

КОМЕРЦИЈАЛНА БАНКА

БАНКА ПОСЛОВНОГ СВИЈЕТА

Будва 086 - 451 - 471
Подгорица 081 - 234 - 380
Бар 085 - 313 - 893

Приморске новине

ИЗЛАЗИ МЈЕСЕЧНО • ГОДИНА XXXII • БРОЈ 489. • БУДВА, 31. АВГУСТА 2003. ГОДИНЕ • ЦИЈЕНА 0,50 Е

НА КРАЈУ ГЛАВНЕ ТУРИСТИЧКЕ СЕЗОНЕ
МРЉЕ НА РЕКОРДУ (2)

АВГУСТ ОБИЉЕЖИЛИ И ПОЖАРИ
БУДВА – ПАЛИЛИ СУ НАМЈЕРНО
ТИВАТ – ВАНРЕДНО СТАЊЕ (3)

ПЛАНОВИ ТЕЛЕВИЗИЈЕ БУДВА
ГЛЕДАЋЕ НАС У ПОДГОРИЦИ
И НИКШИЋУ (5)

ИНТЕРВЈУ:
НИКОЛА-МИМО
МИТРОВИЋ,
ХЕМИЈСКИ ИНЖЕЊЕР
КОЈИ ЈЕ ОДАБРАО
МУЗИКУ

ТРЕБА
ПОЧЕТИ
СВИРАТИ
ЦЕЗ... (9)

СПУШТЕНЕ ЗАВЈЕСЕ НА XVII ФЕСТИВАЛУ
ГРАД-ТЕАТАР

НЕМА ВИШЕ ХЉЕБА И ИГАРА (12)

РЕТРОСПЕКТИВНА ИЗЛОЖБА СТЕВАНА ЛУКЕТИЋА
ЖЕЉА УМЈЕТНИКА И ДУГ ЗАВИЧАЈА (11)

ОПШТИНА БУДВА КРЕНУЛА ДА СПРОВОДИ СВОЈУ ОДЛУКУ О ВРАЋАЊУ ЗЕМЉИШТА КОЈЕ НИЈЕ ПРИВЕДЕНО НАМЈЕНИ

ПОЧЕЛО ВРАЋАЊЕ ОДУЗЕТОГ

Председник Општине Будва Весна Радунковић, у складу са Законом о имовини РЦГ, Законом о грађевинском земљишту, Законом о локалној самоуправи и Статутом општине, закључила је 28. августа Споразум са Славком Ракочевић којим се раскида Споразум од 6. јуна 1985. године којим је Славка Ракочевић као ранији власник и корисник предала у посјед честицу земљишта 879 КО Петровац (по старом катастру) површине 435 квадратних метара Општини Будва и по том основу добила накнаду у износу од 280.575,00 динара. Сада Општина Будва по закљученом споразуму враћа право коришћења Славки Ракочевић као ранијем имаоцу тог права (и власнику), а Славка Ракочевић прихвата да врати ревалоризовани износ накнаде (6.120,00 евра) у 12 једнаких мјесечних рата. Прва рата треба да се уплати 30 дана од дана овијере овог Споразума у суду, а ради осигурања отплате уписаће се хипотека у корист Општине. По уплати читавог износа на име Славке Ракочевић уписаће се право коришћења на честици 879 по старом катастру, односно дијелу честице 1927 КО Петровац по новом катастру, а потписници Споразума одричу се права потраживања накнаде за евентуално насталу штету и изгубљену добит на имовини која је предмет овог споразума, а које могу произаћи примјеном Споразума из 1985. године.

Овај споразум представља почетак спровођења Одлуке Скупштине општине Будва о враћању грађевинског и градског земљишта које није приведено намјени, донесене на 7. сједници одржаној 24. марта. У међувремену, по ријечима председнице Радунковић, било је сурових реакција власти, интервенисале су разне инспекције, али Општина је истрајавала на припремама за спровођење Одлуке. У складу са Одлуком 30. јуна је формирана Комисија за враћање грађевинског и градског земљишта у саставу: Веселин Ускоковић,

• Ошћина Будва враћила у посјед Славки Ракочевић земљиште површине 435 квадратних метара у Петровцу које је одузето и пренијето на Ошћину 1985. године

• Ревалоризовани износ примљене накнаде нови (сћари) корисник ће ућлаћити Ошћини у 12 једнаких мјесечних рата

• Ово је шћк почћтак јер ће ускоро бићи ошћисано више сћоразума о враћању земљшћта, а Комисија процјенује да ће бићи укћино око 600 предмћта

председник, Владо Бошковић, дипломирани правник и шеф кабинета председника општине, Млађен Мићовић, адвокат из Подгорице, Драган Бољевић, дипломирани правник из Подгорице, и Сања Ђуровић, адвокат из Херцег-Новог. При формирању Комисије вођено је рачуна да у њој не буде нико из Будве, нити из овдашњег удружења за враћање одузете имовине, како би се избјегли приговори да је ту

Гори да омогући спровођење Закона о праведној реституцији, и позив осталим општинама у Републици да отпочну процес враћања одузетог земљишта.

Споразум о враћању земљишта Славки Ракочевић, рођеној Маинић, стицајем околности је први јер је технички био лако рјешив, а да буде први и на свечан начин обиљежен допринијело је и што ова породица не припада ниједној политичкој пар-

неко из личних интереса.

Изражавајући задовољство што је закључен овај споразум председник општине Весна Радунковић је истакла да јој је то један од најљепших тренутака у њеном председниковању у протеклих годину дана. То је и потврда залагања Либералног савеза и коалиције „Заједно за Будву“, на остварењу њихових програмских циљева и начела чиме падају у воду све критике о неприродности и неприципијелности те коалиције. Овај споразум, по њеним ријечима, значи и притисак на власт у Црној

тији па су унапријед одбачене евентуалне примједбе о приоритету политичке припадности у поступку враћања одузетог земљишта. У обради је, како је саопштено, још око тридесетак предмета који ће бити окончани до краја септембра. Процјенује се да ће укупно бити око 600 захтјева за враћање одузетог земљишта које није приведено намјени, а да ће се главни дио тог посла завршити до краја ове године. Будуће такве споразуме у име општине потписиваће секретар Секретаријата за правну заштиту. Председник Комисије Ве-

селин Ускоковић је истакао да није изненађење што се први споразум о враћању земљишта закључује у Будви, јер у Будви је формирано прво удружење за враћање одузете имовине, овдје је иницирано доношење Закона о праведној реституцији и донијета Одлука о враћању земљишта које није приведено намјени.

Он је осудио поступак Владе РЦГ која не дозвољава спровођење Закона о праведној реституцији због иницијативе за оцјену уставности што је јединствен примјер у правној пракси јер је принцип свуда у свијету да се један пропис примјењује све до коначне одлуке Уставног суда.

Нема, по његовим ријечима, никаквих правних препрека да се ранијим корисницима врати оно што им је одузето а у међувремену није приведено намјени. Постоје само технички проблеми због промјене бројева и граница катастарских парцела и они отежавају и успоравају рад Комисије и поступак враћања одузете имовине. Поступак је посебно оправдан са моралног аспекта, јер и треба да се врати онима који су имали капитал, а не да се богате они који су су посљедњих десетак година на сумњив начин дошли до капитала.

Он је најавио скорашње промјене прописа по којима ће се ранијим власницима вратити и својина над земљиштем, а не само право коришћења.

Одлука општине Будва да покрене поступак враћања одузетог земљишта нема само политички и морални значај, већ и економски, јер ће држава убирати порез од нових (стarih) корисника. Досад на ту имовину, као одузету а неприведену намјени, није плаћан порез. Враћање одузете имовине зато је, по ријечима потпредседника Општине Веселина Марковића, интерес свих политичких партија - не само оних који су у коалицији и донијеле овакву одлуку него и осталих партија.

В. М. Станишић

Podgorica - ul. V. Karadžića 7

PRVI PUT U CRNOJ GORI
ZA ZDRAVO I UDOBNO SPAVANJE !

Tel/fax 081/ 242-834; 242-957

Mob. tel. 069/445 - 070

e-mail dakom@cg.yu

***Zastupnik najvećeg Slovenačkog renomiranog
proizvođača POSTELJNE OPREME "ODEJA": jastuci, štepani
pokrivači, naddušeci, posteljina u više oblika i dimenzija,
anatomski prilagodjenih, za sve vrste ležaja. Garantovana i
medicinski provjerena antibakterijska, antialergijska i
antiasmatska svojstva. Jedino mi posjedujemo
internacionalni sertifikat kvaliteta i standarda
BVQI-London, za ovu vrstu robe.

***Naša posteljina, oprema i program ispunjava obavezne
standarde za kategorizaciju objekata za pružanje usluga
smještaja za 3, 4 i 5 zvjezdica (standard i klasa, lux) za
privatni smještaj, apartmane i hotele u skladu sa
Pravilnikom Ministarstva turizma RCG (Sl. list RCG 2/03).

ATLASMONT BANKA

FILIJALA BUDVA

FILIJALA BAR

FILIJALA HERCEG NOVI

086/ 401-840

085/ 318-135

088/ 21 - 130

ЉЕТО 2003.

НА КРАЈУ ГЛАВНЕ ТУРИСТИЧКЕ СЕЗОНЕ

МРЉЕ НА – РЕКОРДУ

Завршена је главна туристичка сезона, љето је при крају. Календарски је остало нешто више од двадесетак дана, али судећи по најавима метеоролога сунца ће бити прилично и током ране јесени. А туристички радници с Приморја то преводе овако: и гостију, ако Бог да.

За својење коначних биланса још је рано. Тај посао ће бити (урађен током октобра и онда ће се прецизно знати колико је гостију било, како је ко зарадио. Но, главни посао је, то је изјесно, одрађен, а како, рећи ће неки показатељи до којих смо дошли.

Подаци Туристичке организације Црне Горе и Министарства туризма Владе РЦГ се углавном слажу: главна сезона (укључујући и период прије ње) је боља него лани за двадесет процената. Домаћих туриста је било више за 23 одсто, а странаца „негдје ту“, односно као и прошле године.

ЦЕНТРИ

Овогодишња туристичка сезона је показала да и устројство, административно прије свега, Туристичке организације Црне Горе, није најбоље рјешење. Стога сlijеди њена реорганизација. Доћи ће, напиме, до децентрализације тако да ће убудуће туристички центри у општинама водити главну ријеч. И о томе како извршити туристичку презентацију мјеста и општине, и како радити на уређењу плажа, убирању боравишне таксе и слично.

– Задовољан сам и посјетом и бројем остварених ноћења и финансијским ефектима који ће, вјерујем, такође бити знатно бољи од прошлогодишњих – каже Предраг Ненезић, министар туризма у црногорској влади.

Август је – тако је било и ранијих година – главни љетњи мјесец. Највише гостију је стигло баш током мјесеца који је остао за нама и то у свако од мјеста јужног Приморја, почев од Херцег Новог, па све до Улциња. Тражио се у Будви, Петровцу, Игалу и Херцег Новом, Сутомору и Улцињу кревет више, како у хотелима, тако и код приватника. И што се баш није скорије догађало – трајало је до задњих дана августа.

Туристички радници, посебно хотелијери очекују солидан посао и током септембра. Најаве су солидне, посебно за објекте на Будванској ривијери и у Херцег Новом. Страни туристи, углавном Руси, Чеси, дијелом Немци, доћи ће да проведу одмор на јужним плажама. Но, биће и домаћих гостију, индивидуалаца који немају ђачке обавезе, али и учесника разних семинара, конгреса, симпозијума и сличних скупова. Биће, дакако, и ђака на екскурзијама.

– Биће ово, изјесно је сезона рекорда. Но, остаће, нажалост, упамћена и по мрљама на рекорду. А те мрље могу озбиљније да поремете имидж који смо почели наново стицати у туристичком свијету. Подједнако домаћем и страном – каже Ненезић.

Министар туризма међу пропусте који су обиљежили сезону ставља на прво мјесто

– воду. Није је било нигдје на Приморју довољно, а Будванску ривијеру је мучила жеђ, каква се одавно не памти. Да невоље буду веће уследио је и августовски, срећом краткотрајни „струјни испад“, па су мрак и жеђ потјерали прије времена неке госте.

– Прича о води се мора некако завршити до идуће сезоне, јер постоји збиља опасност да нам туристи, домаћи и страни, махом окрену леђа. Из разговора са стручњацима за то сазнао сам да локална изворишта могу да ријеше проблем за коју годину, док трајније не ријешимо то питање. И депоније смећа, односно рампе на прилазима су обиљежиле ову сезону. И ту морамо ставити тачку, тако што ћемо питање отпада ријешити до наредног љета. Има и страних пара за то и домаћих. Јавно обећавам: припреме за наредну сезону почињу половином септембра ове године. Знам, по први пут је, колико се сјећам, то неко у Црној Гори обећао

БУКА

Једно од обећања које је дато пред сезону, било је – заштита од буке. Поштован је углавном пропис да музичари на терасама хотела, ресторана и у другим објектима могу да раде до 1 час по поноћи. Но, дешавало се у неким мјестима (Сутоморе, дјелимично Будванска ривијера, Херцег Нови) да се у свим локалитетима не поштује пропис који је важио за све. И уследили су примједбе оних који нису имали сна због гласне музике.

у том року, али држите ме за ријеч – рекао је Ненезић.

Током сезоне чији је главни дио завршен, било је и неких добрих ствари. Нечега, што је ипак импоновало посебно домаћим гостима, који су масовно дошли на наше плаже. Цијене, које су у односу на прошло љето снижене за 10 одсто (приватне куће) и 5 одсто (хотели) су углавном поштоване. Слично је било и када су ванпансионске цијене у питању. Вратио се, у нешто већој мјери, и осмијех на лица угоститеља да се чују захтјеви туриста, па и жеље да им се удовољи. Но, још увијек је то премало за туристички регион какво је Приморје Црне Горе, које домаћи гости никада нису напустили, па ни у вријеме санкција и изолације наше земље, а и којему се странци постепено враћају.

Када је у питању (не)пријављивање гостију, ситуација је такође била нешто боља него лани. Предраг Јелушић, директор Туристичке организације Црне Горе, каже да је током августа на јужним плажама одмарало и до 200.000 туриста, а да је више од половине било пријављено. А одавно се не памти да је око 100.000 гостију регистровано на подручју од Игала до рибаре Бојане.

Дјелимично је била боља ситуација и на плажама и око њих. Море је било изузетно чисто, што су потврдили стручњаци Завода за биологију мора из Котора. Но, за то нису заслужни туристички радници и угоститељи већ природа. Односно струјања каква су на мору била љетос. Било је и мање пластике него прошле године,

али и даље премного. Један од главних задатака који стоји у плану припрема за наредно љето, је кажу наши саговорници, потпуна елиминација пластике која се очистије кроз лежачке, тенде и остале „реквизите“ којих су прецуне плаже које се уступају разноразним закупцима.

Када су пак у питању култура и забава, и ту је оцјена већа од прелазне. Два музичка фестивала, Град театар и Барски љетопис традиционалне мултимедијалне манифестације, филмски фестивал у Херцег Новом, Котор арт – су културни „колач“ и за мало развијеније (и по укусу публике и финансијски) средине. Треба споменути и феште као што су Бокељска ноћ и Петровачка ноћ, фестивал клапа који је одржан у Котору, неколико спортских приредби међу којима су доминирале оне морске (регате и слично), које су наишле на лијепо допадање код публике.

У разговору са челницима црногорског туризма, стекли смо утисак да је повелики списак послова који треба да се обаве до наредног љета, од којих је највећи број „изашао“ из пропуста који су регистровани током августа. Но, такође смо стекли утисак да постоји воља и жеља да се

они ураде на вријеме, како нас у јулу и августу 2004. не би изненадили опет вода, струја, пожари и смеће. Ти, углавном млади људи су, казали и оно што смо забиљежили у претходном дијелу текста: да их држимо за ријеч. То је лијепо, и то чинимо. Само да не испадне последице: ми смо радили, али други нису прихватили. Јер, без жеље да попујемо и њима или било коме другом, морамо рећи оно што знамо из подебелог искуства – и до сада је било обећања. Па и пред овогодишњу сезону обилазећи градове по Србији, претходно веће центре у Западној и Источној Европи, туристички челници Црне Горе (у ширем саставу), потпомогнути директорима важних туристичких предузећа, су обећавали и мокре славине, и плаже без пластике, и чисте улице, тротоаре и пијесак. Струју нису ни помињали, подразумијевало се да је има. И преварили су. Не намјерно, али зна се шта је од ових обећања било. Стога би заиста било најбоље да се заиста још у септембру 2003. док буде још гостију на плажама јужнојадранским, почне са припремама за наредно љето. Боље рећи наредну сезону која треба да почне већ у априлу.

С. Ш. Грегорић

ХЕРЦЕГНОВСКЕ ТУРИСТИЧКЕ ТЕМЕ И ДИЛЕМЕ

ПОСЈЕТА КАО ЛАНИ, ПРОБЛЕМИ ВЕЋИ

Према званичним подацима Туристичког центра Херцег-Нови у свим врстама смјештаја на херцеговској ривијери у јулу и августу се одмара исти број гостију као и лани, уз 1 до 2% повећања или смањења. Максимум је забиљежен 8. августа, око 15 000, а сваког следећег викенда број се смањивао за двије до три хиљаде. И неки упоредни показатељи потврђују да је овогодишња посјета Херцег-Новом на лањском нивоу. Пријављивање није било ништа горе него прошле године па у општинској финансијској полицији од боравишне таксе очекују исту зараду као лани. Највеће гужве забиљежене су на плажама што је можда више резултат дугог врелог љета које се још не предаје. Саобраћајне гужве у овој Општини су уобичајене појаве али већи застоји на главним саобраћајницама нису забиљежени. На срећу, није било ни саобраћајних несрећа са трагичним посљедицама или већим материјалном штетом....

Број домаћих гостију у августу је био константно нижи за неколико процената док је број иностраних био већи од 17 до 34%. То показује да је домаћем госту црногорско приморје и даље скупа дестинација а што се иностраних посјетилаца тиче они су преко

агенција које су склопиле алотманске уговоре са нашим хотелијерима имали прилике да на нашој обали љетују и по цијенама од 20 евра за полупансионске услуге.

Поред врло неуједначене ценовне политике па и противзаконитог повећања цијена лежача у приватном смјештају у шпичу сезоне проблеми са водом и са струјом сигурно су утицали, ако не на то да гости дођу, онда на то да скрате љетовање и врате се кући.

Можда ће зазвучати невјероватно али уз пролазне застоје херцеговска Општина је имала много мање проблема са водом од осталих приморских општина и више воде је до потрошача стизало него лани. У централним градским зонама готово да није било рестрикције док је Ривијера од јуна мјесеца свакодневно под рестрикцијама. Ци-

јело подручје од Мељина до Каменара воду добија два пута по два сата дневно. У тим дијеловима Општине многа домаћинства, туристички и угоститељски објекти несташице премощују или из сопствених бунара или имају цистијерне.

Несташнице струје, премда нису дуго трајале, биле су много већи проблем. Тако је Институт „Др Симо Милошевић“ због слабог напона имао штету од око 200 000 евра јер су многи апарати и машине прегорјели. То се нарочито одразило на Медитерански здравствени центар гдје бораве претежно странци и гдје је поремећен и систем хлађења, загријавање базе на са минералном водом, дошло је до кварова машина у вешерају, лифтова и других хаварија.

Велики је проблем и то што је рок за категориза-

ДИЛЕРИ

Да су проблеми већи него прошле године једенгласни су и представници нових туристичких агенција који не крију огорчење што се Закон о туризму не поштује и не спроводи. У условима нелојалне конкуренције са туристичким дилерима нису имали никакве шансе јер је и ове године само мањи број издавалаца соба госте пријављивао преко агенција. Туристичких инспектора је премало да би у овој области могли да уведу ред, полиција сматра да то није њен посао а општинска финансијска инспекција наплаћује боравишну таксу по кућама, на што немају право и још савјетује станодавцима да госте пријављују њима. За то вријеме поједини дилери зарађују од 200 до 250 евра дневно.

ПОСЛИЈЕ 14 ГОДИНА

„ПЕТРОВАЧКА НОЋ“

У Петровцу је 17. августа након паузе која је била дуга 14 година одржана „Петровачка ноћ“. Фешта је у овом лијепо туристичком мјесту окупила туристе из готово свих крајева Црногорског приморја. Уз пјесму и игру више хиљада мјештана и гостију славило је до јутра. Весело и занимљиво је било на све стране. На градском пристаништу су по узору на „Игре без граница“ млади и старији настојали да покажу вјештине у разним дисциплинама. Испред зграде „Црвена комунa“ нуђени су специјалитети домаће кухиње. Посебну драг цијелој манифестацији дао је наступ музичких група и клапа. Наступили су „Трио гушти“ из Далмације, група „Аса voce“ из Подгорице, ансамбли „Кањош“ и „Хармонија“ из Будве, као и градска музика из овог града и Тивта. Специјални гост била је кубанска група „Воз Латина“.

Изненађење Ратне морнарице био је школски брод „Јадран“, који се, специјално освијетљен и украшен за ову прилику, усидрио испред петровачког залива. У поноћ је „сијевнуо“ – ватромет.

Организатор ове занимљиве туристичке манифестације била је невладинa организација „За друга“, а помогли су СО Будва, ХТП „Будванска ривијера“, ТО Црне Горе и други колективи. Петровачки приватници дали су посебан допринос спектаклу.

С.Ш.Г.

Д. Ивановић

ЉЕТО 2003.

АВГУСТ ЈЕ НА БУДВАНСКОЈ РИВИЈЕРИ ПРОТЕКАО У ЗНАКУ ПОЖАРА

ПАЛИЛИ СУ – НАМЈЕРНО

Август је на подручју од Јаза до Буљарице протекао у знаку пожара. Горјело је на више страна, ватрогасци су, практично дан и ноћ били на терену. У борби са стихијом помагали су итекако мјештани, колеге из других општина, припадници Војске Србије и Црне Горе. Изузетну помоћ пружали су и војни хеликоптери, као и авиони типа „дромадер“, који су стизали из Подгорице.

Сава Кљајевић, командир Ватрогасне јединице у Будви, већ недељама је много више на терену него код куће. Заједно са својим ватрогасцима, за које ни најнеприступачнији терен није препрека. Наш саговорник сматра да су готово сви пожари којих је љето било заиста много дуж Црногорског при-

морја – подметнути.

– Не волим баш цифре и проценте, али је извјесно да је око 90 одсто пожара на терену који наша јединица контролише, намјерно изазвано – каже Кљајевић. – Обилазио сам и друга мјеста на Приморју јер смо једни другима помагали и слична је ситуација и у Тивту, Котору и другдје.

Командир Кљајевић објашњава на конкретним примјерима, зашто је убјеђен да су пиромани изазивали пожаре.

– Брдо Завала које дијели Будву од Бечића горјело је за мјесец дана чак 24 пута, истиче Кљајевић. – Налазили смо уз борову стаблу сакупљено грање за потпалу, боце пива која су вјероватно испијали пиромани док су се при-

премали за „акцију“.

Кљајевић напомиње да је велики пожар код села Крапина близу Будве, који се касније пренио према селу Побори, високо изнад града, такође подметнут.

– Сигуран сам у потпуности да је намјерно потпаљена ватра јер је истовремено почело да гори на три мјеста која су међусобно удаљена од 200 до 300 метара. А пламен се подигао у 8 часова изјутра, када није толика јара да кресне што кажу само од себе – вели Кљајевић.

Због чега полиција није учинила много више на откривању лица која су палила шуме око Будве, али и у другим мјестима Црногорског приморја и у унутрашњости Републике.

– И ја бих волио да знам одговор на то питање – истиче Сава Кљајевић. – Ми смо чинили оно што треба да радимо у таквим ситуацијама: пријављивали смо све сумњиво, указивали на трагове на које смо наишли. Но, увиђају су изостали. Ево и последњих дана августа смо на терену дан и ноћ, опет смо наишли на индиције које увјерљиво говоре да су пиромани „радили“ и код села Подострог јер је ватра букнула у касно послје подне, када, опет, нема јаре и када је мало вјероватно да је кренуло само од себе. Идентичан је

и случај код села Марковићи: почело је да гори у само јутро. Не могу да искључим да је понегдје и цигарета узрок пожара. Бачена намјерно она је, ипак, знак дјеловања пи-

романа.

Кљајевић је изнио и један случај када су будвански ватрогасци ухватили пиромана и предали га полицији. Било је то на брду Завала код Будве. Одмах

пошто је ватра избила ватрогасци су примјетили човјека да бјежи с мјеста гдје се дигао пламен. Предат је одмах полицији, али је пуштен убрзо јер је ка- зао да је он туриста, да је наводно дошао овдје из Ужица и да је бјежао од ватре.

– Нама је пак рекао да нема никакве ватре у близини, да није видео ништа сумњиво. А он је дошао право с мјеста одакле се дигао дим. Лагао је касније, што није тешко претпоставити, али због чега га је полиција пустила одмах, то они треба да кажу – рекао нам је на крају Сава Кљајевић.

С. Ш. Г.

Скоро сви пожари намјерно изазвани – Сава Кљајевић

ДВАДЕСЕТ ВАТРЕНИХ
ДАНА У ТИВТУ

Ово љето у Тивту ће без сумње бити упамћено по великим пожарима који су пламтјели у најмањој приморској општини пуних двадесет августовских дана. Прича о томе како се природа често поигра са човјеком чији немар и намјера по правили постану узрок трагедије на срећу је овај пут у Тивту завршена без драматичних последица, али са огромном материјалном штетом и десетинама бесаних ноћи у којима су звукови ватрогасних сирена и црквених звона звани Тивћане да помогну у борби са ватром.

Хронолошки слијед догађаја почиње 8. августа у Радовићима, када је ватра захватила поље између Радовића и Ђурашевића – горело је маслинак, дубови и воћке. Ватра је захватила простор од неколико хектара и пријетила да се прошири према Ђурашевићима, сеоском гробљу и хотелском комплексу „Плавни хоризонт“.

У гашењу пожара су била ангажована комплетно људство и техника тиват-

ске ватрогасне јединице, цистерна Комуналног предузећа, приватна возила из Ђурашевића и Луштице, цистерне са локалног подручја и возила Војске Србије и Црне Горе. Тиватским противпожарцима притекли су у помоћ припадници гарнизона Радовића и ватрогасци из Босанске Градишке који су стационирани у „Плавним хоризонтима“, а велику помоћ у гашењу ватре пружили су и мјештани са овог подручја. Упркос труду ватрогасаца пожар се у току ноћи ношен јаким вјетром нагло разбуктао у правцу Ђурашевића, а данак ватреној стихији платио је самостан Светог Ивана кога нијесу успјели да спасу тиватске ватрогасне екипе. Дан касније ватрена стихија преноси се на други крај општине – Думидран, Доњи Мрчевац и у близини Пеана. Ватрогасци и мјештани успјели су да од ватре одбране околне стамбене објекте, али је простор на неколико десетина хектара земљишта потпуно опусто-

шен, на коме су поред шуме и ниског растиња горела и стабла воћака. Од ватре се брани локална црква Свете Агате у Мрчевцу. Пламени језици у недјељу 10. августа ношени јаким вјетром захватају подручје Пеана и борову шуму на самом врху брда Врмац. Ватра угрожава оближња насеља у Пеанима, Триповићима, Марићима и Мрчевцу. Мјештанима и ватрогасцима прискачу у помоћ припадници противпожарне јединице гарнизона Радовића, грађани Тивта и туристи.

Ватра се приближава кућама на свега неколико метара, а у драматичној борби са стихијом спасена су околна насеља. На Врмцу је изгорјела приватна викендица, а убрзо након тога вјетар преноси пожар на оближњи врх Попова глава. Председник општине Тиват Зоран Радовић проглашава ванредно стање у општини, формира кризни штаб и позива све грађане да помогну у гашењу пожара. Ватрогасцима прискачу у помоћ два авиона „дромадер“ Владе Црне Горе и два транспортна хеликоптера „МИ - 8“ Војске Србије и Црне Горе. Кризном штабу који је био смјештен у контролном торњу тиватског аеродрома, прикључује се и главни противпожарни инспектор републичког МУП-а, Зоран Беговић. Осим тиватских ватрогасаца пожар изнад Тивта гасиле су и њихове колеге из Херцег Новог, Котора и Будве. Вода је довозена и цистернама предузећа „Самкомерц“, „Каритаса“ которске бискупје, тиватског ЈКП-а као и приватника. На платформи аеродрома Тиват посебан дио организован је за прихват „дромадера“ и пуњење њихових резервоара во-

дом из оближњег потока Градишница. На терену је био и контраадмирал Јован Грбавец, који је руководио акцијама војних противпожарних јединица. На позив Владе Црне Горе у гашењу пожара у Тивту ангажован је и противпожарни авион „канадер ЦЛ-415“ ватрогасних снага Хрватске чије учешће у гашењу великог тиватског пожара умало да се заврши са трагичним последицама. Након што је

у усеку иза виса Попова глава на Врмцу изабацио терет од око 6 тона морске воде коју је у своје танкове покупио глисирајући површином Тиватског залива, „канадер“ је закачио каблове далеководна на око 30 метара висине над насељима Руљина и Томичићи. Пилот Маријан Батариловић, радио-везом је обавијестио контролу лета на аеродрому Тиват да има „технички проблем“ због

којег се мора вратити у За- дар.

У пратњи начелника Генералштаба ВРСЦГ генерал-пуковника Бранка Крге, начелника штаба Команде Корпуса РМВРСЦГ контраадмирала Јована Грбавца и чланова тиватског Кризног штаба, пожариште у Тивту обишао је и министар одбране Србије и Црне Горе Борис Тодић.

Пожар који се разбуктао изнад насеља Пеани проширио се и захватио подручје изнад гробља Свети Шимун и насеља Мајина, а потом падинама Врмаца у правцу Горње Ластве у реону Костајнице.

Ватрогасци Котора, Тивта, Самкомерца, припадници Војске и грађани потпо- мognути гашењем из ваздуха са два дромадера и два војна хеликоптера спрјечили су да ватрена стихија захвати куће, али се ватра проширила на густу борову шуму, насаде маслина и кестена.

Два нова пожара захватила су након тога шуму изнад Горње Ластве и на Вељем брду изнад Лепетана. Ватра се постепено ширила према Лепетанима и Столиву, а усљед јаке буре, пожар се проширио и на которску страну. Тиватски ватрогасци и мјештани Лепетана, Ђурђева брда и Мајине, дежурали су током ноћи и са напртњачама гасили и спречавали ватру да се на прошири на насеља.

Према ријечима командира тиватске ватрогасне јединице, Риста Суботића сумња се да су пожари у Тивту изазвани дијелом немаром, а већим дијелом намјерно, а на МУП-у је да утврди разлог избијања великих пожара у Тивту и открије евентуалне почи- нице.

Ж. Комненовић

ВАНРЕДНО СТАЊЕ ЗБОГ ПОЖАРА

ИЗГОРЈЕЛО 330 ХЕКТАРА ШУМЕ

Преносећи информацију одборницима о пожарима у Тивту на сједници Скупштине општине, председник Зоран Радовић нагласио је да је изгорјело 330 хектара шуме, од чега преко 40 % боровог дрвећа, а у ватри је уништен велики број маслина и кестена. У гашењу пожара тих драматичних дана учествовало је и до 500 људи на терену, а утрошено је 570 тона воде дневно. Радовић је том приликом у име општине захвалио на пожртвовању тиватским ватрогасцима, грађанима, предузећу Самкомерц и нарочито припадницима Војске Србије и Црне Горе који су одиграли пресудну улогу у гашењу пожара на подручју тиватске општине. Одборници СО Тиват затражили су да се на октобарском засиједању поднесе комплетан извјештај о пожарима у Тивту који би дао одговоре на многа питања. Истакнуто је да је потребна нова стратегија противпожарне заштите која би укључила модернизацију опреме тиватске ватрогасне јединице и подржавање иницијативе о формирању интервентне ватрогасне јединице на подручју Црне Горе.

ЉЕТО 2003.

У ТУРИСТИЧКОМ НАСЕЉУ „СЛОВЕНСКА ПЛАЖА“, ИПАК, ЗАДОВОЉНИ СЕЗОНОМ

ДОМАЋИХ ВИШЕ – СТРАНЦИ ПОДБАЦИЛИ

Туристичко насеље „Словенска плажа“ остварило бољи резултат него прошле године. За својење биланса је још рано – и септембар је љетни мјесец – али је већ извјесно да ће овогодишња сезона бити боља од љанске када је у питању број гостију и остварена ноћења.

– Да није било августовске „рупе“ сасвим је сигурно да би ово била једна од најбољих сезона уопште, каже Владо Дапчевић, директор „Словенске плаже“. – Од 20. јуна па све до половине августа у нашим објектима није било празних соба. А онда су проблеми с водом достигли кулминацију. Многи који су најмјеравали да дођу су отказали, неки који су се ту нашли нису могли да прихвате љетовање без воде па су спаковали кофере нешто прије рока. Рачунам да нам је услед тога број гостију смањен за 30 процената.

Крајем августа посјета је, ипак, била солидна. У собама и апартманима „Словенске плаже“ одмарило је 1500 туриста од којих су 90 одсто били домаћи (у хотелу „Александар“ који опслужује „Словенска плажа“ одмарило је 300 гостију). Ниже цијене полупансиона које су ступиле на снагу 26. августа (у просјеку износи 18 еура) гаранција су да ће током септембра бити прилично туриста.

– Уз ниже цијене свакако да ће добар мотив за долазак у наше објекте бити и лијепе вријеме које за девети мјесец најављују метеоролози, као и знатно мање гужве које су карактеристичне за јули и август, наглашава Дапчевић. – Септембар је и мјесец семинара, конгреса, симпозијума и других масовних скупова, као и ђачких екскурзија. Већ је извјесно да ћемо тада угостити око хиљаду

Августовско поподне. Рано. Врелина бије с асфалта, с неба зрачи вребају тјеме. До Мале плаже тешко се пробије кроз гомилу која хрли ка води. На великом паркингу одакле се рачва пут за стари улцијски град и чувену градску плажу аутомобили разних регистрација: из разних места Србије, с Космета, из Босне и Херцеговине, Македоније, Словеније, Чешке.

На сваком кораку и мјешавина језика: албански, српски са екавицом и ијекавицом, македонски и словеначки.

– Тако је било сво вријеме љета, прича нам човек средњих година запослен у турист бироу који је на путу за Малу плажу, гдје је тешко наћи мјесто за пешкир. Јесте вратили су се у приличном броју Косовари, али љетос је овдје гостију са свих страна. Највише некако из република бивше Југославије. Бивша „Југа“ у малом. Нас који смо дуже боравили у тој лијепој држави то посебно дотиче.

Испред кафића „Посејдон“, на истој променади, тресе фолк и поп музика. Тачно у 13 часова јавља се

шахиста, да ће у нашим објектима бити смјештен добар дио учесника „Инфесте“. Наравно очекујемо и госте који су без „школских“ обавеза а који обично на одмор крећу током септембра.

Владо Дапчевић наглашава да је ова сезона означила повратак домаћих гостију на јужне плаже и наравно у ово насеље. У поређењу с прошлом годином њихов број је знатно већи. Када су, пак, странци у питању, задовољству нема места. Упркос најавама туристичких челника Црне Горе које су стизале са разних међународних берзи и сајмова да ће странаца бити знатно више него лани, инострани туристи су изостали. На нивоу ХТП „Будванска ривијера“ било их је током главне сезоне мање за готово 20 процената него прошле године, а тај проценат се односи и на „Словенску плажу“.

– Код страних туристичких агенција је дошло до прерасподјеле, када су туристи почели да негодују. Видијели су наине оно што ми нудимо, а то им није одговарало. Конкретно то изгледа овако: они траже да све собе имају клима уређај, тв пријемник и фрижидер. То је нека абецеда у туризму и ту нема погађања. Уколико то не обезбидимо за идућу годину нема ријечи о доласку странаца. Коначно то траже и наши гости. Такође морамо да ријешимо проблем воде. Ми смо пронашли на свом „имању“ извјесне количине, изградимо резервоаре за 200 до 300 кубика воде, све то комбиновати и вјерујем да ће то бити добро рјешење. Уз промјене у ентеријеру бићемо конкурентни на светском и домаћем тржишту, рекао нам је Владо Дапчевић.

С. Ш. Г.

ИЗ БИЉЕЖНИЦЕ РЕПОРТЕРА

хоад са оближње цамије. Мијећају се „иладије“ и „касиде“ с музиком новог доба. Купачи хрле ка плажи, понеки се враћају пошто су завршили јутарње купање. Успут купују лубенице које су прекриле бетонски плато, плаћајући за килограм 30 центи.

У отвореним импровизованим бутицима буквално свашта: сат с којим се „може у воду“, кошта само 6 евра, наочаре „из Италије“ за пет, шорцеви три евра. Тражимо озлоглашеног вођу ОБК, рахметли Адема Јашарија који је био током јула „стигао“ у Улцињ на бедевима који су продавани туристима. Као и са другим ликовима челника туристичких организација с Космета. Морамо се мало вратити уназад рјешујући су ти бедеви, како нам казаше био домаћин, посјетили су полицију након што је фото вијест о бедеви-

Никола Иланковић, неуропсихијатар, професор Медицинског факултета у Београду, годинама је љетовао дуж Јадрана, у Даламацији, Истри и на словеначком приморју, све док се прије осамнаест година није обрео у тада новоотвореном хотелу „Шумадија“ у Рафаиловићима. Случај је прешао у обичај и доктор Иланковић је од тада са својом породицом сваког љета у овом хотелу.

Љетовати осамнаест година у једном мјесту значи и пратити његов развој, зато се само по себи поставља питање – љетовање у Рафаиловићима и на Будванској ривијери прије и сад.

– Увијек иде једно на штету другог. Рафаиловићи су раније били рибарско село а сада га гуши претјерана урбанизација. Овај хотел, за који ја кажем да је прави породични хотел, идеално мјесто за одмор породице са дјецом, постепено се ограђује вишеспратницама којих је из године у годину све више. То некеме, свакако, одговара, али мислим да је и то

МАРИНА ЦИНИЋ ЧЕСТО БОРАВИ У СУТОМОРУ

Годинама сам гост овог хотела. Дођем током сезоне али и у вансезони. Све је на дохват руке море, плажа и шеталиште. Без обзира да ли је соба с погледом на море или брдо, ја сам у амбијенту који одмара душу и прија оку, каже Марина Цинић из Београда, дипломирани правник, која амбијенту хотела „Никшић“ у Сутомору, једноставно нема шта да замјери. Потврђује то и ријечима да, увијек изнова жели да баш овдје проведе свој одмор, мада је љетовала у готово свим мјестима на Црногорском приморју.

Наравно, радо их препоручује и пријатељима, који, дијеле њену заљубљеност у Сутоморе и „њен хотел“. Овом малом али драгесном мјесту даје предност и када су познатија туристичка мјеста у питању. И не чуди што се допадне чак и људима који имају вишендиге у оближњим мјестима.

Наводи примјер пријатеља који 30 година живи у Француској. Обишао је свијет и има могућности да бира а у Улцињу на путу према Улцињу, има и вишендигу. Одушевио се, каже и хотелом и мјестом и „мада је и Улцињ прелијеп амбијент за одмор, радо би овдје дошао да љетује“.

Љубазно особље је неодвојиви дио лијепе сутоморске слике. Овдје, каже шармантна Београђанка, имате утисак да

С ГОСТИМА ДУЖ БУДВАНСКЕ РИВИЈЕРЕ

„Ривијера бисерних плажа“, сво је вријеме сезоне најпосећенија. Током августа била је на мети домаћих и страних гостију који су стигли у знатно већем броју него лани у исто вријеме.

Што је то добро на подручју од Јаза до Буљарице, а шта не ваља питали смо госте који су минулог мјесеца одмарили код нас.

Марија Костић-Којичић и њен супруг Јован били су гости Туристичког насеља Словенска плажа. Живе и раде у Франкфурту на Одри, гдје обоје спремају докторску дисертацију на тему – Животна средина. Са њима је била и њихова кћеркица Леа.

– Љепоте јужне обале, посебно Будве, Бечића, Мило-

РИЈЕЧ ПО РИЈЕЧ СА ТУРИСТИМА

ПРОФЕСОР НИКОЛА ИЛАНКОВИЋ „ВЈЕРАН“ ХОТЕЛУ „ШУМАДИЈА“ У РАФАИЛОВИЋИМА ОД ЊЕГОВОГ ОТВАРАЊА

УРБАНИЗАЦИЈА „ЈЕДЕ“ ТУРИЗАМ

примјер гдје се мало брине о општем интересу. Природни амбијент био је, наине, фактор који је највише привлачио туристе на Црногорско приморје. Јединствене пјешчане плаже и зеленило у њиховом непосредном залеђу, међутим, просто се жртвују зарад неког новог „бизниса“. Драгоцјени простор се претјерано користи за стамбену изградњу, грађевине малу по мало захватају и плаже које су, опет, све више покривене – пластиком, реквизитима који покривају

пијесак – каже доктор Иланковић додајући да га те штетне промјене, занемаривање оног највреднијег у нашој туристичкој понуди, погађа и што је поријеклом из Црне Горе. – Много тога се промијенило, долазе и неки чуднији туристи, па се човек видијевши такав „возни парк“ запита је ли се можда задесио у Вашингтону.

Професор Иланковић посебно истиче да на Црногорском приморју услуга никад није била на тако високом нивоу као у неким другим

туристичким центрима и регијама, али да је све то наднађивано присношћу и жељом да се госту изађе у сусрет. Ниво услуге је као и раније али, нажалост, присности која туристима много значи све је мање. То, како истиче, није добро, јер ова ривијера тиме губи нешто по чему је била препознатљива.

– Све ове критике, међутим, не односе се на хотел „Шумадију“. Ја сам овде већ 18 година, деца су ми, практично, расла љетујући овдје, и просто се дивим људима који воде овај објекат и успијевају годинама не само да одрже висок ниво него и да сваке године уведу неку новину, нешто што одмор чини угоднијим – задовољно констатује професор Никола Иланковић на крају још једног љетовања у Рафаиловићима, али и помало забринут размишљајући какво ће изненађење „индустријског туризма“ доживјети идућег љета на Црногорском приморју.

В.М.С.

ПРЕПОРУЧУЈЕ „ЊЕН ХОТЕЛ“

сте код куће у амбијенту у којем уз добродошлицу обавезно „иде“ и повјерење, да ће свима који дођу бити лијепи. Особље је пријатно, непосредно и брижно. Сутоморе је чисто и безбједније у односу на друга мјеста.

– Ја сам каже, била слободна да особљу повјерим и бригу о мајци која је допутовала нешто раније. Не знам да ли би ми то у неком другом хотелу било омогућено.

За Црногорско приморје каже да је прелијепи и, мада, има још лијепих мјеста и хотела за одмор, њу је освојио сутоморски „Никшић“. Нестварно дјелује, као да је изронио из стјене а нагао се према мору.

Наравно, каже, и близина свега што је туристима потребно за квалитетан одмор, има значајан утицај. Овдје је све на дохват руке.

Мада би јој финансијске могућности и допустиле као избор неко мјесто ван наше земље, радије остаје овдје. Воли да чује наш језик, наше пјесме (из бивше и садашње домовине) и осјети љубавност „нашег човека“.

Открила ми је и породична „тајну“, која се препричава с кољена на кољено. У њену прабабу Милицу, био је заљубљен чак и наш краљ Никола.

Н. Павловић

ДИГНИТЕ РАМПЕ

У Бечићима, али и у Милочеру.

– Последњих година сам сваке сезоне овдје, што најбоље говори о мом односу према јужној обали. Та чаробна љепота ми грије душу до новог љета, батерије трају цијелу годину. Понуда је доста добра, све је селективнија, има мјеста за све. И за оне са више пара и за оне са тањим джеповима. Ипак, евро је донио веће цијене. Воде нема, то је заиста велики проблем. Паркинзи су прича за себе: нема их, тамо где су ограђени цијене су превисоке. „Пауци“ раде стално и наравно, нервирају госте.

Микан Предојевић из Новог Сада одмарао је у Петровцу. У приватној кући.

– Плаћао сам за себе и сунпругу, заједно с боравишном таксом 20 евра дневно. Соба је била лијепија, углавном смо имали воде. Петровац је и поред љетне гужве мирно мјесто, без веће буке током ноћи, иако за младе има забаве. Пијаца је скупа, накупци изгледа коло воде. Конобари у ресторанима и кафићима нису нарочито љубазни. Стиче се утисак да их мрзи да раде. Но, пошто узимају паре могли би мало да „намјесте“ осмијех.

С. Ш. Г.

УЛЦИНСКО ЉЕТО НАДЕ

(или: Јујославија у малом од Мале до Велике љаже)

ма изашла у новинама.

– Човек у томе видио бизнис – каже нам младић, преплануо и ведар, очито из града улцињског, који не жели да каже име. – Продају уз обалу и мајице и капе с ликовима Караџића и Младића, па се о томе не пише. Исто-није исто. Не знам. Тек не треба у свему гледати зло.

У Улцињ смо дошли без злих намера. Да видимо, опишемо онако како јесте. И колико умјеримо.

На Великој плажи која је посећена такође добро, дочекује нас директор ХТП „Улцињска ривијера“ Желько Роловић. Задовољан је – сезона је „ишла“ добро сво вријеме. Улагања од 1,3 милиона евра у адаптацију објеката и друге припреме сезоне, полако се враћају.

– Много је боље него лани, али у нашим хотелима је било мјеста и у јулу и у августу. – Током јула смо имали до 2000 гостију дневно, у августу нешто и више. А наши капацитети износи 2700

кревета. Но, биће посла и у септембру. Нудимо чисто море, солидну услугу и приступачне цијене. А оне су се у августу кретале од 18 до 29 евра, зависно од објекта. У септембру су ниже за двадесет процената.

И у хотелима као и у приватним кућама гости са свих страна. На чувеној Ади туристи из Београда, Новог Сада, Суботице, Ниша и по који Њемац. Нудисти су и овог љета претежно домаћи.

И ДО 50.000

У „шпицу шпицева“ на подручју Улциња боравило је и до 50.000 туриста током дана. Но, у туристичким књигама их је било много мање, што значи да је „илагаца“ било и двије трећине.

Ове сезоне у своје вишендиге у Штоју и околини вратили су се масовно њихови власници из Босне и Херцеговине.

– По први пут послје много година љетос се у Улцињу дешава да су најбоље посјећени најскупљи хотели – наглашава Роловић. – Гостију, дакле, који хоће мало бољи смјештај и услугу има. Долазе. Враћају се. То нам је поука да и остале хотеле адаптирамо, дотјерамо их за наредно љето.

Андрија Никић, директор улцињско-барске филијале београдског „Траншпеда“ и предсједник Удружења туристичких агенција Улциња, каже да је задовољан посјетом. Дјелимично и понашањем домаћина који ове сезоне знатно боље пријављују туристе. И инспекције разне раде боље. Али:

– Има и претјеривања – бљежимо ријечи Никића. – Општински инспектори упадају у куће дању и ноћу и узнемирују домаћине и госте. Око плаћања боравишних таксе. Културу пријављивања гостију, као и сваку другу, треба изграђивати постепено. И мирно.

Улцињ по први пут овога љета нема довољно воде. Уведене су рестрикције па се наизмјенично са мреже искључују потрошачи. Суша је голема, дуго траје, а има и других проблема на водоводној мрежи. Но већих притужби збога тога и нема: када нема воде гости су на ситнозрнастим плажама. Увече на шеталиштима гдје је гужва неописива. Из ресторана уз обалу одјекује музика, албанска најчешће, млади се њишу у ритму, аплаудирају, то чине и старији.

– Свако тражи своје пјесме и пјеваче, али музика утихне тачно у један сат. Поштује се одлука која важи дуж цијеле обале. Оно што је најважније инцидентна нема. По која туча се и догоди, али без националних и етничких предзнака. То је на мору, уз вино, некако и уобичајено. У Улцињу се овога љета одмара заиста шаролик свијет, чују се многи језици, виде разне аутомобилске регистрације што подсећа на стара времена, која обично зовемо добрим – рекао нам је на крају Андрија Никић.

С. Ш. Грегорић

АКТУЕЛНОСТИ

САРАДЊА БУДВЕ И ЧЕШКЕ ОПШТИНЕ ВАЛАШКО МЕЗИРИЧЈЕ

КОНТАКТИ ПА – ИНВЕСТИЦИЈЕ

Крајем јула делегација општине Будва боравила је у посјети општини Валашко Мезиричје, из Злинског округа у Чешкој, а почетком августа гости из Чешке су узвратили посјету. Општина Валашко Мезиричје по својој територији, броју становника и привредној структури (туризам, али планински и бањски), слична је будванској, Злински округ је сличан величини Црне Горе, па постоји обо-страно увјерење да би се између ових двију општина могла развити успјешна сарадња. Посебно у области туризма и културе.

Успоставили смо контакте са њиховим бизнисме-нима и секретаријатима управе, а стигли смо и до министра културе. Њихова рјешења у организацији управе веома су блиска онима које предвиђа нови За-кон о локалној самоуправи

у Црној Гори. Они су испо-љили велико интересовање, али за конкретне пословне аранжмане и инвестиције треба још сачекати. Чешка је, наиме на прагу пријема у Европску унију, па се надају да ће потом моћи да имају повољније кредитне линије – каже потпредседник општине Веселин Марковић додајући да је боравак у Чешкој био и својеврсна про-моција нашег туризма. Томе је допринијело и културно-умјетничко друштво „Ка-њош“, које је као гост на-ступило на фестивалу ром-ске музике и чији су насту-пи изазвали велико интере-совање грађана и медија, чиме су његови чланови по-стали изванредни амбасадо-ри нашег туризма. – Било је и накнадних позива бизни-смена који су преко Интер-нета сазнали за нашу посје-ту и могућности сарадње двију општина.

Гости из Валашког Мези-ричја су током боравка у Будви обишли и околне ту-ристичке дестинације, из-разили одушевљење при-родним љепотама али и да-ли примједбе за оно што им се мање допало.

– Изразили су жељу за ин-тензивнијом сарадњом у области туризма, а исте та-кве жеље изразио је и црно-горски министар туризма кога смо упознали са посје-том и интересовањем по-словних људи из Чешке – додаје Марковић и истиче да ће, ипак, ускоро почети и конкретна сарадња. Наши ватрогасци ће боравити у Валашко Мезиричју које има изванредно организова-ну и опремљену ватрогасну јединицу, а почетком школ-ске године доћи ће до раз-мјене група од по десет уче-ника туристичко-угоститељ-ских школа из Валашког Мезиричја и Будве. В.М.С.

Телевизија Будва сачини-ла је доста обиман и амби-циозан развојни план, који би требало да буде реализо-ван у фазама. У свему томе је најзанимљивије да ће се ова доскора локална телеви-зија, која сада већ има реги-онални карактер, гледати на много ширем простору.

– Идемо редом – каже за Приморске новине Станко Асановић, директор ТВ Бу-два. – Већ се ради на реали-зацији општинске одлуке да наша телевизија, сходно но-вим медијским законима по-стане јавни сервис. Закључен је конкурс за чланове будућег Савета Телевизије који ће бити изабран на сједници Скупштине општи-не. Имаће пет чланова који ће бити из јавних установа, невладиних организација јавних предузећа. До краја септембра требало би да Са-вјет буде конституисан.

Оно што је посебно зани-мљиво је – продор у нове средине. У току су прегово-ри о томе да ТВ Будва еми-тује информативни програм за три општине Боке Котор-ске (Херцег Нови, Котор, Тиват), неку врсту хронике Боке. Слични разговори би-ће обављени и са представ-

ПЛАНОВИ ТЕЛЕВИЗИЈЕ БУДВА

ГЛЕДАЋЕ НАС
У ПОДГОРИЦИ
И НИКШИЋУ

ницима општина Бар и Ул-цињ где се с мање или више успјеха гледа програм бу-дванске телевидије и ода-кле стижу информације за њен програм.

– Регионални карактер ТВ Будве биће заокружен про-грамом за Боку, а онда су на реду нови терени – каже Асановић. – У даљим плано-вима је освајање подручја Подгорице и Никшића. На-равно да ћемо радити и на томе да се технички боље опремимо, али и да наш програм буде квалитетнији.

У плановима је набавка уређаја са директне преносе, како би се ТВ Будва укључи-ла у ред оних електрон-ских медија који су способ-ни и за такве послове.

– Наша намјера је да са-дашњи властити програм који је био у трајању од једног часа повећамо на два до три часа. Уведен је По-лис суботом, настојаћемо да убрзо имамо и ту информативну емисију недељом. Радићемо ове јесени и на новим пројектима када је у питању документарни про-грам. Послије серија о Гр-бљу, Паштровићима и Бра-јићима слиједе приче о Ма-инима и Поборима. Сними-ли смо и први филм, доку-ментарни и дугометражни о свештеномученику Луки Вукмановићу, а у плану је и филм о Паштровској свадби – рекао нам је Стан-ко Асановић.

С. Ш. Г.

ОДБОРНИЦИ СОЦИЈАЛИСТИЧКЕ НАРОДНЕ ПАРТИЈЕ У СКУПШТИНИ ОПШТИНЕ БУДВА УСВОЈИЛИ КОДЕКС ПОНАШАЊА

СЛОЖНО ПРОТИВ КОРУПЦИЈЕ

● Први антикорупцијски докуменат у Црној Гори урађен по узору на Европски ко-декс регионалних и локалних представника који је сачинио Савет Европске ● Пред-стоји институционализација коју ће сировести Општинска агенција за развој ло-калне заједнице ● Грађани ће на раслолањању имати телефон и књижицу за примједбе, а формираће се комисија која ће их анализирајући и бринући о њиховом процесавању

На иницијативу младих Социјалистичке народне партије одборници СНП у Скупштини општине Будва усвојили су 4. августа Ко-декс понашања одборника. Кодекс је, како је у име младих СНП образложио Миомир Пејовић, урађен по узору на Европски кодекс регионалних и локалних представника који је сачи-нио Савет Европе, и пред-ставља први антикорупциј-ски докуменат у Црној Го-ри.

Стављајући свој потпис на Кодекс одборници Соци-јалистичке народне партије у Скупштини општине Бу-

два обавезали су се да ће радити по закону, да ће ра-дити одговорно, да неће злоупотребити функцију и овлашћења, да неће власт користити за личне циљеве, да никога неће повлашћивати, да неће прикривати своју могућу корист, да не-ће злоупотребити право на одлучивање, да ће доносити законите и правичне одлу-ке, да ће доносити одлуке у општем интересу, да неће пристати на подмићивање, да неће злоупотребити јавне приходе, као и да ће се уви-јек придржавати овог ко-декса и да може бити члан општинског одбора СНП са-

мо ако поштује овај кодекс. За институционализацију Кодекса задужена је Оп-штинска агенција за развој локалне заједнице. Предви-ђено је, по ријечима Пејови-ћа, увођење антикорупциј-ског телефона и поставља-ње кутије у згради Скуп-штине општине гдје ће гра-ђани моћи давати примјед-бе. Формираће се комисија која ће прегледати и анали-зирати пристигле примједбе и, ако оцијени да има осно-ва, вршити њихово процесу-ирање према Министарству унутрашњих послова и дру-гим надлежним органима.

В.М.С.

ПРЕДСТАВНИЦИ ВЛАДЕ ЦРГ И ОПШТИНА БАР И УЛЦИЊ У ПОСЈЕТИ СВЈЕТСКОЈ БАНЦИ У ВАШИНГТОНУ

СПРЕМНОСТ ЗА ФИНАНСИРАЊЕ
САНИТАРНИХ ДЕПОНИЈА

● За двије санитарне дејоније Сајетска банка би издвојила седам милиона дола-ра ● Повољни услови: бескаматни кредити са роком враћања од десет година и ирејс ѡриодом од десет, за Владу, и четири године за новоформиране команије ● Чиниав пројекат зависи од раслелла ситиуације око дејоније Ловања

Крајем јула делегација Владе Црне Горе, у чијем саставу су били и предсје-дници општина Бар и Ул-цињ, боравила је пет дана у радној посјети Свјетској банци у Вашингтону. Пред-ставници осталих примор-ских општина нијесу путо-вали због проблема који су тих дана кулминирали на депонији Ловања код Тив-та.

Фуад Нимани, предсје-дник општине Улцињ, саоп-

штио је да је Свјетска бан-ка спремна да издвоји се-дам милиона долара за из-градњу двије санитарне де-поније на црногорском приморју. Једну за општи-не: Котор, Тиват и Будва а другу за Бар и Улцињ. Кредит је, како је објаснио Нимани, врло повољан, бескаматан и даје се ис-кључиво за рјешавање крупних проблема какав је, засигурно у овом тренутку, депоновање чврстог отпада. Средства ће се усмјерити за изградњу де-понија на основу броја ста-новника у поменутом оп-штинама а обавезу враћа-ња кредита ће преузети но-воформиране компаније које ће управљати депони-јама. Грејс период за Владу Црне Горе је десет година, што значи да би обавеза враћања новца била од 2014. до 2024. године. За новоформиране компаније тај рок би био четири годи-не – од 2008. до 2018. годи-не. Свјетска банка је рас-положена, казао је Нимани по повратку из Вашингто-на, да поменути кредит ре-ализује, а сада је на потезу Савет министара као га-рант између Свјетске банке и државне заједнице Срби-ја и Црна Гора, и репу-бличка Влада у улози га-ранта између банке и при-морских општина.

Како је предсједник оп-штине Улцињ прецизирао, планирано је да дио креди-та буде усмјерен локалним самоуправама за куповину основних средстава: специ-јалних камиона и контејне-ра. Тај дио кредита ће бити у обавези да враћају кому-нална предузећа која ће склопити уговоре за одла-гање смећа на новим депо-нијама по одређеним ције-нама.

У надлежност локалних управа остаје сакупљање и одвоз смећа. Пројектом је обухваћено елиминисање дивљих депонија у залеђу Велике плаже и ријеке Бо-јане као и ревитализација старе депоније у Братици.

Фуад Нимани сматра да је ријеч о врло озбиљном

пројекту и да су стечени услови да се кредит реали-зује. Једино што у овом тренутку може да буде кочица је ситуација на Ловању код Тивта. Свјет-ска банка, подсећа Нима-

УНАПРЕЂЕЊЕ
ИНФРАСТРУКТУРЕ

У Улцињу је недавно Јав-ном комуналном предузећу предат на употребу специјал-ни камион за одвоз смећа. Тиме је окончан пројекат вриједан 105.000 еура у скло-пу којег је, у предсезони, ор-ганизована акција "Сви за ту-ризам". Половину средстава је издвојила америчка невла-дина организација УСАИД преко организације за међу-народну помоћ ИРД. Другу половину су обезбједили: ло-кална управа, Јавно кому-нално предузеће, невладин сектор и бизнис сектор. Партнери у овом пројекту су били Монтенегробизнис али-јанса и Улцињ бизнис асоци-јација. Пројекат је реализо-ван у склопу ширег пројекта ИРД а тиче се ревитализаци-је заједнице кроз демократ-ско дјеловање. Дакле, циљ је да се локално становништво анимира око реализације пројеката које подржава УСАИД. На тај начин је про-теклих година знатно побољ-шана, прије свега путна ин-фраструктура на подручју оп-штине. ИЦМ је реализовала пројекат изградње нових бу-нара за побољшање водо-набдијевања.

УСАИД је иначе у послед-њих неколико година за ин-фраструктуру у општини Ул-цињ издвојила преко милион долара. Сви пројекти су ре-ализовани преко међународ-них организација ИЦМ и ИРД.

ни, не одобрава кредите за пројекте који су мимо воље и интереса локалног ста-новништва. Он се нада да ће све неспоразуме рије-шити Влада у сарадњи са Општином и грађанима Тивта и у том случају не би било разлога да се проје-кат не реализује до краја 2004. године.

С. Мујић

ПИСМА ЧИТАЛАЦА

ОБЕСПРАВЉЕНИ РАНИЈИ ВЛАСНИЦИ

– Нијесмо имали право чак ни да куймо наше земљиште

Желим јавност да упознам са сљедећим:

Земљиште на подручју Пржна и Каменова експрописано је и одузето бившим власницима. Одузето земљиште усту-пљено је досадашњем хотелско туристичком предузећу "Будванска ривијера", предузећу за одмор и рекреацију радника са Косова, као и бившој самоуправној интересној заједници за изградњу општине Будва.

Пошто "Будванска ривијера" ништа није изградила на том земљишту, нити га користи, по свим поштеним законима требало је да власт врати то земљиште његовим бив-шим власницима. Тим прије што је "Будванска ривијера" то земљиште добила на кориштење без икакве надокнаде. Међутим, они то земљиште продају као да су га они заради-ли и од тих новца добијају плату. Замислите како се осје-ћају бивши власници чије је то земљиште било стотинама година, а сада га продају они који се моментално налазе у том предузећу. Они који у њему ништа нијесу створили, (већ су све наслиједили од предходних радника који су то годинама стварали) добили су најбоље локације и хотеле на терену општине Будва.

Ова гарнитура, која сада води предузеће, умјесто да га унапређује и ствара услове за живот радника и оних који треба да их замијене, они продају све што могу продати и тако рјешавају свој опстанак што је велика срамота и за њих и за власт која им то омогућава.

Кад су продали хотел "Маестрал" поред њега је остала парцела од око осам хиљада квадратних метара, која је та-кође одузета од власника у Пржну и на њој није ништа из-грађено осим два тенис игралишта. Ми бивши власници очекивали смо да ће се овако десити и да ће бити некоме продато, па смо се договорили и обавијестили управу "Бу-дванске ривијере" да ћемо ми да откупимо то земљиште. "Будванска ривијера" умјесто да нас обавијести о продаји, они су то у тајности продали Словенцима, што смо сазнали тек након пола године од дана продаје. Пошто се ово све овако догађа остало нам је да се жалимо и да преко адво-ката ствар предамо суду што смо и урадили. Очекујемо да ће суд донијети правилно рјешење по Закону и важећим прописима који важе за одузето земљиште које није приве-

дено намјени и које се третира као неизграђено грађевин-ско земљиште.

Сличан је случај и са уљарском задругом у Пржну која је основана у вријеме аустро-угарске владавине 1910. године. Уљара је била једна од најбољих задруга те врсте и по организацији рада и по опреми. За вријеме старе Југослави-је као таква радила је све до завршетка Другог свјетског рата, када је укинута и дата земљорадничкој задрузи која је била кратког вијека.

Уљара је мијењала власника и напoкон доспјела у вла-стништво предузећа "Приморка" Бар. Приморка је однијела сву опрему, остали су само зидови које нијесу могли одније-ти.

И поред неколико покушаја бивших власника, преко оп-штинских власти, да се уљара врати, све је остало без успјеха. Прије извјесног времена сазнали смо да је "При-морка" Бар уљару продала неком нашем држављанину који живи у Канади. Ми смо разочарани, не због појединих руко-водица, него због власти која им то одобрава.

Каменово је такође слична ствар, јер је одузето земљи-ште послје рата дато на кориштење једном предузећу са Косова које су једно вријеме користили као одмаралиште за раднике са Косова. Након најновијих догађаја на Косову мијењају се власници који на разне начине покушавају да нешто уишаре за себе, мимо Суда и мимо Закона.

Дио земљишта које је изузето у корист СИЗ-а, а на њему није ништа изграђено, такође може без икаквих тешкоћа да се врати и задовољно правда.

На терену Пржно и Каменова, због ревизије плана које траје годинама, забрањена је градња, али углавном за мје-штане, док појединци, који купују плацеве, на нама непо-знат начин долазе до дозвола и граде куће и надграђују без икакве сметње. Вјероватно им власти излазе у сусрет, измјешта се струја, вода, канализација и то све по кратком поступку због чега су мјештани незадовољни и имају вели-ке примједбе на власт, како локалну, тако и републичку из чије надлежности све произилази.

Станко Митровић
Пржно, обала 18.

АКТУЕЛНОСТИ

ПОВОДИ: ШЕСТ ДЕЦЕНИЈА ОД КАПИТУЛАЦИЈЕ ИТАЛИЈЕ

ТРАГЕДИЈА У КРТОЛИМА

● Не смије се заборавити како је и зашто погинуло 15, углавном млађих људи

Јубилеј 60 година од „радосно-жалосних“ догађаја прилика је да се подсетимо на збивања о којима има све мање живих свједока. Ипак их још има, а међу њима је и писац ових редака, који је о овоме писао још прије двије деценије, али прећуткивањем неких чињеница. Онако како се једино тада могло писати. Са ове временске дистанце, са новим сазнањима и у колико-толико повољнијим друштвено-политичким приликама могу се мало боље освијетлити неки заташкани догађаји и исправније одговорити на бар нека још увијек отворена питања.

Прво објашњење тражи контрариторни израз „радосно-жалосно“.

Као јединствен појам, то се могло односити на италијанске војнике, који су били жалосни због пропасти њихове државе, а радосни што су преживјели рат вјерујући да му је то крај и да иду кућама.

Као раздвојене појмове, има оправдање и овакво објашњење:

Већи дио православних Бокеља, поготово оних чији су чланови породица чамили по фашистичким конц-логорима, неизмјерно су се радовали вијестима о паду фашизма, а убрзо потом и о капитулацији Италије. Мањи дио Бокеља, претежно католика (не свих) који су се шепурили и парадирани у фашистичким униформама, са великом тугом дочекали су те вијести. Имали су и разлога да се плаше, јер се њихово понашање није могло сакрити, а и фотографије су то доказивале. Не само њихово парадирање него и прозоре њихових домова искићене италијанским тробојкама, црним фашистичким заставама и „заставама Далмације“ са три лавље главе. (Ипак им није ни длака са главе хвалила, јер њихови противници

били једно од најжестивијих антифашистичких упоришта у Боки. Ту није било туђинских застава на приватним кућама. Није било ни балила (фашистички пионири), ни припадника БИЛ-а (фашистичка омладина), ни припадника ГУФ-а (фашистичке студентске), ни јавно декларисаних четника или усташа. Али зато је још 1942. године у Кртолима објављивана „Црвена звјезда“, вјероватно једини у то вријеме илегални антифашистички лист у поробљеној Европи. Нису га уређивали и издавали комунисти, али су они (из тзв. „Шкаљарског комитета“) под оштрим пријетњама забранили његово издавање, о чему постоје и писани докази, потписом Мата Петровића.

Неспорна је чињеница да је 98% Кртољана било антифашиста, а тиме и присталица НОБ-а, али ни 1% од њих нису били комунисти. Помагали су НОБ и пропагандно и материјално и зато многи чамили на робији, али није било одазива за одлазак у партизане. Све су то прескупо платили. Када су се други радовали или туговали, а и једни и други даноноћно пљачкали италијанска складишта, Кртољани су дубоким болом сахрањивали невинне жртве. Бол је увећавао и питање које још чека одговор: зашто се то догодило? Да ли су те жртве биле потребне или узалудне? Ко је крив због тога? Одговор ће се сам наметнути ономе ко буде имао стрпљења да прочита читаву причу.

њима и италијански учитељи, јер су и они били фашисти. Остала војска, укључујући „финансијску гарду“ која је имала касарну у центру села, и даље се дружила са народом, у ишчекивању даљних наређења.

Исте вечери, (08. септембра 1943.) недалеко од Гоштића, појавили су се илегалци НОП-а, Мато Петровић, Трипо-Басо Петровић, Трипо Вукашиновић, Рако Радуловић и Маше Радуловић. Позвали су око 20 активиста и саопштили политичку ситуацију. Сви заједно су сишли на обалу Бјелила, где је највише разговарано о разоружавању Италијана. Рачунало се на наређење савезника да оружје предају партизанима, па њихов отпор није требало очекивати. За наредни дан заказан је збор на раскрсници за Крашиће званој „Под рогач“, али за народно весеље, а не за ратовање по завршетку рата.

Било је загоњено (сада више није) зашто је толико руковођаца МК КПЈ Котора те вечери дошло у Кртоле, где је било највише присталица НОБ-а, па и најмање проблема за сналажење у новонасталој ситуацији? А не у већим центрима као што су Котор и Тиват, или у било ком мјесту претежно насељеном католицима.

Рако Радуловић и Трипо-Басо су преноћили на Бјелилима, а остали су током ноћи одвезли барком. Сутрадан око 10 сати прикупљао се народ на зборно мјесто. Група са Бјелила, предвођена Раком Радуловићем, била је нарочито весела, јер се на Бјелилима тих дана пекла ракија. Оглавила су се и сва звона свих кртољских цркава. По разним процјенама окупило се између 40 и 70 претежно омладинаца, међу којима је било и непунољетних. Из католичких насеља Крашића и Богиштића није нико стигао, наводно због непрецизних обавјештења.

Организација није затајила само у обавјештењима. Није било никаквог реда, па то није личило ни на дочек, ни на засједање, него на раздрагану масу, која је све то схватила као народно весеље због завршетка ратних страхова.

Утолико је од фора Радишевић нашла колону од три камиона са војницима у пуној ратној спреми. Камioni су заустављени и са официрима је преговарано. Неки војници и мјештани су се лично познавали, па и поздрављали на растанку. Било је и ружнијих сцена, али оружје су предали и пуштени су да продуже ка Тивту. Остало је на гомили довољно оружја и муниције за све присутне, али усјаним главама то није било довољно.

На фору Радишевић је било још око 500 војника, ту прикупљених са положаја на Луштитком полуострву, а међу њима и око 200 прокошуљаша, окорјелих фашиста који нису признали капитулацију. Све се то знало, али није било довољно за опрез.

Послије камиона, неке чете су кренуле пјешке, да покушају проћи или да схвате намере оних који су их чекали. Ишли су опрезно у борбеном поретку са пушкама на готове. Нису из даљине пуцали, па се могло очекивати да ће преговарати. Али како је од омладине било шенлучења

пуцањем у ваздух и након упозорења старијих да се са тим прекине, Италијани су то могли схватити као напад, па је одговорено плотунском паљбом, изгледа упозоравајући у ваздух, јер тада нико није погођен, али се народ почео склањати и бјегати. Неко (једни кажу Трипо-Басо а други Рако) викнуо је: „Ко се одавде макне, кукавица је и издајник, а ко је издајник, зна се што га чека!“ Тако им је обезбијеђена одступница и први су побјегли.

Започела је нека смушена одбрана, како се ко снашао. Било је и појединачних јунаштава. Симо Јовановић, први „рибело“ из овог краја, од раније је имао неке спорове са

изложили се погибији да би омогућили спас млађима.

Чим се први италијански ешалон пробио, почела је артиљеријска паљба са фора Радишевић ради чишћења терена. Плотунски су пуцала три топа темпираним картч гранатама, које су експлодирале над поприштем борбе. Они који су се заклонили између стијена, имали су добре законе од пушчане ватре, али изнад себе нису имали заклона од гелера, па је и од тога било страдања. Није одстало ништа друго него да се спасава ко и како може, а рањеници нису могли никако.

По престанку артиљеријске паљбе, други ешалон је про-чешљавао терен, пуцао у ши-

Звоно храма Свете Госпоје разбијено телером шифовске бригаде – лик Богородице остао је непоштеђен. Гвоздени телер који је ударио у звоно ради фотограмирања остао је на звону

НЕОБИЧНА ЗВОЊАВА

Заслужује да се забиљежи и необичан случај након посљедњег артиљеријског плотуна. Зазвонило је звоно на оближњој цркви Свете Госпоје, иако тада код цркве није било никога. Звоњава је била необична, потмула и језива, при сваком удару клатна, чула се додатна ломљава, неколико пута све слабије. Престанком звона престала је и паљба свих оружја, бар за кратко. Жене су се почеле крстити сматрајући то злом слутњом, јер осим оних који су учествовали у борби, нико није знао да се борба води. Мислили су да је сва та пуцњава шенлучење због краја рата и пobjеде. Касније се утврдило да је један гелер од топовске гранате пролето кроз отвор звоника, погодио доњи руб звона и заљуљао га, а звуке додатне ломљаве произвели су падом на камено тло одваљени комади звона.

члановима МК КПЈ па је искочио из заклона, стао на сред пута, и узвикнуо: „Ово је прилика да се види ко је кукавица, а ко издајник!“ По најближим фашистима је испразни шаржер свог пиштоља и стропштао се изрешетан. Први је погинуо у овој борби. Било је и других јуначких подвига, од оних који су покушавали извући рањенике до заклона, до оних старијих, као Ђуро Ш. Костић, који су на себе привлачили ватру и

бље, бацао бомбе у шкрипе и рупе, проналазио мртве и рањене и довлачио их на једну камену плочу (гдје је сада споменик). Од Италијана се могло очекивати да ће им пружити помоћ, али то су били они крвожедни фашисти, који су се иживљавали. Пропадали су рањенике боджема колико је ко желио, а на крају су свакоме испалили хитац у око, који је на излазној страни остављао смркану главу. Једини који је могао

ходати био је Васо Русовић, али је и он убијен након мучења на фору Радишевић.

Ову грозну судбину су подијелили: Драго В. Барбић (18) Симо Ј. Јовановић (35) Видо С. Кикановић (32) Саво Ј. Кикановић (23) Ђуро Ш. Костић (51) Иво С. Костић (37) Васо Н. Костић (22) Драго Н. Лакичевић (20) Љубо Ј. Микијељевић (29) Илија Радиновић (тог дана је прослављао 20. рођендан), Крсто В. Раичевић (27) Васо М. Раутовић (32) Васо С. Русовић (21) Марко Ј. Старчевић (45) и Срђе Ш. Старчевић (28). Укупно 15 несрећника, највише из Костића којих и без тога мало било.

Да ли је било погинулих и рањених Италијана? Причало се да јесте, али их нико није видео. Многи су видјели њихово одступање, али не и носила са рањеницима. А и да их је било, од тога не би било лакше унесрећенима.

Послије боја, несрећне мајке, сестре, родбина, трагали су за погинулима, урликали и падали у несвијест пред вишним призорима, тако да је и њима помоћ била потребна. По освјешћивању, и тешком препознавању унакажених, није се знало чији су крици језивији. Очеви су лелекали, мајке расплетале косе, нарицале, до крви ноктима гребале лице. Није било ни носила, ни мртвачких сандука. Раскомадана тијела обливена крвљу ношена су на дрвеним скалама (мердевинама).

Најдраматичнији су били призори када су се морала отргнути од мајчине загрљаја масакрирана тијела њихових јединаца, или од врискајуће дјеце одвојити њихове мртве очеве и све их у голу земљу положити, без посмртних церемонија, опијела и опроштајних говора.

Сви ови страдалници били су цивили, на превару доведени на кланицу. Иако нису били у партизанским формацијама, добили су статус палих бораца НОР-а, што и заслужују. Али не заслужују да их због тога све сматрају комунистима.

Нема им мјеста ни у књизи „Прва бокељска НОУ бригада“ (издање 1984.) у којој је 112 страна посвећено догађајима у Боки до формирања те бригаде. Најтрагичнији догађај, када је на једном мјесту и у једном дану пало више жртава него било гдје у Боки, у тој књизи није ни поменут, а поменути су далеко мање значајни догађаји. На примјер, у књизи је два пута поменут дочек Мата Петровића у Котору, када „одушевљењу није било граница“. У књизи је пропуштена чињеница да је тај исти Мато Петровић великодушно дозволио да злогласни „црни витез“ са другим фашистима, укључујући и оне који су извршили масакр у Кртолима, некажњено и мирно исплове из Котора. Разумљиво је Матово враћање дуга због наизмјеничног „чувања леђа“, ако се зна гдје је та „шума“ у којој је проводио вријеме као „илегалац“ због заслуге што је МК КПЈ Котора затајио 1941. године у општенародном устанку. Али није разумљиво да тој књизи, као издавачи, „чувају леђа“ сви општински одбори СУБ-НОР-а Боке, чиме је то постао званична историографија.

И поред свега, гријех би био све присталице НОП-а, па и све комунисте, мјерити истим мјерилима и не признавати им лично поштење, искрени патриотизам и антифашизам. Тим прије што сви нису ни могли знати што смјерају и како перфидно дјелују они који им наређују.

У свим театралним говорима на годишњицама ове трагедије, оштро су критиковани они који су се усуђивали рећи да су то непотребне жртве због нечије усијане главе, и да је то нанијело велико зло не само Кртолима него и НОП-у. Да ли је ријеч само о усијаним главама, или испланираној политици МК КПЈ („Шкаљарског комитета“) за истребљивање православља у Боки, постаће јасније кад се упореди са низом других примјера.

Васко Костић

ТИЊАЛА ЈЕ НАДА...

Тешко је издвојити најпотреснији приказ, али један се разликовао од осталих. Трагајући за својима, свакоме је тињала нада да нису погинули сви који се нису дома јавили. Бошку Раичевићу је била нада утолико већа, што његовог јединца није било међу осталим унакаженим лешевима. Дан након сахране осталих, Бошко је још трагао по разбијштју за својим Кићуном. Привукао га је тешки мирис леша у једној рупи, гдје се несрећни Кићун вјероватно рањен склонио. Лако га је препознао јер му глава није била повређена, али му је тијело размрскала бомба убачена у јаму. Онако слабашица, ојањен и у годинама, Бошко је смогао снаге да сина извуче из јаме, упрти га себи на леђа и носи до гробља. Није никога звао да му помогне, испут није срио никога, а тек близу гробља неки су чули његово гласно самоохрабривање: „Ха Божо соколе, издржи још мало све ове муке! Ха јуначе Бошко, на муци се познају јунаци!“ То је издржао, али су га кући морали носити и никад се није опоравио.

нису били реваншисти.)

Али то није оно главно „жалосно“ јер та жалост није дуго потрајала. Бивши фашисти (балила и БИЛ-овци) убрзо су постали СКОЛ-евци, па комунисти, а неки догурали и до високих руководећих положаја.

Оно главно жалосно, са вјечном тугом која не смије бити заборављена ни по престанку посљедњих свједока, задесило је баш оне који су се највише радовали пропасти фашистичке Италије. У Боки, тада је трагедија задесила само Кртоле. За вријеме италијанске окупације Кртоли су

Још од 25. јула 1943. када је стигла вијест о паду фашизма, попустила је напетост између мјесне омладине и краљевске италијанске војске. Заједно су играли буђе, те на каратама бришкулу и трешету, измјешани су се купали у мору, што до тада није био случај. Таква атмосфера није наговјештавала никакву трагедију, поготово након 03. септембра 1943. када је процурила вијест о склапању примирја са Италијом. Пет дана касније настао је општи метеж. Озлоглашени „црнокошуљаци“ и карабинијери повукли су се у фор Радишевић, а са

ИСПРАВКА

У Приморским новинама број 148 од 31. јула 2003. године на 6. страни у тексту „Прослављени јулски празници – Свечано дуж читавог Приморја“ Ваш сарадник Д. Цвијовић је злоупотријебио мој говор поводом обиљежавања годишњице битке на Брајћима и изнио низ података које ја нијесам помињао на том скупу.

Молим Вас да у складу са Законом о јавном информисању и у интересу истине објавите следеће:

- У говору поводом годишњице битке на Брајћима нијесам помињао број погинулих италијанских војника, нијесам помињао патриоте, нијесам помињао седам главара, нијесам помињао ни Вујачића. Говорио сам искључиво о улози Брајћина и њиховим патњама и страдањима у тим тешким јулским данима;

- Није тачан податак о 188 погинулих италијанских војника већ их је према италијанским и другим изворима погинуло 220;

- Није у борби погинуо само Нико Вујачић. Погинуо је и устаник Вукале Ђуров Прентовић, а од авионске бомбе страдала је старица Маре Изова Мартиновић;

- Није погинуло седам главара већ три и зачуђујуће је одакле ти подаци и зашто их једино господин Цвијовић нађе у мојем говору.

С поштовањем,
Томо Мартиновић

Петар Раутовић, учесник у овој борби у којој је погинуо и његов млађи брат Васо, причао је како се мјесец дана касније срео у илегалу са Раком Радуловићем и јадиковао због несреће. Рако му је оштро одбрусио: „Тако им и треба! Штета што их није више погинуло, кад раније нису хтели у бригаде!“

Рако Радуловић је извршавао наређења „Шкаљарског комитета“. Послат је као илегалца на терен Луштите и Кртола јер није био католик па су погрешно процијенили да је то тамо одлучују-

„ТАКО ИМ И ТРЕБА“

ће да би га прихватили. Његова парола је била: „Што горе то боље“. Заговарао је атентате, саботаже, што би изазивало одмазде, народ би бјежао у шуме и ето регрутовања партизана. У томе је наилазио на отпор мјесних патриота, било је свађа, па и потезања пиштоља у свађи са главним мјесним активистом Божом Барбићем, који ће касније погинути под сумњивим околностима. Рако није успио, а у томе је још мање успјеха било после капитулације Италије; све до опште мобилизације у Бокељску бригаду.

ЉУДИ И ДОГАЂАЈИ

Тужном страном
дана

САВО ТРЕГОВИЋ

ЗЛО ПОД СВОДОВИМА
ЊЕЖНОСТИ

Прича ми Оља Ивањицки, у њеном апартману број два на Светом Стефану који не мијења већ деценију, како је све више окренута писању. Када дан исцури, вели, узимам ону справу коју ви новинари користите, па причам. Дневне утиске, мој однос према ономе што сам чула и видјела, правим нека поређења с минулим временима и догађајима. Има ту и другог штива које каним смјестити међу корице. Многа писма сам написала важним људима, предлагала шта треба да се учини, али је одговора било мало. И схватила сам зашто је то тако: код нас се прима идеја од онога ко је извикан лик, а никако од мирног грађанина. Но, остало је то на папиру, ти моји предлози, идеје, виђења... С друге стране ја сам особа која је, можда највише код нас, отвара уста. Безброј интервјуа сам дала, недавно сам све то погледала и мислим да је занимљиво. То је јавна ријеч. Не бих поправила ништа од онога што сам казала прије тридесет, двадесет или петнаест година. Рекла сам, чини ми се, све на вријеме. Биће и то књига која ће се, вјерујем, читати.

Најбољи сликар двадесетог вијека у Југославији, на основу гласања публике, донијела је лџетос у галерију града-хотела ренесансу. Учинио је то с поводом: навршило се, на име, пола миленијума од како су, некако у исто вријеме, дјеловали историјски ренесансе. Сликари генији, њихово и наше вријеме на сликама и у виђењу, маестре Ивањицки.

Причала ми је потом Оља како је то, ваљда космички одређено да се енормни потенцијал породи у готово исто вријеме. Па онда слиједи, опет по неписаном правилу, вјекови док се не ослободи нова енергија.

Онда ми је сипала врла домаћица швепс, инсистирајући да га засладим медом с Приморја, који је пун пелина. Пошто смо попили по два пића, причала ми је како је видјела прије. А видјела је чудне статистике: 1, 9 Американаца на један аутомобил па се питала гдје је ту возач и који дио тијела вози. Потом је видјела људе како броје новац и оплођују га умјесто жена, а онда је видјела искушење Љубави и тајну Руже, симетрију катедрала и сводове њежности. Видјела сам, рећи ће даље Оља Ивањицки откровење Среће и хиљаду препрека, велике миграције полова и људе без пола. Видјела сам и све моје цртеже одједном – какво лудило лудила.

Видјела је и прије и послије.

2.

Са сликарима сам био, некако, цијело лџето. Славољуб Радивојевић је чак пет

пута излагао између Бечића и Будве. И док су му слике заустављале госте у отменом холу хотела Милочер, с којих су онако побожно, у тишини свевременској, сијали тањира од сребра, цезве од бронзе и бакарне, столњаци на којима се презнојавало узрело воће, рекао ми је тихо: насликаћу и ја једном море. Онда ми је објашњавао да с морем треба живјети и дуже и интензивно, доживјети то мистично у њему, оно даје живот и узима га, испитати му дубину дна и висину таласа, и нарочито ухватити његове звуке у позну јесен. До сада је немирни Славко, којег је кичица укротила како би имао више разумијевања за свијет којим ходи, углавном сликао оно што га окружује. Капије београдске, фасаде велеграда, а најчешће оне обичне предмете, које најчешће зовемо мртвом природом. То су, вели Славољуб, ствари без којих не можемо, које нас држе у животу, а које тако слабо примјећујемо.

3.

Онда су ми се јавили Бранко Вукић и Велимир Трнски. Пријатељ ми, барски сликар, тих и повучен, сушта супротност свом брату од тетке, покојном Божићу Милошевићу, сердару међу дописницима „Политике“ с којим сам, најчешће, испијао из повећих чаша горчину ове професије. Али и у ведром јутра приморска, скидао шлаг који нам је даривала ведрија страна овога посла. Бранко је крајем августа донио у петровачку галерију „Марко Крстов“ своје маслине, испод чијих је крошњи већ деценијама. Гвоздо је тапшао по рамену свог Црмничанина и због добрих слика и због тога што му врућина није сметала да донесе платна у Петровац. А онда га је задиркивао да је у галерији која носи име мог извањег дједа и да треба да се мало уозбиљи, иако је Бранко, као уосталом и увјек, био преозбиљан. Испред галерије, у башти „Посејдона“ на повећем монитору смо видјели како је Србија потпомогнута Црном Гором, побједила Велс. Гвоздо је тврдио да је обрнуто, ово што се тиче државне заједнице, што сам прихватио као врло умјесно. А онда ме је тихо питао: а ко игра из Црне Горе. Набројао сам му и оне који су поријеклом с ових простора, па је био задовољан.

Трнски је стигао послије тринаест година, из Париза, пошто је претходно студирао зидно сликарство Египта, које је сликао из своје призме, јер он једино тако и ради. Када почне да цури оно што се раније уселило у њега. Вудар, младолик, иако је мојих година, Велимир је сликар за поштовање, казали су они који се у то разумију. Ја то одмах по-

тврдио, срећан што се знамо већ три деценије.

4.

Болести кичме су постале свјетски проблем, јавља се Микан Трновити. И има објашњење: ваљда од толиког савијања је дошло до епидемије.

5.

Негдје одмах по Преображењу, двије тужне вијести, истовремено. Стеван Тастић, један од ветерана Новости, преселио се на своју звијезду. Нечујно, као што је и ходао по редакцији, деценијама. Био је први југословенски новинар који је стигао у ратом запаљени Вијетнам. Његове текстове су преносиле увелико свјетске агенције, а он је по повратку похвалио свој лист. Извјештавао је из Никозије, када је турска војска освајала сјеверни дио Кипра. За вријеме ирачко-иранског рата био је у Техерану, када је град био засипан ракетама. Када су му, по повратку у Београд, казали да су за њега толико бринули он је шеретски одговорио: баш сте нашли мустру по којој ће да звекеће. Био је крхког здравља, није запамћено да је некога увериједио и омаловажио, а порађао је текстове од којих су многи антологијски.

Милисав Крсмановић, Крцу, више пута сам видио у „Зори“, „Липи“, „Коларцу“. Званично се нисмо никада упознали, јер он је сматрао да кафана није за то. Пјесник, приповједач, сатиричар који је „преноћио живот“, један је из гарде последњих боема Београда. Био је друг Либер Марковић, Зука Цумхура, Петра Пајића, Сава Јокића, Јаше Гробарова... А сво вријеме је био, како је тврдио унутрашњи непријатељ. Кињо је Броза, када то други нису смјели, ни хтјели, послије важне другове који су га наслиједили, па онда господу која је разбила Југославију. Имао је оригиналну дефиницију боекства, коју ваља прибијежити. Боем је, тврдио је Крца, пијанац с – душом.

Крца је пожурио да се нађе за великим столом од космичке непрерађене пластике, без столњака и постоља, прикованом за небо-ску таваницу, за којим испијају рајске коктеле Брана Петровић и већ поменути боеми, изузев Пајића и Јокића, који још трче почасни круг, маратонски, Београдом.

6.

Коле весели не мирује ни на плус четрдесет, жедан и знојав, и од врућине поспан. Знам ли, каже, зашто више нема морских паса у Јадрану? Немају за што да нас уједу, ликује, онако блесаво, пошто је своје буљаве очи упериио ка мојим радозналим зјеницама.

IN MEMORIAM

ВЛАДИМИР СТОЈАНОВИЋ

(1934-2003)

У Београду је 30. јула умро генерал пуковник Владимир Стојановић, официр са највишим војним образовањем који се током своје каријере налазио на највишим војним дужностима.

Рођен је 1934. године у Брајићима. Године дјетинства као и остала дјеца у његовом крају проводи у страхотама Другог свјетског рата, а по његовом завршетку са родитељима и бројним колонистима из овог краја одлази у Војдину гдје је започео школовање. У раној младости определио се за војнички позив како и доликује Црногорцу коме је увијек понос и част бити војник, односно старјешина војске своје државе. Завршио је Војну академију копнене војске, Командно-штабну академију и школу народне одбране – највише војне школе у држави.

Кроз војно школовање заокружио је функционални систем који му је обезбиједио перманентно официрско образовање од почетка до краја његове војничке каријере. Висока способност, чврст морал и ријешеност, омогућили су му да истраје у борбеној изградњи јединица, команди и установа ЈНА и ВЈ са којима је командовао и руководио почетком од командира вода преко бројних других дужности – старјешине наставне групе у Војној академији КоВ, команданта батаљона, начелника шта-

ба пука, команданта пука, команданта дивизије, начелника штаба корпуса, начелника управе пјешадије ГШ ЈНА, начелника штаба армије – до команданта Прве армије. Вјеровао је да у ЈНА и ВЈ има перспективу и могућност за професионално и лично напредовање, што је обављајући поменуте дужности и доказао. Зато је и редовно унапређиван од потпоручника до генерал-пуковника што је привлекло само најбољих.

Као старјешина и командант био је мудар и паметан човек. Разуман и правичан, спреман да саслуша, сваком да право одговори. Знао је свој посао. Правовремено је осмишљавао и издавао права наређења и налазио позитиван излаз из сваке ситуације. Сам је доносио одлуке и није зависио само од

одлука других. Често је и сам прихватио ризик и никад није радио искључиво на туђој одговорности.

Умио је људе везати за себе, борити се за њих и чувати их као рођену дјецу. Људи су му вјеровали и на најбољи начин узвраћали.

Био је човек у сваком погледу. Његов крупни стас фасцинирао је и уливао поштовање и повјерење свима који су га познавали. Био је и остаће инспирација свима нама који смо га вољели. Био је увијек спреман да помогне, савјетује и охрабри.

У стогодишњој војној историји од постанка и формирања Прве армије, од балканских ратова до његовог пензионисања, остаће забиљежен као генерал из првих редова и њен двадесетдевети командант по реду – почет од првог команданта Александра Карађорђевића преко народног хероја Пека Дачевића, односно трећи по реду из генерације послједних официра.

Осим наведених признања изражених кроз постављања на дужности и унапређења треба рећи да су његове службене оцјене изражене са највећим степеном вредности, истиче се и „нарочито се истиче“. До-бијао је и друга бројна признања, похвале, награда и одликовања.

Једном ријечју био је официр – генерал блиставе војничке каријере.

Генерал Ратко Милићевић

IN MEMORIAM

АНТЕ МЕДИН

(1926-2003)

Тужно сазнање да нас је напустио и отишао у вјечност др Анте Медин, агрономски великан велике Југославије, ожалоштила је све његове колеге и поштоваоце његовог великог неимарског дјела. Рођен је у Будви гдје је почео школовање које је завршио на пољопривредном факултету у Загребу.

Његово име било је записано у „златној књизи“ југословенских прегалаца који су дали неизмјеран допринос свом народу у тадашњој великој држави Југославији која је, нажалост, такође „принула“ раскомадања и порушена од стране унутрашњег и спољњег непријатеља.

Др Анте Медина упознао сам прије свега као угледног, реномираног агрономског стручњака југословенског формата, па тек потом као потомка познате породице Медин из Будве са великом и гласовитом традицијом.

Давних седамдесетих година прошлог вијека, као генерални директор Агрокомбината „13. јул“ и председник Удружења агронома Југославије, упознао сам га како на стручним конгресима, тако и у његовом задарском пољопривредном комбинату у којем је радио као главни инжењер и професор на Загребачком свеучилишту. Он је у Задар дошао по завршетку студија гдје запустено и трском зарасло земљиште претвара у обрадиво и плодно, запосљава велики број радника из околине Задра и поставља темеље будућег великог пољопривредног комбината „Задар“. То је био риједак човек и стручњак који је тако успешно повезивао теорију и праксу и стварао потпуно

нови култивисани животног амбијент.

Оно што је већ било остварено у овом првом јадранском комбинату (рано и касно поврће, стакленици, медитеранско воће и грмље у узорним воћњацима и виноградима, интензивно високо продуктивно говедарство са пратећим агроиндустријским и тржишним објектима) за нас из Црне Горе, који смо тек радили на оснивању и развијању нашег агрокомбината, изгледало је као недо-стижан сан!

Позната прича о коришћењу „рента фактора“ у овом Мединовом задарском комбинату била је на колосалан начин оживотворена. Наравно, тражили смо од Задрана да нам га врате у Црну Гору. Одговорили су нам: „Драги наши Црногорци, видите колико је корпулентан наш Анте, не би га дали ни када би за њега толико злата понудили!“ И заиста, био је злата вриједан, али не само за њих, него и за нас, његове Црногорце са

његовим драгоценим савјетима!

Анте је ангажовао као нашег такође драгоценог савјетника професора др Невенка Фазинића, шефа катедре за виноградарство и воћарство агрономског факултета у Загребу. Непроцијенив је њихов допринос како у санацији постојећих виноградарских засада, тако и у постављању реализацији огледа и пилот пројекта на Ђемовском пољу тој вјековној црногорској пустари. Тај наш пионирски рад на активирању Ђемовског поља, био је и за њих као врхунске стручњаке велики професионални изазов! Њих двојица, као свеучилишни професори из Загреба, ко зна колико су пута посетили Комбинат о свом трошку и без икакве надокнаде са наше стране и то на њихов изричит захтјев. На тој пустари сада производе и свјетску славу стичу „Плантаже“ производњом у својим плантажним виноградима читаве палете висококвалитетних вина која су без премца на југословенском и извозном тржишту.

У овом великом неимарском дјелу садржан је и велики допринос др Анте Медина из наше Будве и др Невенка Фазинића, професора из Загреба. Анте је био велики човек и стваралац, човек прогреса који је иза себе оставио велика дјела од значаја и за покољења која долазе. Својим стваралачким животом одужио се свуда гдје је радио. Сви смо ми његови дужници, па и за допринос који је дао својој Црној Гори.

Др Милорад Станојевић, Савезни министар пољопривреде и шумарства (1982-1986)

ЉУДИ И ДОГАЂАЈИ

У КОТОРУ ОДРЖАНА ТРАДИЦИОНАЛНА БОКЕЉСКА НОЋ

ВАТРОМЕТ
„ПОПРАВИО“ СТРУЈУ

Центар за културу у Котору, као круну сезоне приредби је традиционалну фешту на мору „Бокелска ноћ“ која је 16. августа окупила у Котору и околини хиљаде посетилаца. У жељи за што бољом организацијом ове године Центар за културу уложио је знатно средстава и пролазак четрдесетак уређених и декорисаних барки био је много лепши него ранијих година. А, барке, заиста, уређене, многе и освјетљене, што је у неку руку помогло посетиоцима да их добро запазе јер је пун сат, баш кад су барке пролазиле, у Котору и околини, био мрак - Није било струје!

Жељели смо да „Бокелску ноћ“ дочарамо на начин како је то годинама било. Дакле, све је било познато, само мало више реда и спектакла. Ватромет је био ефектан, испаливан је са двије локације, што се показало врло атрактивно, зидне тврђаве Свети Иван су, такође, биле ефектно илуминиране и све је то допринијело пуном утиску - истиче др Драган Старовић, директор Центра за културу у Котору који је са сарадницима организовао Бокелску ноћ.

Увијек када се приреди „Бокелска ноћ“ у Котору се начне тема о томе какве су биле неке раније. Посебно се прича, а памти, има још живих свједока „Бокелска ноћ“ из августа 1936. године приредбена у част Едварда VIII, краља Велике Британије, о чему постоје записи у старим новинама. О томе је писао Глас Боке од 22. августа 1936. године, а и госпођа

Марија Мариновић у својим сјећањима истиче да је то било величанствено.

„Цијела Бока је горјела у пламену. По свим брдима су биле организоване велике ватре, а барке су биле сјајне. То је све очарало Едварда VIII који је био одушевљен како изгледају Котор и цијела Бока. Заиста, чини ми се да се таква ноћ није никада поновила - сјећа се госпођа Мариновић.

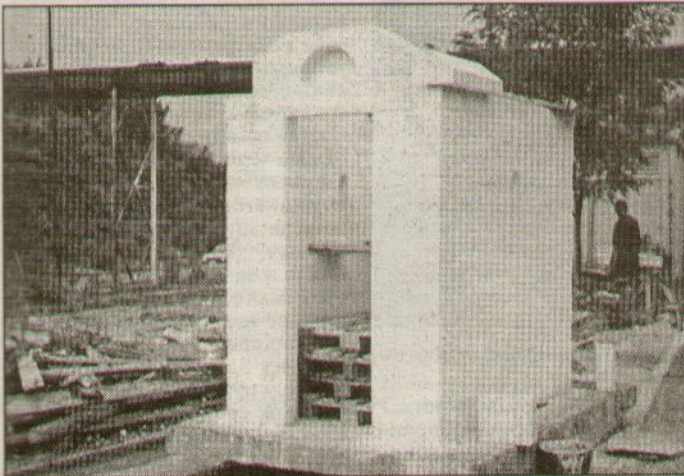
Још једна „Бокелска ноћ“ остала је за причу, а то је било почетком септембра 1959. г. у част маршала Тита. Те Бокелске ноћи још се добро сјећају многи Которани и други гости, а Сава Рогановић истиче:

Маршал Тито је са својом свитом био на платоу испред тадашњег „Славија“, барке су пролазиле близу обале код хотела, биле су врло уређене и декорисане. Било је више ратних бродова са врло јаким рефлекторима, тако да су се снопови свјетлости преламали преко залива а, осим тога, тврђава Свети Иван била је сва у илуминацији, ватромет је, за то вријеме, био изузетно квалитетан а бројни посетиоци су сијали од среће - рекао је господин Рогановић.

И ове године, било је доста тога врло ефектног а осим тога када се поворка на мору завршила, фешта се наставила у граду - по трговима се играло и пјевало до зоре. Било је, кажу, заиста врло ефектно и величанствено. „Бокелска ноћ“ је још једном показала да је фешта над фештама у Котору...

Д. Давидовић

ТРАГОМ НАШИХ НАПИСА

ОДМИЧЕ ОБНОВА
ЦРКВЕ Св. НИКОЛЕ
НА ХРИДИ КРИМОВИЦЕ

Приморске новине су 31. марта објавиле апел Одбора за обнову храма Св. Николе на хриди Кривоце, а послје пет мјесеци са задовољством и радошћу може се констатирати да су радови поодмакли и да ће током септембра овдје засијати нова црква. Нова грађевина на темељу зајетне црквнице коју је по предању саградио неки Грк, поморац који се ту спасао од непогоде.

Радови на обнови мале цркве посвећене заштитнику помораца и путника Светом Николи почели су 19. јула. Према пројекту обрада камена и монтажа врши се у кругу радионице извођача радова ДОО „Франовић“ из Котора у топлани индустријске зоне у Грбљу. Монтирана црквница, ширине 1,5 м, дужине са апсидом 2,5 м, висине са звоником 3,5 м, тежином са постољем око 15 тона, биће превезена камионом до „Арсенала“ у Тивту одакле ће се морским путем војном пловећом дизалицом превести и поставити на хрид код Кривоце - каже председник Одбора Иво Бајковић најављујући да ће то бити током септембра, а о овом несвакидашњем догађају биће снимљен и документарни филм.

Иако су радови поодмакли нису обезбијеђена сва потребна средства па Одбор поново апелује, посебно на поморце, рибаре, да помогну обнову црквнице св. Николе. Рачун је отворен код Комерцијалне банке АД Будва, а имена приложника биће уписана у књигу приложника која ће се чувати у Манастиру Подластва.

В.М.С.

КУЛТУРА И УМЈЕТНОСТ

ХЕРЦЕГНОВСКИ ФИЛМСКИ ФЕСТИВАЛ - 17. ПУТ

ВЕЛИКА ЗЛАТНА
МИМОЗА ЗА „КОРДОН“
ГОРАНА МАРКОВИЋА

- и квалитетом и квантитетом. Сада долазе млади режисери и нове снаге. Успостављен је систем када је у питању продукција. Углавном, српска кинематографија је најјача на Балкану.

Дио фестивалске атмосфере били су и коктел за учеснике фестивала које су организовали спонзори, излет до Жањице, дружења са глумцима, редитељима и

другим филмским ствароцима којих је ове године било више него ранијих, бројне новинске екипе... Ипак, најлепше су биле филмске ноћи на Канли Кули која је увијек била пуна, а за четврто филмско вече када су приказивани филмови „Јагода у супермаркету“ и „Професионалац“ тражила се и карта више.

Посљедње, шесто филмско

вече било је у знаку победника овогодишње филмске смотре. Жири у саставу Бранислав Цига Јеренић, глумац, Никола Краповић извршни директор и члан Одбора директора Филмског предузећа „Зета филм“ АД Будва и македонски редитељ Антонио Митрически чији је филм „Преко језера“ прошле године затворио фестивал, донио је прилично уједначене одлуке о наградама у 13 категорија које су биле у сагласју и са мишљењем публике. Велику златну мимозу добио је филм „Кордон“ Горана Марковића у продукцији Викторија филма. Овај филм је добио златне мимозе и за камеру, сценграфију и главну мушку улогу коју игра Марко Николић. „Мртв ладан“ Милорада Миланковића такође у продукцији Викторија филма добио је златну мимозу за маску. Златна мимоза за режију припала је Милошу Петричићу за филм „Скоро сасвим обична прича“, за главну женску улогу Бранки Катић за филм „Јагода у супермаркету“. За сценграфију, тон, монтажу и специјалне ефекте награђен је филм „Лавиринт“ Мирослава Лекића у продукцији ВАНС-а, за кастим и музику „Зона Замфира“ Здравка Шотре.

Глумцу Драгану Николићу ове године припале су двије награде „златна мимоза“ за улогу у филму „Лавиринт“ и награда фестивалске дирекције „Милан Јамукић“ за изузетан допринос фестивалу. Поред званичних фестивалских награда додијељено је шест незваничних - дирекције фестивала награде бечке и мађарске филмске лабораторије, галерије „Катурић“ а генерални спонзор компаније „Александрија“ екипи филма „Кордон“ поклонили је торту тешку 12 килограма коју су они поклонили штићеницима Дечијег дома „Младост“ у Биељој. Уз химну „Хеј Словени“ и ове године спуштене су фестивалска и државна застава, а свечану завршницу на небу изнад Херца Новог украсили су разнобојни свјетлећи букети ватромета који је приређен.

Д. Ивановић

РЕКЛИ СУ О ФЕСТИВАЛУ И ФИЛМУ

ЂУРО ЋЕТКОВИЋ, председник општине Херцег - Нови:

- Филмски фестивал који се у Херцег Новом организује већ 17 година, постао је лијепа традиција коју и убудуће треба чувати и његовати. Треба нагласити да се кроз фестивал преламало све што се у нашем друштву дешавало. Кренули смо са фестивалом филмске режије, па је он постао Југословенски филмски фестивал а од ове године је промијењен назив у херцеговски филмски фестивал.

МИША РАДИВОЈЕВИЋ, редитељ на отварању Фестивала:

- Наше заједничко чудо-фестивал - пуни 17 година. Имао је бурно и тешко дјетињство, пуно страха, неизвесности и неспоразума - било је често гладно и жедно, нарочито жедно - без играчака, филмова. Често на ивици опстанка. Сада, чини се, ипак постаје све другачије. Поново се снимају филмови - мали, за премало пара, али, добро, будимо стрпљиви, биће, ваљда боље... Сигуран сам да слиједе дан сјајног буђења, нових младих талената и генија - сигуран сам да ће се европска филмска мапа све више помјерати према нашим странама.

НИКОЛА КРАПОВИЋ, члан жирија Фестивала:

- Много бих више волио да сам са друге стране жирија, да сам у улози продуцента и да имам један филм за овогодишњи филмски фестивал. Међутим, новосела ситуација у црногорској кинематографији траје већ дуго, већ петнаестак година се у Црној Гори није произвео играни филм. То је нешто што мора да забрињава и мора да се мијења.

ЗДРАВКО ШОТРА, редитељ о феномену гледаности, „Зоне Замфира“:

- Милион и триста хиљада гледалаца видјело је филм и сада изгледа да ће почети поновом да се приказује у Београду. Десило се нешто невероватно и ја бих вас лагао ако бих рекао да сам то очекивао... Вјероватно је публика заслужила или се ужељела да гледа неки садржај који је мало другачији од онога што гледа у посљедњих десет година са тематиком из наше невеселе стварности.

АНТОНИО МИТРИЧЕСКИ, редитељ и члан жирија:

- Мислим да ове године не само да има више филмова, него је и продукција боља. Јако је пријатно чути да је Србија произвела 16 филмова док Пољска у којој сам студирао има ове године шест филмова. Кинематографија је у Србији и Црној Гори очигледно у успону.

ГАБОР ПИНТЕР, власник и директор Мађарске филмске лабораторије:

- Мислим да је фестивал изванредан, са правом медитеранском, приморском, врло лежерном атмосфером. Филмови су, генерално гледано врло добри, проналазе свој пут до публике а истовремено у потпуности одговарају и онима који воле арт филм. Ја на овом фестивалу нисам видио просјечан филм. Видео сам одличне филмове а сваки од њих има и по неки драгуљ.

ПРВИЈЕНАЦ
ТЕЛЕВИЗИЈЕ
БУДВА

ФИЛМ О ЛУКИ МУЧЕНИКУ

●Филм о свештеномученику Луки Вукмановићу, премијерно приказан у малој сали „Зета филма“ - аутор је млади редитељ Борис Лијешевић

Августа прошле године промовисана су сабрана дјела Луке Вукмановића Црмничког. Човјека чије се име дуго помињало у негативном контексту, због тога што је био убијеђени антикомуниста. Неправду је исправила Српска православна црква која га је прво прогласила за свеца, а потом и штампала његова сабрана дјела међу којима је и докторска дисертација Луке Вукмановића.

Овога августа свештеномученик је стигао на - филм. Прецизније речено у малој сали „Зета филма“ у Будви 7. августа је премијерно изведен дугометражни документарни филм „Лука“ младог Будванца Бориса Лијешевића, студента четврте године режије у класи професора Бора Драшковића на новосадској академији.

Борис Лијешевић

- Типичан раскол црногорске породице у Другом свјетском рату, можда се најбоље очитује у фамилији Вукмановић из црмничког села Подгор (заселак Утрг) -

речено је на конференцији за новинаре послје пројекције. Свештеник Лука, послје многих прогона и страдања која су услједила само зато што је био антикомуниста и што је то јавно саопштавао, стигао је маја 1944. заједно са око стотину свештеника из Црне Горе, другим интелектуалцима, али и обичним свијетом који је дијелио иста увјерења у Словенију. Уморен је заједно са свима у шумама око Камника, а да притом није било ни суђења ни доказивања кривице.

Лука је дуго сматран за издајника. Такође се дуго шпекулисало с тиме да је његов рођени брат, револуционар Светозар, звани Темпо знао за судбину Лукину и да је на неки начин кривац за његову смрт. Касније се показало да Темпо

није знао ни гдје му је брат био крајем рата, ни како је стријељан.

Млади редитељ Лијешевић је, како је речено, сву трагичку ове породице веома вјешто пренио са личног на општи план, користећи се исказима Лукиних потомака, сина и кћерке, материјалима Кинотеке и другим писаним документима из времена зла.

Филм је приказан и у селу Утрг у Црмници, гдје се налази родна кућа Лукина, као и његовог брата. Свечаност је тим поводом организовао Чедо Вукмановић, Лукин син, уважени доктор медицине, иначе главни јунак филма Бориса Лијешевића, који представља филмски првијенац Телевизије Будва. Филм ће ускоро приказати ТВ Будва.

С. Ш. Г.

НИКОЛА-МИМО МИТРОВИЋ, ХЕМИЈСКИ
ИНЖЕЊЕР КОЈИ ЈЕ ОДАБРАО МУЗИКУ

Никола Мимо Митровић. Будванин. Джем музичар. Свира трубу, тромбон и флауту. Дипломирао хемијско инжењерство на Технолошком факултету у Београду. Никад се није тиме бавио. Одабрао је цез. Музичко образовање је стицао упорним самосталним радом гдје је доминантно било искуство и савјети до којих је долазио радећи у оркестрима широм Европе. Био је члан цез оркестра РТВ Београд, секстета Марковић - Гут и састава "Трубе и ритам секција" Душка Гоковића. Године 1983. био је представник Југославије у "All Stars Big Band" оркестру Европске музичке уније за ту годину, на цез концерту у Стокхолму. Од 1988. године живи у Шведској и успјешно наставља цез каријеру. Члан је оркестра у којима дјелују цез музичари из неколико шведских градова. Са њима је наступао на многим цез фестивалима у свијету. Свирао је са скоро свим југословенским цез музичарима и многим интернационалним звијездама као што су Terry Clark, Tony Scott, Ernie Wilkins и др. Од оснивања фестивала "Будва - град театар" залаже се да цез добије третман какав заслужује у свијету умјетности. У том циљу је с пријатељима организовао цез концерте током свих ових година.

• Ваше бављење музиком је почело у дјетињству, у будванском блех - оркестру. Како сте, из тог свијета маршева, полки и валцера, ушли у свијет цеза?

- За то ми је било потребно двадесетак година и пуно случајних срећних околности. Почео сам са 12 година. Маршеви су били интересантни док нијесам чуо Модуња и Сан Ремо, а онда сам 1960. године на тераси хотела

Тек кад сам отишао из Будве схватио сам мисао једног филозофа да је највећи квалитет малог града што једног дана морате да одете из њега, а када се вратите једина жеља вам је да урадите за свој град нешто позитивно из домена вашег интересовања и искуства.

"Авала" први пут чуо бевор и то ми је одредило живот. Дуг период сам био љубитељ цеза, а спремао се да у живору будем нешто друго. Много више времена сам посвећивао студијама него музици. Почео сам да свирам по игранкама у Београду и стицао неку врсту образовања кроз рад. То је истовремено био и начин да се заради новац за студирање. Временом сам правио мале помаке напријед и добијао ангажмане. цез музика ме све више узимала под своје док се није искристалисала као најважнија ствар у мом животу. Ако је прва срећна околност била одлука Ника Лијешјевића да доведе цез музичаре на терасу "Авале", онда је друга била позив од Мирка Братићевића, сигурно најуниверзалнијег музичара са ових простора, да дођем у Шведску. У то вријеме, 1965. године, у Шведској

је живјело највише америчких цез музичара, који су били инспирација многим генерацијама тако да се ту и свирао најбољи цез у Европи. Ту сам почео да купујем прве плоче, књиге...Ту је почела и прва права едукација. Скоро десет година сам свирао по Скандинавији, Нјемачкој, Аустрији, Швајцарској и СССР. То су били ангажмани по денс клубовима, који су захтијевали доста висок квалитет, али смо ипак били забављачи других, а ја сам жели нешто друго, па је томе крајем седамдесетих дошао крај.

• Осамдесетих сте се вратили у Југославију и добили прве ангажмане као цез музичар?

- Кад сам дефинитивно одлучио да се бавим музиком почео сам и интензивније да вјежбам. Услиједили су ангажмани у различитим оркестрима. Једно вријеме сам имао два посла: у малом саставу Радио Београда свирао сам флауту и трубу, а у биг бенду и сексету Марковић-Гут тромбон и флаубон. Дакле, професионално сам већ свирао три различита инструмента, што ми не би дозволили ни у једној музичкој школи. Флауту сам почео свирати као љубитељ латинско-америчке музике, гдје је она доминантни инструмент, а тромбон је био услов за улазак у биг бенд, праву школу за сваког музичара. Кад прође те музику Каунта Бејзија и Џука Елингтона научите све што ће вас касније чинити комплетним музичарем.

• Послије успјешних почетака у Југославији зашто сте се вратили у Шведску?

- Отишао сам из породичних разлога на једну годину, а остао 14, које су и биле апсолутно најважније године у мојој професионалној каријери. Свирао сам у једном од шведских државних оркестра, чији је посао да шире музичку културу у једном дијелу Шведске. Кроз тај посао упознао сам скоро сву шведску цез елиту и многе америчке великане. То је такав посао да у понедељак добијете госта, свјетско име, а у уторак увече, послје двије пробе свирате концерт оне врста цеза са којом је дотични гост постао свјетско име, и тако до краја седмице.

• Наступали сте на најзначајнијим цез фестивалима, са именима која представљају историју цеза и били члан најпознатијих оркестра. Из Вашег искуства, колико југословенски музичари имају прилика за афирмацију у Европи?

- Имају много мање него раније генерације, уколико се не школују у некој од европских цез академија и по завршетку остану у тој средини. Велики разлог је изолација Југославије свих ових година. Када је, осамдесетих, чувени саксофониста Клифорд Џордан тражио оркестар за европску турнеју, чуо је нашу плочу и ангажовао нас, изненађен да смо из Југославије. Касније смо били један од 24 одабрана европска оркестра чији је концерт уживо из Хага преносило 200 америчких радио станица

ИНТЕРВЈУ
ТРЕБА
ПОЧЕТИ
СВИРАТИ
ЦЕЗ...

у циљу презентације европског цеза.

У ствари, прву афирмацију стекли су Душко Гоковић и његова генерација, а послје Стјепко Гут са својим секстетом Марковић - Гут и самосталним наступима по свијету. Посљедњих година је ситуација нешто боља због великог интересовања за балканску музику тако да састави попут квинтета Јована Маљковића и квинтета Васа Хаџиманова имају шанси. Ипак, без учествовања на међународним цез фестивалима тешко се може стећи афирмација.

• Свих ових година вратите се Будви.

Са првом годином Града театар джем је стидљиво ушао на мала врата као најјефтинија продукција и са најмањим ангажовањем запослених, а имао је највише публике. То је било вријеме када је могућност реализације Међународног джем фестивала била много већа него данас.

- Разлози су емотивни и професионални. Берт Бакарк је то лијепо изразио композицијом "House is not a home". Овдје је увијек био мој дом, ту сам одрастао, ту су успомене, гробља... Међутим, морам да признам како вријеме одмиче тај осјећај полако слаби, јер дом је тамо гдје радите оно што волите, гдје има људи сличног сензибилитета, а тога овдје, у свијету који сам ја створио, скоро да нема. Тек кад сам отишао из Будве схватио сам мисао једног филозофа да је највећи квалитет малог града што једног дана морате да одете из њега, а када се вратите једина жеља вам је да урадите за свој град нешто позитивно из домена вашег интересовања и искуства.

• Који год био примарни

разлог за долазак, евидентан је Ваш труд на афирмацији цеза на овим просторима.

- Хвала што сте то Ви примијетили, али би ми било још милије да су то примијетили и они који директно или индиректно утичу на ту афирмацију, без чијег интересовања за афирмацију цеза нема ни говора.

• Од првих година фестивала "Будва - град театар" размисљало се о томе да се концерти не дешавају стихички, него да постоји концепција, да се формира цез фестивал, школа, семинари...

- У овом Вашем питању су све саме жеље мојих

седам дана, али другачија од ове данашње која се критикује са свих страна.

• Зашто та идеја до сада није заживјела?

- Можда смо се обраћали на погрешну адресу, а можда, објективно, није ни било могућности за то у условима у којима се живјело посљедњих година на овим просторима.

• Шта треба урадити да би се цез овдје афирмирао?

- Треба почети свирати цез, па ће се наћи неко и да га слуша. Морам овдје да поменем великог љубитеља цеза и ентузијасту из Подгорице господина Драгана Сенића, који је отворио једини цез клуб у Црној Гори управо из те жеље. цез је као и класика, интелектуална музика која захтијева концентрацију како за свирање тако и за слушање. Министарства културе и образовања могу пуно помоћи, као и сарадња професионалних оркестара са аматерима, организовање концерата по школама, медији и др. У неким школама у Београду изучавају се предмети који доприносе цез образовању попут хармоније, аранжировања и импровизације. Не знам да ли нешто слично постоји у некој музичкој школи у Црној Гори. За информацију могу да кажем да је цез академија у Стокхолму прије двије године имала јубилеј 25 година рада. Замислите колико 21 генерација високообразоване струке може да уради у области гдје је главни мотив љубав а не новац.

• Примијетила сам да мало причате о себи, што нешто је из Црне Горе, поготово са тако импозантним умјетничком биографијом, баш и није својствено.

- По својој природи људи се или праве важни што се баве нечим, или им је важно то чиме се баве. Кратки су домети ових првих у свему, а поготово у умјетности. Уосталом, цез је хоби, начин размисљања, животни стил, а не професија, па ако можете и да живите од тога, онда је и привилегија. Захваљујући цезу пуно сам путовао, упознао много земаља и интересантних људи, и живио достојанствено у својој земљи, тј.

никоме нијесам морао доказивати моралну подобност да бих свирао цез, а понекад сам њиме подизао свој "Берлински зид" на неке стране гдје је био потребан много већи од оног правог, без арматуре и цемента.

Цез ми је помогао да створим свој свијет и живим у њему.

• Шта чини свијет Мима Митровића?

- Труба и импровизирана музика, преношење знања младима, поготово оног стеченог у живој свирци са људима из историје цеза, што сам и радио у посљедње вријеме на Високој школи у Шведској. Унуци, што је један нови свијет који конкурише већ поменутом, поготово што већ воле да ме имитирају дувајући у трубе. Ни во до кога сам дошао желим да одржим, а то тражи потпуно физичко, интелектуално и емотивно предавање. Ту се онда тешко нађе времена за нешто друго. Свијет сваког трубаџа чине сами трубаџи, јер имамо исте проблеме, преокупације, жеље и циљеве независно од тога колико имамо година.

• Да ли сте због велике посвећености и потпуног предавања цезу нешто пропустили у животу? Да ли жалите за нечим?

- Директно не, индиректно да. Можда на породичном плану, јер сам пуно времена био одсутан. Не жалим што нијесам пензионер са хемијским инжењерством. Жао ми је што нијесам рођен у друго вријеме, у другој средини, што Будва у мом дјетињству није имала музичку школу. Ваљда зато и желим да се овдје нешто промијени, да људи имају друга интересовања, да створе другачији свијет. Живећи у Скандинавији скоро 20 година навикао сам на критеријуме са којима желим да наставим живот у својој земљи, али они овдје не важе, па се често питам шта ја ту радим и осјећам се већим странцем него тамо. Уосталом, на ово питање Французи мудро одговоре "C'est la vie" и избјегну даља објашњења.

Ранка Перуновић

КУЛТУРА И УМЈЕТНОСТ

ДОГАЂАЈ СЕЗОНЕ У КОТОРУ-ИЗЛОЖБА МИЋЕ ПОПОВИЋА

„МАНИПУЛАЦИЈА” ПРЕД КОТОРАНИМА

У галерији „Код Хомена”, 13. августа приређена је изложба слика академика Миће Поповића, што је тек друго излагање слика чувеног

сликара након његове смрти 1996. године. Донаторством госпође Душанке Хомен која већ неколико сезона током лета дарива Котор врхун-

ским културним догађајем, слике из породичне збирке Миће Поповића које је уступио његов син Јован, као и слике из збирке породице Хомен биле су двадесетак дана пред очима публике. Међу њима и чувена Поповићева слика „Манипулација” која је заслужила свјетску славу.

Осим што су се пред публиком појавиле слике изузетне вриједности и које су ријетко биле пред очима јавности, отварање изложбе у Котору био је својеврсан догађај. Наиме, изложбу је отворила госпођа Лин Монтгомери, супруга амбасадора САД у Београду, који је присуствовао том чину. А осим њих, на отварању су били Ђено краљевско височанство принцеза Јелисавета Карађорђевић, Његово високопреосвештенство Митрополит црногорско приморски. Амфилохије, затим многе личности из јавног живота Београда, Подгорице и других градова, те сликари Милош Шобајић, Циле Миленковић...

Да би све било обојено каторским атмосфером, на којој упорно инсистирају чланови породице Хомен, у програму отварања свој допринос дали су Градска музика - Котор и клапа Карампана.

Поводом изложбе Миће Поповића, чуло се сјећање на великог ствараоца који осим што је био сликар, али и сценеограф, писац, редитељ и сценариста. Режирао је и пет филмова за које је написао и сценарио.

А сјећање на Мићу Поповић у каталогу записала је Оља Ивањицки, сликар која је која је дјеловала, својевремено, са Поповићем и о којем је казала:

„Мића је припадао генерацији сликара о којима се много писало, говорило и волело. Имао је завидан распон тема, од којих су мени лично најдраже биле његове политичке теме, које су трајале само једну сезону и онда када је требало да дође до отварања изложбе, изложба је забрањена. Али, оно што сам се ја годинама послје тога питала, до данашњег дана, је где су те слике. Јер, оне се никад више нису појавиле. А на њима су били Тито, представници власти и брионски зоолошки врт. Помало традицију Ровиња настављамо, ових дана, толиких љетних вечери у Котору, Код Хомена, као да се десила једна мала сеоба душа, дјела и тела. И сад смо у Котору.

Тако је изложба слика Миће Поповића окупала многе личности јавног живота у Котору, а овај културни догађај с правом је био у средишту пажње како локалне, тако и јавности у државној заједници Србија и Црне Горе.

Д. Давидовић
Фото Партели

У галерији „Арт” града хотела Свети Стефан, која је ове сезоне била заиста стјепиште мајстора кичице из Србије и Црне Горе, крајем августа Иво Арменко, директор ХТП „Будванска ривијера” отворио је изложбу слика Велимира Трнског. Сликара, који је рођен у Подравини, а који је у Будву стигао раних седамдесетих година, гдје је скоро двије деценије живио и радио. Трнски подуже већ живи и ствара у Паризу, одакле је и дошао у Будву.

Изложба на „свецу” Велимира Трнског носи назив „Путовање у Египат”.

Истраживањем фрески на нашим теренима дошао сам до зидног сликарства старог Египта, каже Трнски. „Египат сам посетио 1982. године, али тек је сада то изашло из мене. У Египту сам нашао равницу, али и камен, који сам прије нашао у Будви и око ње. У Будву сам се иначе заљубио чим сам у њу дошао. У Египту сам, пак, нашао плаву боју и злато.

У ГАЛЕРИЈИ АРТ НА СВЕТОМ СТЕФАНУ

„ЕГИПАТ”
ВЕЛИМИРА ТРНСКОГ

Занимљиво је напоменути да је ово чак 83. по реду изложба сликара Велимира Трнског, који је је-

дан од најбољих сликара на бившим југословенским просторима.

С.Ш.Г.

ДОДИЈЕЉЕНЕ НАГРАДЕ „ГРАД ТЕАТАР”

Стручни савет фестивала Град театар преузео је улогу жирија, измјенио традиционалну концепцију награде „Град театар”, која је раније додјељивана само за позоришну умјетност, и одлучио да од ове године она буде равноправно додјељивана учесницима свих фестивалских селекција и програма. Сходно тој одлуци, директор фестивала Мирјана Масловар је 20. августа свечано уручила четири награде: за глумачко остварење, за умјетнички изазов, за музичко остварење, и једну крајње несретно формулисану - за „медитеранство”!

Петар Божовић је награду за глумачко остварење добио за своје наступе у двије представе на овогodiшњем фестивалу, у „Каролини Нојбер” и „Краљу Ибију”. Ласкаво признање за умјетнички изазов, понијела је Сузана Пајовић Живковић. Ова „изузетно талентована и ван локалних граница афирмисана млада умјетница” - како је написано у образложењу - награду је добила за учешће на групној изложби „Црногорска љепота” и за изложбу „Балканска зимница” на XVII фестивалу Град театар. Виолиниста Роман Симоновић, добитник је награде за музичко остварење. Његови наступи у оквиру програма Вагоско пео, издвојили су га као најбољег музичара овога љета у Будви.

Југословенски писац, можда посљедњи од своје врсте, изузетан есејиста и професор славистике на познатим европским универзитетима - Предраг Матјејевић, овогodiшњи је добитник награде „Град театар”, са образложењем да му се она додјељује за: „медитеранство”! Јесте, Матјејевић је аутор знаменитог „Медитеранског бренијара”, књиге која је преведена на 22 језика, која га је увела на велика врата у европску књижевност, и која је незаобилазан текст за сваки озбиљнији покушај разумијевања Медитерана. Али, из тога нипошто

ПРИЗНАЊА ПЕТРУ БОЖОВИЋУ,
СУЗАНИ ПАЈОВИЋ-ЖИВКОВИЋ,
РОМАНУ СИМОВИЋУ И
ПРЕДРАГУ МАТЕЈЕВИЋУ

● Награде додјељене за глумачко остварење, умјетнички изазов, за музичко остварење и - медитеранство

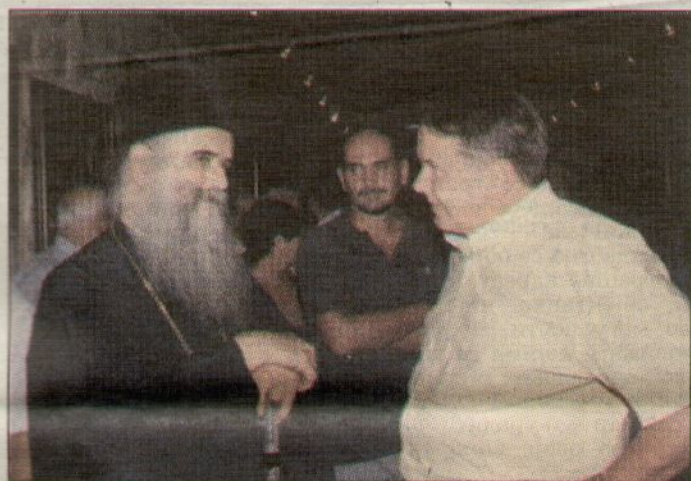
не слиједи да награду „Град театар” аутору треба додјелити за „медитеранство”. Најзад, шта то уопште значи? Садржај појма Медитеран је донекле јасно дефинисан, али „медитеранство” не значи ама баш ништа. Из контекста који творе остале три награде (глумачко остварење, умјетнички/ликовни изазов, музичко остварење) слиједи да је „медитеранство” нека врста замјене за књижевност, јер то је једини преостали дио фестивалског програма који је требао бити награђен. Због чега онда Матјејевић није једноставно награђен за књижевност? Очигледно због тога

што је неко процијенио да не би било упутно додјелити награду за допринос књижевном програму овогodiшњег фестивала аутору који на том фестивалу, за разлику од других награђених, просто није учествовао. А уосталом награда за књижевност и није толико звучна као за „медитеранство”!

Све речено, наравно, нема никакве везе са Матјејевићем, мјера је то нашега снобизма и њега се као писца уопште не дотиче! Било како било, „медитеранство” лијепо звучи, па онда и није проблем што ништа не значи. Бар, таква је мода у нас посљедњих година. Д.Р.

Душанка Хомен у присуству принцезе Јелисавете Карађорђевић поклања слику Ђосифу Монтијомери

Сусрећ на изложби: Митрополит Амфилохије и амбасадор САД Вилијам Монтијомери

ЗАХВАЛНИЦА БРАЋИ ХОМЕН

На свечаности приликом отварања изложбе слика академика Миће Поповића, његово Високопреосвештенство митрополит црногорско приморски Г. Амфилохије, уручио је захвалнице браћи Боривоју и Здравку Хомену за њихово донаторство и приложништво обнови цркве светог Илије у грбљском селу Наљежићи.

Породица Хомен је, годинама већ у разним видовима помагала цркву и обнову старина у Котору и Грбљу, а донаторство су испољавали и на други начин - уређењем јавних чесама у старом граду Котору, као и уређењем главних градских врата.

Д.Д.

ДВИЈЕ ДЕЦЕНИЈЕ РАДА ДРАГАНА МИЈАЧА

Тек што се вратио из Прилепа, гдје је одradio свој посао у вајарској колонији која траје пуних четрдесет година, представио се домаћој публици. Не скулптурама, него сликама. У галерији хотела „Брансвик” у Бечићима изложио је овог августа 24 слике.

У питању је изванредна комбинација цртежа на којима доминирају пејзажи, портрети, али и уља. Море, Буљарица у којој живи, сеоски амбијент Црмнице, људи из најближег окружења.

Сликара Драган Мијач-Бриле, вајарством и сликарством

БРИЛЕ ВЈЕРАН СИПИНОМ МАСТИЛУ

се бави већ пуне двије деценије. Излагао је много пута самостално и на групним изложбама, оснивач је и домаћин ликовне колоније „Буљарица арт”, најстарије у Црној Гори. Колонија траје седам година и кроз њу је професионализовало много добрих стваралаца с подручја Србије и Црне Горе. Али и из других крајева.

Колонија има интернационални карактер, више је сликара него вајара - каже Бриле. - И сам сам све више окренут сликарству. Вајарство доста слабо привлачи умјетнике с наших простора, а разлог је најпросто у традицији. У православљу, наиме, скулптура никада није имала значајније мјесто. Увијек је то била фреска, касније икона. Слика, дакле. С друге стране

тешко је организовати изложбу скулптура - требају за то камиони за транспорт и слично.

Бриле напомиње да он спаја слику и скулптуру, да не вјерује у строге подјеле на том плану. Кад не могу, каже, да се изразим у слици, дохватим се скулптуре. И обрнуто.

Бриле је остао вјеран сликарској боји коју црпи из мо-

ра. Он дуго већ слика мастилом које дају сипа, хоботница, лигња...

-То су органске материје које су ми драже од хемије. И боље стоје на цртежима. Колико су постојане тешко је рећи, влага зна да нападне, али уосталом то чини и са радовима који су настали бојама које производе фабрике. За мене те боје имају топлину. И,

СЕНЗАЦИЈА

- Он природу осјећа на експресиван, особен начин, рефлектујући притом њен ритам и законитости. У себи носи дубоку, чулну тежњу да потпуно доживи ликовну сензацију предмета како би је исто тако снажно рефлектовао другима кроз јасну поруку да је свет огroman а живот вечан - каже о стваралаштву Драгана Мијача академски сликар Небојша Станковић.

вјеровали или не, миришу ми на рибу. Од хоботнице која има килограм, рецимо, направим једну слику. Најбоље је одмах радити са мастилом од сипа и хоботница - каже Драган Мијач.

Бриле каже да је све почело 1992. на Дробном пијеску. Тамо је био са пријатељем Гавром Јовановићем који је доносио хоботнице. Испиједио је мастило и препоручио га умјетнику. И тако Бриле слика и данас. И још ће дуго тако.

Наш саговорник је завршио ликовну академију, али сматра да то није пресудно за стварање. Сликара си, каже, по вокацији, школа не прави умјетника. Она истина помаже, али не много.

С. Ш. Грегорић

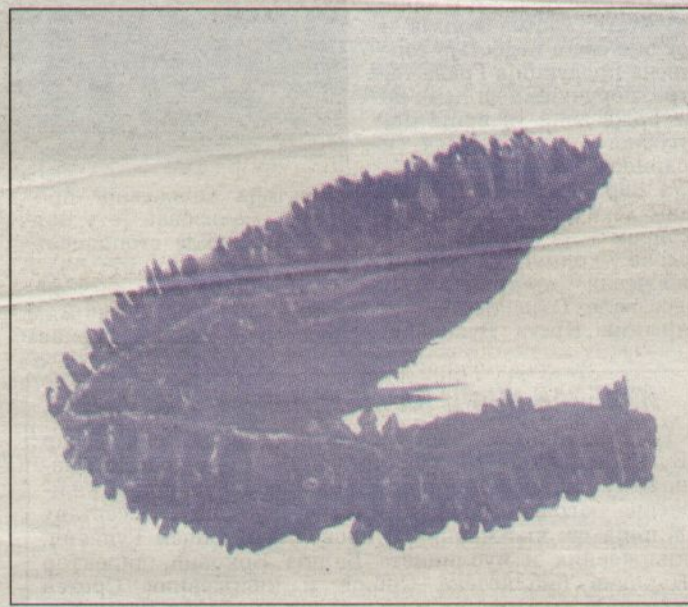
КУЛТУРА И УМЈЕТНОСТ

РЕТРОСПЕКТИВНА ИЗЛОЖБА СТЕВАНА ЛУКЕТИЋА

ЖЕЉА УМЈЕТНИКА
И ДУГ ЗАВИЧАЈА

Животна жеља доајена умјетности скулптуре, Стевана Лукетића, за организацијом своје ретроспективне изложбе управо у родној Будви и управо у њеној Модерној галерији, овог љета је битно обогатила и, можемо рећи, постигла значење централног ликовног догађаја у Црној Гори. Неуспјела прошлогodiшња иницијатива ЈУ "Музеји, галерија и библиотека" Будва упућена ка Министарству културе Р ЦГ и СО Будва и инсистирање на остварењу овог значајног ликовног пројекта, ове године је, срећом, пронашло своју варијантну могућност за остварење у суорганизацији са ЈУ "Град театар" Будва, али, на жалост (како то често бива), последице изненадне смрти аутора, напег драгог и увијек радо виђеног суграђанина.

Као што је то непосредно показала ова његова ретроспектива, одржана у просторима Модерне галерије и Спомен дома "Стефан Митров Љубиша" у Будви (јул/август), Стеван Лукетић (1925-2002), је умјетник чије је стваралаштво дубоко уткано у епоху наше и европске умјетности друге половине XX вијека. Лазар Трифуновић, у својим "Белешкама о скулптури", износи став да "сликарство и скулптура нису настали из игре и забаве, већ из дубоке унутрашње потребе, из човекове потребе да њима организује хаос свог живота и вере да ће кроз њих опстати као биће". Потврда овог става је управо однос Стевана Лукетића према сопственом животу судбински препуним храбрих животних преплета, чији ће одбљесци остати вјечито да трају у његовој умјетности. Како је о Лукетићу писао Божо Бек, један од првих организатора његових изложби, његова дјела од метала (гвожђе, бакар, алуминијум...) су зорни свједоци "рађања нове умјетности, нових схватања о умјетности и нових погледа на умјетност". Лукетићева будванска, као и прошлогodiшња загребачка, ретроспектива чији је аутор Звонко Маковић, потврдила је не само његово теоријско уклапање у систем модерних схватања скулптуре, већ и је отворила бројне могућности

Шкољка, гвожђе, 1959.

за неисцрпно нове приступе и тумачења.

Опредјеливши се за рад у металу, Лукетића превашило занима материја, разоткривање њеног бића и истицање њене површинске структуре, што ће резултирати одвајањем од класичне традиционалне фигурације и снажним присуством тежње ка трансформацији форме. Под утицајем дубоко и непосредно доживљених ратних страхова, нарочито ће се у ранијим дјелима, какво је, између осталих, позната и незаобилазна *Нарикача*, осјећати потреба за изражавањем изразито драматичних и трагичних осјећања, било да је ријеч о облику, материјалу, или теми. Већ педесетих година Лукетић оформљује скулптуру као што су *Бункер*, *Токе* или *Форма*, са којима ће се, према стилској суштини, сврстати међу мајсторе са енформелистичким тенденцијама. Материја за њега представља архетипски симбол прапочетка виђеног изнутра, онога што је постојало мимо сазнајног опажаја, што је постојало као љепота по себи.

Оставши вјеран естетским принципима формираним још кроз покретачку шесту деценију југословенске модерне, Лукетић ће у току свог даљег стваралачког рада трагати за новим рјешенима којима ће, истовремено, обогатити разноврсне смјерове савремене умјетности. Једно од њих је и *Шкољка* (1959.) која спада у прве радове настале од одбаченог, нађеног облика. Откриће килера, "нађених предмета", у овом случају истрошених хладњака аутомобила, убрзо постаје пресудни моменат који ће битно одредити и касније карактерисати већи дио Лукетићевог умјетничког опуса. Иако би за умјетника рођеног у кругу медитеранског поднебља било суштаственије одређење за камен или дрво као материјале који су од раног детињства испуњавали визуелни и духовно симболички миље његовог бића, Лукетић прихвата метал као материју која ће му пружати највише могућности за аутентични, лични,

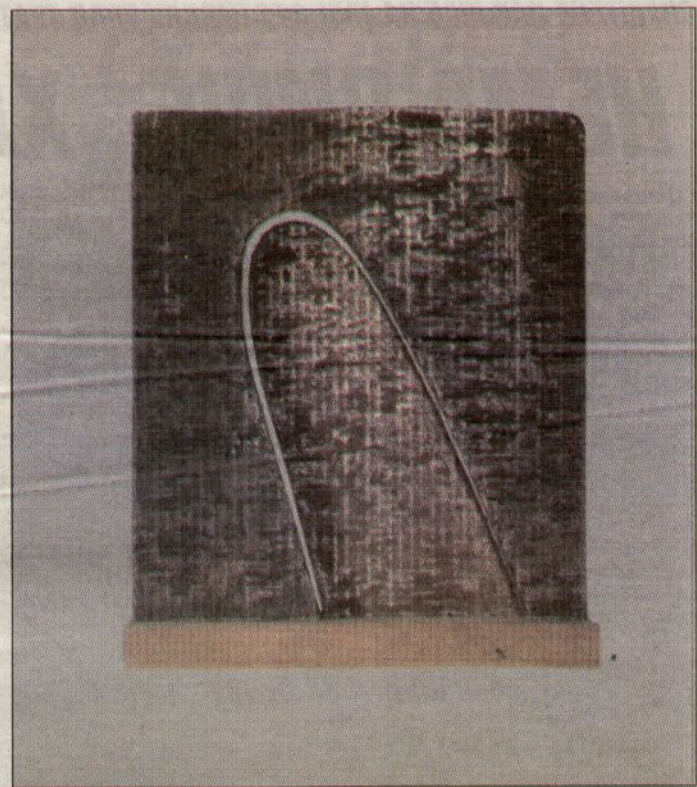
унутарњи духовни исказ (Између осталих: *Скулптура XXIII, њобакрено гвожђе*, 1963; *Скулптура XI, прохром*, 1971; *Скулптура X, прохром*, 1977; *Скулптура LLS - XXVI, месинг*, 1982; *Скулптура LSXIII, комбиновани метал*, 1984; *Скулптура XIV, бакар - месинг*, 1988.). Ова чињеница на извјестан начин потврђује тезу о умјетности која по својој универзалној суштини у основи не подлеже ограничењима материјала, простора и времена. Истина, једним дијелом радови у комбинацији дрвета и камена, излагани у галерији "Санта Марија" у Будви (1997), Лукетића ретроактивно враћају на материјал који га је од детињства окруживао и амбијент простора који га је изнедрио, али управо у паралели са скулптурама у металу, можемо сагледати јединство идеја оформљених у академском интелектуалном кругу (Коста Ангели Радовани, Војин Бакић, Душан Џамоња, Бранко Ружић и др.), са којима се активно укључио у савремене токове европске скулптуре, а које ће нарочито истицати кроз органску апстракцију, конструктивизам, енформел

и апстрактни експресионизам, потврђујући константно своје изворно хуманистичко одређење.

Са разлогом се Лукетић сматра родоначелником апстрактних вајарских тенденција у Црној Гори, он се не да ни природи, ни предмету, док влада материјом, они за њега могу бити једино инспиративан повод. Предаје се једино духовној инспирацији, идеји, релацији, естетским принципима апстрактне умјетности са експресивним призвуком, као умјетности која дотиче ону тачку беспредметности и слободе која може да кореспондира са умјетношћу музике. Он успјева да трансформише и преобрази, случајно "нађено", предметно и природно у сам симбол духовног које неусловљено има потребу и може да створи и доживи само аутентично стваралачко биће.

Посебну групу Лукетићевих скулптура чине радови одређени сјајном и глатком површином чији одбљесци стварају особну ритмичку игру, најчешће испуњену лирским преплетом клизајућих апстрактних форми. Од ових стилски уједначених скулптура ваљало би издвојити радове: *Скулптура XXXIX, прохром*, 1966; *Скулптура XV, прохром*, 1967; *Скулптура XIX, прохром*, 1970; *Скулптура А, прохром-бакар*, 1978; као и остварење *Скулптура I, прохром*, 2001, последње које је урадио.

Дакле, у погледу форме код Лукетића се инспирација духа отјеловљује као обликована маса у простору, створена на принципу релација храпавих и глатких, или само глатких површина, боје и небое, узнемирености и мирноће, драматичне експресивности и лирске статичности. Прочишћена и синтетизована форма у суштини представља транспозицију визуелног доживљаја. А, када је ри-

Скулптура XIV, бакар-месинг, 1988.

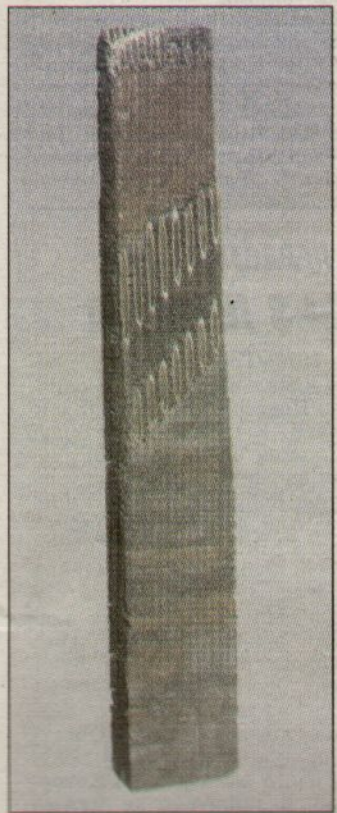
јеч о значењском систему, Лукетић преко материје управо креће из земље као архетипског симбола велике мајке (кључно одређење за рад у металу), да би се, касније, уз сазријевање утемељено богатим искуством, истина само повремено и рјеђе, враћао поново земљи (коријење, камен). Дакле, материја, материја и њена структура, у својој варијантној различитости за њега представља симбол колективно несвјесног, универзалног прапочетка виђеног изнутра, онога што је постојало мимо сазнајног опажаја, што је постојало као љепота по себи.

У цртежу или слици, Лукетић исту идеју, најчешће, трансформише у дводимензионално огарничен простор. Трећу димензију замјењује релацијом интуитивно одабраних линија или асоцијативних колористичких односа експресивне боје која је, по правилу, концентрисана унутар геометризованих плоха. Могло би се рећи да кроз цртеж и сликарство Лукетић проналази могућност да исту идеју обухвати споља. Његова последња изложба акварела у галерији "Арт" на Светом Стефану (2002.) инспирисана специфичном архитектоником средњовековног градића указала је на лични унутарњи однос

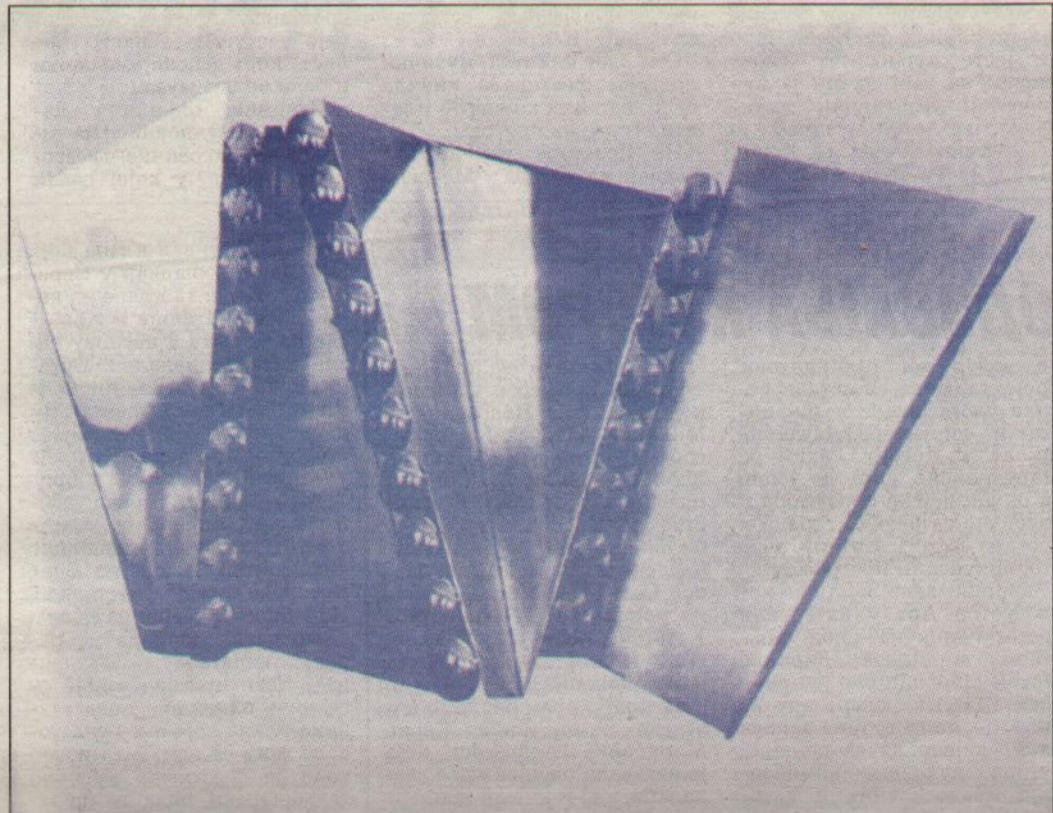
према девастацији природне љепоте окружења које је од раног детињства формирало његову визуелност. Постепено нестајање аутентичне средине у којој је одрастао као да је несвјесно пробудило дубоко уснулу слутњу о сопственом не-станку...

Стеван Лукетић се бројним изложбама у земљи и иностранству константно и континуирано активно представљао ликовној јавности, а низ значајних награда и признања крунишу његов плодни ликовни опус. Између осталих то су: Тринаестојулска награда, Награда 4. јули, Награде за споменике Јосипу Брозину Титу, Владимиру Назору, Ђури Ђаковићу, затим, Награда за знак Академије наука и умјетности СР Црне Горе, за знак и плакету града Будве, Награда ликовног салона Цетиње, те III Триенала хрватског кипарства. Аутор је већег броја репрезентативних јавних споменика и рељефа. Оставио је веома значајан педагошки траг у формирању скулптора у годинама предавања посебно на Факултету ликовних умјетности на Цетињу, када је, уједно, и настављао одржавање чврстих веза са Црном Гором до којих му је, увијек, било посебно стало (израдио је ректорски ланац Универзитета Црне Горе). У оквиру његове ликовне геопоетике Будва, Св. Стефан и Црна Гора, представљају свагда централно мјесто коме се, наравно, ма гдје да је био, и непосредно увијек враћао. Велика ретроспективна изложба у Дому хрватских умјетника у Загребу (2002.г.) са 130 изложених скулптура, значајно је одјекнула у ликовној јавности, као и код ликовне критике. Како је то, поред загребачке, показала и његова овогodiшња будванска ретроспектива, мада у нешто мањем обиму (избор од 66 изложених скулптура), Стеван Лукетић, један од највећих ликовних стваралаца којег је изнедрила Будва и Црна Гора, несвакидашњи допринос црногорској, хрватској, југословенској и европској умјетности. Сва изложена дјела, сагласно духу овог великана умјетности скулптуре, нарочито су у његовој Будви, пронашле своје родно тло.

Луција Бурашковић

Скулптура LCXIII, комбиновани метал, 1984.

Скулптура XV, прохром, 1967.

КУЛТУРА И УМЈЕТНОСТ

СПУШТЕНЕ ЗАВЈЕСЕ НА XVII ФЕСТИВАЛУ ГРАД ТЕАТАР

НЕМА ВИШЕ „ХЉЕБА И ИГАРА“

Последњих десет фестивалских дана Града театра, обиљежило је неколико значајних позоришних остварења: „Филоктет“, у режији Едуарда Милера, „Раскол“ у режији Бранка Брзовеца и „Краљ Иби“ у режији Слободана Милатовића. У музичком дијелу програма до 10. августа наступили су Јанош Балинт (флаута) и Борис Краљевић (клавир), затим Един Карамазов (барокна гитара), Веера Огризовић (гитара) и Срђан Булатовић (гитара), а последњи концерт овогodiшњег фестивала био је за-

једнички наступ Дитера Флурија (флаута) и Мојце Злобко-Вајги (харфа). Личковни сегмент Града театра, поред изложбе „Црногорска љепота“ у Цитадели и ретроспективне изложбе радова Стевана Лукетића, употпуњен је и „Балканском зимницом“ изложбом тегли различитог садржаја, аутора Сузана Пајовић Живковић. У оквиру књижевног дијела програма своју издавачку дјелатност представили су „Рад“, „Светови“, „Клио“ и „Ренде“, запажен наступ имали су гости из Хрватске, Предраг Луцић,

Синан Гуджевић и Војо Шиндолић, из „Ферал Трибуна“. А на посебној ауторској вечери своје стваралаштво представио је др Мирослав Лукетић из Будве.

Овогодишњи фестивал Град театар, XVII по реду, трајао је 30 дана током којих је изведено преко 80 програма, што је укупно коштало 187.920 еура, рекла је на конференцији за штампу поводом завршетка фестивала директор Града театра Мирјана Масловар. - Овом фестивалском селекцијом није се повлађивало укусу публике и позоришној доколици. Фестивал је дефинитивно напустио гесло „хљеба и игара“, и с повишеном одговорношћу и напором успио да докаже да одржива и препознатљива манифестација међународног карактера не мора нужно своју репутацију да заснива на милионском буџету и властитој театарској продукцији. И на крају, зашто је све било Imagine? Зато што смо у припреми, током и на крају овог фестивала, изнад свега били

суочени са ситуацијом у којој, духовито и опорно гесло из неких других преломних периода „Будимо реални, учинимо немогуће“, одражава и наш приступ и наше резултате. Онима којима и послје свега недостаје сопствена продукција Града театра, поручујемо да ћемо до ње брже доћи уз више међусобног разумијевања и подршке.

Уз пар дозвољених и свим логичних измјена, а с обзиром на специфичне услове у којима смо радили, књижевни програм XVII фестивала Град театар, по ријечима Крста Вуковића,

селектора књижевног програма реализован је у потпуности, дакле стопроцентно.

- На Школском тргу испред Старог града, као и на простору између црква

унутар Старог града, представило се 17 реномираних издавачких кућа из земље и иностранства, пет страних културних центара, девет црногорских младих пјесника и пет аутора из Будве. Кроз све остварено, фирмисала се почетна идеја да се кроз програме „Библиотеке на отвореном“ популаризира књига, да се приближи читалачкој публици и учини доступном кроз непосредну комуникацију са писцима, а да се коначно сама књижевност покуша ослободити свих бирократских и политичких оптерећења - казао је Вуковић.

Д. Р.

800 КЊИГА ЗА БУДВУ

- Оно што је посебни резултат овогodiшњег фестивала Град театар, односно књижевног дијела програма, јесте легат од 500 књига који је као поклон београдска издавачка кућа „Плато“ наменила Градској библиотеци Будви. Није ријеч о било каквим насловима, већ о књигама које су изабране у сарадњи са службеницима библиотеке, сходно потреби попуњавања књижног фонда, и њима ће се знатно обогатити понуда читалачкој публици у Будви. А од издавача који су били наши љетошњи гости, успјели смо сакупити додатних 300 књига и оне ће бити предате Средњој школи „Данило Киш“. Процијењена вриједност свих добијених књига је 7.000 евра - истакао је Крсто Вуковић.

ИЗАБРАН ЖИРИ ЗА „ЉУБИШИНУ“ НАГРАДУ

На сједници Стручног савјета фестивала Град театар Будва, одржаној 13. августа, донијета је одлука о именовању чланова Жирија за додјелу међународне књижевне награде „Стефан Митров Љубиша“. У саставу Жирија су: књижевник и преводилац Синан Гудевић, књижевник и публициста Балша Брковић, директор Народне библиотеке Србије и књижевник Сретен Угричић, књижевник и књижевни критичар Божо Копривица, књижевник и преводилац Јовица Аћин, књижевник и књижевни критичар Драган Радуловић, и књижевник и публициста Миодраг Вуковић.

ОСВРТ НА МУЗИЧКИ ПРОГРАМ ГРАДА ТЕАТАРА

БАРОК И НОВА ИМЕНА

● Централни догађај циклуса „Barocco neo – контакти“ ● Цезери ошворили и на свој начин обиљежили Фестивал ● Половина умјетника по први пут у Будви ● Без музичке продукције ● Као и сваке године, музички програм је био један од његова четири основна сејменића фестивала Град театар.

композитира и виолинисте Арканђела Корелија и 50 година од смрти руског композитора и пијанисте Сергеја Прокофјева. Поднаслов „контакти“ је подразумевао дијалог извођача - црногорских и умјетника из иностранства.

„Barocco neo – контакти“ програм чинило је седам концерата и то: дует Роман Симовић, виолина и Јержи Јермин, клавир, затим Гудевић и квартет „Yes“, дует Ксенија Акејњикова, виолина и Бојан Мартиновић, клавир, „Баху у славу“, „Jack in the box“, дует Јанош Балинт, флаута и Борис Краљевић, клавир и „Musica per tre“. Сваки извођач је у свом наступу испостављао основно полазиште овог циклуса, што значи да су репертоар чинила барокна и дјела 20. вијека.

Остварен је и дијалог црногорских са иностраним умјетницима, као и то да су програми углавном припремани у Црној Гори, специјално за овај фестивал, што и јесте куриозитет. Опет, сваки на свој начин је био посебан умјетнички доживљај, јер „стил музичара је увијек човек сам“ (Ј. Хајнд, 1793.). Ту је и поднаслов

контакти дошао до пуног изражаја, у смислу субјективних приступа дјелима, а опет занимљивих дијалога, на примјер, снаге и разудности виолине Романа Симовића и достојанствене смирености клавира Јержија Јермина; њежности и грациозности виолине Ксеније Акејњикове и таме (схватиле оне који су били) и стилности клавира Бојана Мартиновића; раскошне љепоте и изражајности златне флауте Јаноша Балинта и савршене а ненаметљиве пратње клавира Бориса Краљевића. Све се то дешавало у старој, каменој Santa Maria in Punta, цркви у Старом граду, чија су патина и достојанство, наравно у естетском смислу, били нарушени некаквим бијелим дрвеним тарабама и дрним панелима са рекламним плакатима претходних фестивала. До краја је остала непознаница чија је то била идеја, која није имала никакву, понајмање естетску функцију. Напротив.

Сем овог циклуса, музички програм фестивала чинила су и два джез концерта и један гостујући програм.

На простору између два будванска хотела, „Могрен“

и „Авала“, концертном насловљеним „Даме пјевају цез“ фестивал је и отворен. Наступиле су оне које у том филму реално заслужују епитет највећих: Јелена Јовановић-Ревинић, Владана Марковић и Бисера Велећанлић, а уз пратњу Big band-a РТС, под управом диригента и тромбонисте Ивана Илића. Било да се радило о композицији инспирисаној сјеверноафричким звуцима, цез стандарду „Beautiful love“, филмском шлагеру „Љубав, ах љубав“ или Дедићевој „Не плачи“, публика је имала прилику да чује три даме великих вокалних способности, осјећаја за импровизацију и сцену, а опет је свака од њих била на свој начин занимљива и аутентична. Други цез концерт се десило тек двадесет дана послје (ваљда да не предозирамо квалитетну музику) и то под називом „Етно звук Ларија Вучковића“. У оквиру своје србијанско-црногорске турнеје наступио је наше горе лист, који деценијама живи и бави се цез музиком у Калифорнији, пијаниста Лазар-Лари Вучковић. Пратила га је необична десеточлана екипа, у којој сваки

понаособ има импозантну цез биографију. То су: трубац Стјепко Гут, бубњар Кит Копланд, хармоникаш Бранислав Бубало и други. Иако су наступили у неадекватном и умјетнички неосмишљеном простору (што је случај и са првим концертном), иако не сарађују одавно, а ваљда по логици да права музика ипак пронађе правог слушаоца и обратно, цезери су нам, по ко зна који пут на овом и претходним фестивалима, показали шта значи право музицирање и уживање. Овакви наступи су потребни публици, јер могу научити шта значи спонтано и искрено музицирање, музика права, чиста, ослобођена беспотребних сценоскопија и костимографија (довољан је камен), а посебно међусобно уважавање извођача. Све то, опет, само доприноси опуштенијој атмосфери и правом ужитку.

И на крају, као гостујући програм са овогodiшњих Дубровачких љетних игара, наступили су аустријски флаутиста Дитер Флури и словеначка харфисткиња Мојца Злобко-Вајгл. Занимљивим репертоаром, а њежним звуцима својих ин-

струмената, на лијеп и миран начин су завршили музички програм овог фестивала.

Иако је на почетку констатирано да сва музичка љета у Будви личе једно на друго, па и „Будва - град театар“, треба истаћи посебности овог фестивала, а да то не буду тарабе у Santa Maria in Punta, публика која није увијек била „права“, репертоар који није био увијек атрактиван или аплаузи који су понекад били дијаметрално супротни квалитету извођења. У том смислу занимљиво је да су, од укупно 35 умјетника, њих 18 први пут наступили на овом фестивалу (Јержи Јермин из Украјине, Егон Михајловић из Нјемачке, Јанош Балинт из Мађарске, Един Карамазов из Хрватске и др.). Такође, први пут су извођена дјела четири композитора и то белгијског Ежена Исаја, француског Ерика Сатија, грузијског Отара Тактакишвилија и словеначког Приможа Рамовша. Први пут је свирано на старим инструментима попут лауте, теорбе и харфе, а и приказан није филм из 1927. године, који је пијанистички праћен оригиналном музиком на начин како се то тада дешавало у биоскопским салама.

Нажалост, из материјалних разлога са овог фестивала се неће реализовати музичка продукција, тако да ће, за будванску публику, све остати само сјећање. До следећег фестивала.

Ранка Перуновић

ФЕСТИВАЛ КОТОР – АРТ

МУЗИКА ОДЗВАЊА КОТОРОМ

Од 12 јула, када је гостовањем загребачке филхармоније отворен, па до 13. августа када је концертном хора Котор Арта, којим је дириговала Даринка Матић Маровић, трајао је музички фестивал који има вишеструки значај због могућности семинарског рада младих музичара са врхунским умјетницима који су руководили појединим семинаром, а по правилу одржали су и солистичке концерте за грађанство и полазнике. Све то даје Котору посебан значај и овај град који је одавно препознатљив по музичком изразу добио је још један квалитет. Иако је Котор Арт невладин организација која стоји

на челу овог амбициозног пројекта, мора се истаћи велика улога познатог пијанисте и директора Музичке школе у Котору Ратимира Мартиновића који је успио да окупи војске професора и извођаче са разних страна и обогати љето у Котору, заиста, врхунским програмом.

Завршило вече, концерт хора Котор Арт у катедрали светог Трипуна, под вођством диригента Даринке Матић Маровић био је прави спектакл. На репертоару су биле пјесме из старих записа од 11 вијека до савремених аутора, духовних композиција православних и католичких пјесама.

Уз Даринку Матић Маровић асистирали су још Зоја Ђуровић професор у музичкој школи из Подгорице, и Михајло Лазаревић професор у которској музичкој школи и диригент Српског пјевачког друштва „Јединство“ из Котора, а у хору су били студенти из музичких академија из Београда, Новог Сада, Цетиња, Сарајева, из хоров СДП „Јединство“ Котор, и „Станко Драгојевић“ Подгорица, те пјевачи из Нјемачке и Словачке.

На крају, премијерно је изведена композиција Жарка Мирковића „Agnus dei“ која је изазвала одушевљење гледијала, као и дијели концерт који ће се дуго памтити.

Д. Давидовић

Други фестивал клапа који је 8. августа одржан у Перасту окупио је 13 клапа из наше земље, Италије и Хрватске па је имао у наслову назив интернационални. Организација фестивала била је много боља него прошле године, приморски амбијент старог капетанског града употпунио је школски брод Јадран који је, управо, обиљежио 70 годишњицу, али је штета што, ипак, неколико квалитетних клапа из Боке Которске није учествовало. Није било „Бисерница Боке“, „Бокељских морнара“, „Старог капетана“, „Јадрана“... Неке примједбе које су се чуле од стране представника клапа које нису учествовале могу се прихватити, јер када је Фестивал већ био такмичарски, онда су и правила морала бити много прецизнија. У том смислу орга-

ДРУГИ ФЕСТИВАЛ КЛАПА У ПЕРАСТУ

„ВЕЛА ЛУКА“ БЕЗ ПРЕМЦА

низатори би, на вријеме, морали повести рачуна о учесницима јер осим класичних клапа било је и састава које превазилазе бројност клапа или профил клапског пјевања „а саpела“. О свему том ваља водити рачуна како би Фестивал клапа био оно што треба да буде. Исто тако, како се очекује да ће интересовање бити све веће, мораће се направити програм учешћа, па можда и полуфиналне и финалне вечери, јер је већ и са 13 учесника, а свака клапа је отпјевала по двије композиције, фестивал био гломазан и дуго је трајао...

Што се тиче учесника и квалитета на овогodiшњем фестивалу, приморске клапе

из Црне Горе су биле у сјени клапа из Хрватске, односно Подгорице. Можда је још клапа Хармонија из Будве оставила најубедљивији утисак од свих приморских клапа од Херцег Новог до Улциња. Али дилеме није било - клапа „Вела Лука“ одушевила је публику, а приликом проглашења побједника сви присутни су заједно са клапом отпјевали легендарну клапску пјесму „Вела Лука, Вела Лука“, а треће „Assa vosce“ из Подгорице.

Фестивал клапа у Перасту допринио је културној понуди овога љета у Боки Которској и привукао је пажњу бројних посјетилаца.

Д. Д.

КУЛТУРА И УМЈЕТНОСТ

ХЕРЦЕГНОВСКО КУЛТУРНО ЛЈЕТО

БОГАТИ ЛИКОВНИ И МУЗИЧКИ ПРОГРАМ

Почетак августа у Херцег-Новом био је у знаку филмског фестивала који је без сумње био прворазредни културни догађај сезоне. Потом је темпо постао лаганији а програми нешто другачији, мада не мање вриједни пажње. У свим херцеговским галеријама изложбе су се низале једна за другом а љубитељи класичне музике и хорског појења имали су прилике да присуствују на два изванредна концерта.

У Градској галерији "Јосип Бепо Бенковић", у оквиру Дана Канаде, бакрописима се представила канадска умјетница Френсин Туркот. Анђелка Бојовић, декан Факултета ликовних умјетности у Београду први је пут у херцеговској Галерији Сју Рајдер изложила своје слике из циклуса "Пејзаж Црне Горе", настале у протеклих 30 година у селу Змине, на обронцима Дурмитора. Пејзаже, како је рекла доживљава као портрете природе који се мијењају од лjeta до лjeta а Зминицу је покушавала да слика управо онакву каква је сте и да буде што објективнији посматрач.

Четрдесетак радова у техници акрилика на платну галерији Клуба Војске СЦГ публици је показао млади македонски умјетник Илија Костадинов. Ријеч је о његовом дипломском раду који је насловио "Космичка рапсодија". Истакавши да је можда сликарство његова судбина (последњих година живи у Загребу и успјешно се бави и модним креацијама) историчар умјетности Лазар Сеферовић је рекао да Илијине ликовне визије човјековог успјеха у простору и времену, исказана на привидно апстрактан начин без формалног присуства лика човјековог, нису илузије већ стварност која траје од нашег постојања.

У галеријском простору хотела "Плажа" ликовна публика је најприје имала прилике да види поставку од тридесетак пастела већег формата новске умјетнице др Амелије Керин Стојковић, а затим је у знак сјећања на сликара Александра Пријића подгоричка галерија "Мост" у истом простору приредила изложбу који је историчар умјетности Лазар Сеферовић назвао енциклопедијом сликарства и духовности Црне Горе. У поставци су између осталих дјела Дада Ђурића, Димитрије Поповића, Аца Пријића, Фила Филиповића, Уроша Тошковића, Драгана Караџића, Романа Ђурановића, Драга Дедића, Николе Гвозденовића, Луке Лагатора, и других.

Власник галерије Мост Бранко Ковачевић је истакао да је ова изложба резултат његовог двадесетогодишњег дружења са Ацом Пријићем коме је у заслугу приписао и постојање галерије "Мост". Изложба је његов дуг према пријатељу умјетнику, па онда и према Херцег Новом.

И у галерији "Себастијан" у Медитеранском здравственом центру публика је у врло кратком временском размаку имала прилике да погледа двије изложбе. Након дугог боравка у Београду, Војводини и Француској, у Црну Гору вратио сликар

Ђорђе Станковић, Цетињанин и некадашњи јак херцеговске Умјетничке школе. Његове слике, како је казала историчар умјетности Лјилана Зековић, обавијене су велом меланхолије и носталгије за духом прошлих времена.

Десет дана касноје у истом простору приређена је изложба од тридесетак скулптура у камену и дрвету Никшићанина Мија Мијушковића подијељених у шест цјелина. Двије су посвећене Манастиру Острог и Светој Петки. Аутор је изложбу посветио професору Живојиновићу, оснивачу Института у Игалу и свом пријатељу са Кривошија Павлу Самарџићу. Отворио ју је професор Ратко Божовић.

Половином мјесеца историчари умјетности Олга Перовић и Сава Степанов у приватној галерији "Пријић" отворили су изложбу слика Биљане Петковић из Земуна која је сликарство учила код професора Бранка Суботића. Изложба је насловљена "У славу плаве сенке". О својој необичној инспирацији и надахнућу Биљана Петковић каже: - У мојим сликама сјенка се показује као фигура, као обрис, са њом се сусрећемо, дружимо. Она је некада оборена, увеличана, окамењена, разобличена, наказна, изблијеђела, лелујава. Она је плава да би у колористичкој композицији била доминантна, да би ме тиме покренула на изналажењу хармоније боја. Она је животна, ненаметљива, неодолјива, скоро неизбјежна, измаштана, личност. Ријечју, она је за мене била изазаов.

Избором слика из циклуса "Дух природе" у галерији Спинакер се представила Анамарија Вартабедијан. Међу њима су и оне са мотивима из Боке Которске. Анамарија је магистар ФЛУ на смјеру мозаик али се од 1994. године бави графичким дизајном. Приредила је 11 самосталних и учествовала преко 40 колективних изложби.

Осим изложби које су се у врелим августовским данима сустизале једна другу вриједна пажње су и два музичка програма. У херцеговској Музичкој школи, уз свијехе (јер није било струје) одржан је концерт Триа Симонути - Трипа, Ирене и Ане - оца и кћери који је одушевио присутну публику. Био је то први концерт овог чувеног камерног ансамбла "јединствене душе" који су приредили поводом свог петнаестогодишњег јубилеја и то у Херцег - Новом у коме су започели заједничке наступе.

Догађај за памћење свакако је био заједнички концерт хорава Свети Јован Дамаскин из Петербурга и Свети Сава из Херцег Новог одржан на староградском тргу БЕЛАВИСТА. Од 200 чланова петербуршког хора који његује древно руско и византијско појање у шестодневну посјету Црној Гори је стигло 30 њих. Вече духовне музике завршено је уз "Многаја лjeta" а на велико одушевљење публике са колегама из Херцег Новог заједно су пјевали Химну Светом Сави. Д. Ивановић

Тиватско културно лјето отворено је 1. јула ликовном изложбом Радослава Милошевића Атоса, а завршено 20. августа извођењем Бокешке трилогије. У овом периоду изведено је укупно 48 програма од чега 21 позоришна представа, 10 премијерних ликовних изложби и перформанса, два књижевна програма и 15 музичких концерата. - наглашено је на прес конференцији у Тиватском центру за културу поводом завршетка Тиватског културног лjeta.

Директорица Центра за културу Милена Радојевић обраћајући се новинарима истакла је да је ова манифестација, дио укупног програма тиватске јавне установе, и није била базирана на мегаломаским цифрама што обиљежава актуелне културне манифестације у Црној Гори већ на квалитету који је довољан сам за себе. Централни догађај културног лjeta у Тивту и овог лjeta био је музички спектакл "Балканика" Александра Сање Илића који је окупио 60 учесника и одушевио публику препуне лjetње позорнице. Ова културна манифестација остаће упамћена и по наступу првака београдског балета, групе Ballo, Биљане Крстић, Вечери шпанске и напoлитанске пјесме, позоришној представи "Скуп", концертима Триа Симонути и бројним другим догађајима које је посјетило близу 20.000 гостију. За педесет дана трајања програма Тиватског културног лjeta публика у Тивту имала је прилику да девет пута погледа три представе "Бокешке трилогије", а ансамбли "Бокешког Д Мола", "Inominata" и "Бетутле у малу валу" наступили су тако много чешће него што то могу да раде репертоарска позоришта. У тиватском центру за културу посебно су поносни реализованим ликовним програмом у галерији "Бућа" који је по оцени ликовних критичара најрепрезентативнији програм такве врсте у Црној Гори. Извршни продуцент Центра, Невен Станић нагласио је да тиватску галерију не могу више заобићи ликовни критичари имена и изложени радови чине најкомплетнији ликовни програм на овим просторима. Поред поменутог Радо-

НА КРАЈУ ТИВАТСКОГ КУЛТУРНОГ ЛЈЕТА

ОСТВАРЕН
МАКСИМУМ
МИНИМАЛНИМ
СРЕДСТВИМА

пали су тако много чешће него што то могу да раде репертоарска позоришта. У тиватском центру за културу посебно су поносни реализованим ликовним програмом у галерији "Бућа" који је по оцени ликовних критичара најрепрезентативнији програм такве врсте у Црној Гори. Извршни продуцент Центра, Невен Станић нагласио је да тиватску галерију не могу више заобићи ликовни критичари имена и изложени радови чине најкомплетнији ликовни програм на овим просторима. Поред поменутог Радо-

слава Милошевића Атоса своје радове излагали су и Анка Бурић, Павле Пејовић, Жељко Ђуровић, Жељко Бргуљан, десет умјетника из Дизелдорфа. Током цијелог лjeta у кули Лјетњиковца Бућа посјетиоци су имали прилику да погледају изложбу писаћих машина из приватне збирке Ендре Халаса.

Говорећи о односу потрошених средстава и реализованог програма директорица Центра за културу Тиват, нагласила је да је протекли мјесец и по дана утрошено око 40.000 евра, од чега 60 % из буџета и 40 % средстава које је продајом улазница зарадио сам Центар.

- Вољела бих да сазнам како неко може набавити и потрошити средства од 220.000 еура за неку културну манифестацију, и како један културни догађај може коштати 60.000 евра - наглашава Радојевићка коментаришући праксу финансирања културних догађаја у појединим црногорским градовима.

Ж. Комненовић

ПОЗОРИШНА ПРЕДСТАВА
О ЈЕЛЕНИ САВОЈСКОЈ

Ових дана тиватски центар за културу добио је наручени текст од ауторке Наде Букелић из Подгорице који ће бити основа нове позоришне продукције у Тивту. У тиватском културном центру остварили су контакт са многим познатим редитељским именима, али још нијесу саопштили ко ће режирати нову представу. Тема представе је живот црногорске принцезе и италијанске краљице Јелене Савојске, а главна улога је намијењена Дубравки Вукотић. Премијера нове представе биће 21. новембра ове године - најављују у тиватском културном Центру.

„ЛЈЕТЊА СЦЕНА – УЛЦИЊ 2003“

КОНТИНУИТЕТ И НОВИНЕ

3.000 евра, министарство за националне мањине 1.500 и Солана „Бајо Секулић“ 500 евра. Било је најава да ће поједине суме бити много веће. Од министарства за културу се очекивало најмање 4.000 евра првенствено за финансирање позоришних програма на српском језику. Због малих хонорара двије представе су отказане а није дошла ни једна позоришна трупа из Приштине због, како је речено, других ангажмана. Финансијска ситуација је иначе условила доста оскудни програм који је публика пратила на јединственој природној сцени у Старом граду.

Директор Ника потенцира још једну новину - много бољу сарадњу са невладиним сектором и укључење њихових програма у званични дио манифестације. Он такође објашњава да није ријеч о никаквом

фестивалу, како се то често каже јер то подрмјева додатне карактеристике које досадашња улцињска културна лjeta нијесу имала.

Оно што такође охрабрује је јесте чињеница да је локална управа пристала да се кредитно задужи за изградњу праве сцене у Старом граду. Стручњаци из Црногорског народног позоришта су направили нацрт по коме би она била трећа по квалитету у Црној Гори и коштала би близу 30.000 евра. Бољи програми и реномиранији умјетници заслужују и квалитетнији простор за наступ а то је оно чему се наредних година тежи, констатује Ника. Он иначе планира да око себе окупи умјетнике из свих области који ће креирати садржај будућих културних манифестација током лjeta али и читаве године. Сматра да ће на тај начин бити

мање ризика да се приговара на културне садржаје јер ће за то одговорност носити професионалци исто као и за сцену, која се вјероватно некоме неће допасти, али су покриће свакако стучњаци којима је то посао. Сарадња са невладиним сектором биће интензивирана и Ника је најавио да ће позвати све да изложе своје понуде а Центар за културу ће помагати колико буде имао, прије свега финансијских моћи. Дешавања у старом граду убудуће неће бити привилегија само публике присутне на лицу мјеста већ свих који бораве на улцињској ривијери. Планира се на тај начин културно лјето бити доступно и онима који можда немају услова да стигну до Старог града. Оно што господин Ника признаје као

свој пропуст јесте слаба медијска презентација улцињског културног лjeta прије свега када су у питању програми на српском језику. Медији који програм емитују на албанском језику су детаљно пратили лjetња збивања у Улцињу али, констатује Ника, није се у том дијелу концептирао наступ у виду конференција за штампу, гостовања на медијима, медијска спонзорства и теме слично што убудуће, по њему, не би смјело да се понови у толикој мјери.

Дешавања на културној сцени града су нарочито оскудна зими и ту директор Центра за културу види могућност за много веће ангажовање. Он подсјећа да је Центар ове године зарадио скоро 20.000 евра сопствених средстава али их је најжалост морао усмјерити за плате запосленима који су тек примили фебруарска прима-

ња. Убудуће ће зарада ићи на културне програме а оснивач Скупштина општине Улцињ мораће да брине о платама. Он је нагласио да се определио за улагање у инфраструктуру у наредном периоду јер осим библиотеке и музеја Центар нема књижару, кино салу ни адекватну сцену. Што се тиче изградње давно започетог Дома за културу није велики оптимиста јер се наставка радова на том објекту одлаже из године у годину. У сваком случају седамнаесто улцињско културно лјето, по прилично оптимистичким прогнозама челног човјека Центра за културу треба да буде много богатије, квалитетније и савременије. Уствари, најављује се тотална промјена устаљене концепције. Публика ће то засигурно подржати јер је свих ових кризних година остајала вјерна ма колико оскудни програми били и овдашњи фестивал је дуго важио за најпосјећенији на цијелом приморју.

Сузана Мујић

„Лjetња сцена-Улцињ 2003.“, како се званично зове улцињско културно лјето завршена је 17. умјесто 20. августа. Била је шеснаеста по реду и организована је уз много неизвјесности и оскудна средства што је условило квалитет и квантитет приказаних програма. Ипак, континуитет је сачуван а десила се и једна позитивна новина. Било је наине више спонзора него претходних година што је надомјестило мањак новца из општинског буџета.

Мухамет Ника, директор Центра за културу сматра да се коначно схватило да фестивали односно културна лjeta нијесу само брига организатора већ је то дио цијелокупне туристичке понуде. Тако се догодило да је смјештај учесника програма финансирала туристичка привреда, односно хотелско предузеће „Улцињска ривијера“ и хотел „Албатрос“. Скупштина општине је из буџета, умјесто планираних 20.000 евра издвојила само 7.000, министарства културе и туризма уплатила су по

КУЛТУРА И УМЈЕТНОСТ

У ЗНАКУ РИЈЕЧИ И КЊИГЕ

● Медитерански сајам књижа исцрпио очекивања ● На првом сајму књижа одржаном у парку дворца краља Николе на Тополици било је присутно 28 издавачких кућа из свих бивших југословенских република, изузев Словеније

Најава Милуна Лутова, директора Културног центра Бар, да ће овогodiшњи „Барски летопис“ традиционална манифестација културе, свој зенит доживјети у августу, за вријеме првог Медитеранског сајма књижа, у потпуности се обистинила. Пуних 15 дана, од 1. до 15. августа, у нестварно лијепој амбијенту парка дворца краља Николе на Тополици, доминирало је њено величанство књижа и богоугодне и разборите ријечи умних људи поводом ње.

Сваке ноћи на импровизованој бини под крошњама платана, у парку дворца у којем је столовао последњи црногорски суверен, једна или двије издавачке куће промовисале су своју продукцију и ексклузивне писце. За микрофоном су се смјењивали писци, књижевни критичари, историчари, уредници, новинари, глумци и други који су имали што да кажу пред, из ноћи у ноћ, својом публиком.

И магистралним и медитеранским путем

Почело је 1. августа када је сајам отворио проф. др Новак Килибарда.

Садржајна је идеја да се формира сајам писане ријечи у граду под Румисом, а пред дворцем последњег црногорског господара и једнога од књижевника из династије Петровића. Као што је познато, град Бар у својој садашњој исканости еманира сва три слоја црногорске историје и културе - дукљански, зетски и црногорски. Бар је данас једнако широк простор за оба крила хришћанства и исламске вјере. Ријечју - овај град има садржаје за адекватно станиште медитеранског сајма књижа. Ипак, посебно ваља нагласити да је баш у Бару црногорска књижевност кренула и магистралним и медитеранским путем. „Љетопис“ а посебно његов дио „Легенда о Владимиру и Косари“ постојано нуди читаоцу прозну књижевну густину, која не стријепа ни од будућих вјекова - казао је, поред осталог, др Килибарда.

Занимљиво је да је на отварању сајма падала киша која мјесецима изјегава Бар.

Киша слети на добро, биће берићетан сајам - прокоментарисао је директор Културног центра Милун Лутовац и погодио - први Медитерански сајам књижа у потпуности је испунио очекивања.

Прва издавачка кућа која је имала своје вече на сајму била је „Магор“ из Скопља. Ту привлегију Македонци су добили на свој велики национални празник 2. август - Илинден или Свети Илија. О издваштву „Магора“ говорио је Роберт Алађозовски.

Идуће вечери, на мјесту гдје је послје дугогодишњег успијања Созином, почивао воз „хино“ представила се издавачка кућа Службени лист Србије и Црне Горе из Београда. Одржана је промоција књижа „Луча микрокозма“ на четири језика - енглеском, француском, немачком и српском. Одавно једно предавање „из главе“, у Бару није одслушано са више пажње од оног које је поводом „Луче“, барској публици подарио проф. др Мило Ломпар.

„Луча микрокозма“ представља, несумњиво, аутентични дио европског pjesничства. Осјетио је то у својој изузетној анализи још Алојз Шмаус, објавивши 1927. године малу, али предрагоцјену књижу „Његошева Луча микрокозма“. Он је време настава једну започету линију истраживања Његошевог spjeва, продубио је и обилежио, коју је отворио Николај Велимировић својом студијом „Читања Његошева“ да би у читавом двадесетом вијеку наша

ПО ЗАВРШЕТКУ 16. „БАРСКОГ ЛЕТОПИСА“

књижевно-историјска и књижевно-теоријска мисао дала своје најбоље резултате управо у сусрету са овим Његошевим дјелом. Веомо је занимљиво да су историчари идеја и класични филозофи као Аница Ребац и Мирон Флашар и теолози као Николај Велимировић или пак германисти као што су били Шмаус или Перо Слијепчевић, давали изузетне интерпретативне резултате у сусрету са „Лучом микрокозма“. Ово дјело није толико познато унутар цјелине културе као „Горски вијенац“. У извјесном смислу „Луча“ је знала да се, понекад, употребљава као аргумент за или против „Горског вијенца“. Била је посматрана као извјесна индиферентна рецензија и као један моманат Његошевог духа који је он касније продубио или напустио, зависи шта је ко видио у „Горском вијенцу“ казао је, поред осталог, др Мило Ломпар.

Активно учешће публике

Изузетно запажено било је и вече познатог лингвисте др Ранка Бугарског, редовног професора Филолошког факултета у Београду. Он је у први пут дупке испуњеном парку дворца краља Николе надахнуто говорио о језику и идентитету, у језицизму и национализму, у језику и границама на бившем југословенском простору, судбини српско-хрватског језика и говору мржње... Др Бугарски је одговарао и на питања гледалаца и то је постала пракса свих промоција на сајму - активно учествовање публике у програму.

Већ следеће ноћи, 5. августа, простор у парку био је мали да прихвати све оне који су жељели да чују једну од наших најтиражнијих књижевница Љиљану Хабјановић Ђурић.

Њен нови, седми роман „Игра анђела“ објављен је 15. јуна ове године и од тада су распродата четири издања у тиражу од 12 хиљада примјера. Овог љета овај роман је имао промоцију у Херцег Новом, Будви и Бару.

Замисао да се промоција у Херцег Новом одржи поред цркве Светог Архангела Гаврила, на најљепшем тргу у граду и овдје у башти дворца

поглед на књижу. Овдје се долази искључиво због књижа. Могу да живим од писања романа због тога што су моји тиражи велики. Мислим да сам једини писац на овим просторима, осим, рецимо, Добрице Ђосића, који је само од Ђосића књижа. Сви други су или сарадници или колумнисти у неким новинама или су уредници у некој издавачкој кући или раде негде на факултету, у школи, у библиотеци... Истина, не бих се усудила да се препустим животу који зависи једино и искључиво од књижевности, јер просто не знате како ће следећа књижа да прође - саопштила је госпођа Хабјановић Ђурић. Њој је управо за вријеме гостовања у Бару изашло из штампе четрдесето издање „Женског родослова“. За протеклих седам година овај роман објављен је у тиражу од 120 хиљада примјера.

Ништа мање није било посјећена мање ретна промоција на Сајму књижа, на којој је говорио књижевник Милисав Савић, директор реномиране издавачке куће „Просвета“ из Београда. Он је представљао издавања своје куће - роман „Магичне степеннице“ Весне Јанковић, путописе Слободана Прокића, етнологију Бранка Јанковић, књижевну историју „Просвета“ и књижу „Просветина љубавна поезија“ из које је шест песама изабрала глумица Александар Казалић, иначе Савићева супруга.

Прва покретна библиотека

Своје вече на првом Медитеранском сајму књижа имале су и издавачке куће „Ободско слово“ из Подгорице, која је промовисала књижу пјесама и кратких прича „Ево ме“ Илије Лакушића, о чијој је поезији и прози говорила проф. др Славица Петровић и „Пегас“ из Бијелог Поља. Бијелопољци су представили и свој „Инфобус“ - прву покретну библиотеку у Црној Гори. По директорице Бјелополске Народне библиотеке, ријеч је о мобилном информационом систему, чији је циљ да омогући грађанима приступ савременим комуникационим технологијама као извору знања, а знање отвара путеве квалитетнијем животу.

На сајму је представљена и издавачка кућа ДУКС - Дукљански скрипториј и њена три млада, али већ афирмисана писца Балша Бркић, Андреј Николаидис и Александар Бечановић, затим хит књижа Мириша Мартиновића, књижевника и новинара из Херцег Новог „Теута“ о којој су, осим аутора, говорили и Меланија Булатовић и Балша Бркић, па „Универс“ издавачка кућа из Подгорице, која више од три деценије наставља традицију „Универзитетске ријечи“ чији је власник и директор „Универкса“ Јанко Брајковић.

За протекле 33 године „Универкса“ је објавио преко пет хиљада наслова у врло великим тиражима и више од 50 комплета сабраних дјела, међу којима су и писци са овог подручја, попут Риста Ратковића и Душана Костића - рекао је уредник у „Универксу“ pjesник Драгомир Брајковић. Барској публици се представила и издавачка кућа „Јасен“ из Никшића. Никшићани (сарадници и асистенти на Филозофском фа-

културног центра Бар, да ће овогodiшњи „Барски летопис“ традиционална манифестација културе, свој зенит доживјети у августу, за вријеме првог Медитеранског сајма књижа, у потпуности се обистинила. Пуних 15 дана, од 1. до 15. августа, у нестварно лијепој амбијенту парка дворца краља Николе на Тополици, доминирало је њено величанство књижа и богоугодне и разборите ријечи умних људи поводом ње.

Сваке ноћи на импровизованој бини под крошњама платана, у парку дворца у којем је столовао последњи црногорски суверен, једна или двије издавачке куће промовисале су своју продукцију и ексклузивне писце. За микрофоном су се смјењивали писци, књижевни критичари, историчари, уредници, новинари, глумци и други који су имали што да кажу пред, из ноћи у ноћ, својом публиком.

Садржајна је идеја да се формира сајам писане ријечи у граду под Румисом, а пред дворцем последњег црногорског господара и једнога од књижевника из династије Петровића. Као што је познато, град Бар у својој садашњој исканости еманира сва три слоја црногорске историје и културе - дукљански, зетски и црногорски. Бар је данас једнако широк простор за оба крила хришћанства и исламске вјере. Ријечју - овај град има садржаје за адекватно станиште медитеранског сајма књижа. Ипак, посебно ваља нагласити да је баш у Бару црногорска књижевност кренула и магистралним и медитеранским путем. „Љетопис“ а посебно његов дио „Легенда о Владимиру и Косари“ постојано нуди читаоцу прозну књижевну густину, која не стријепа ни од будућих вјекова - казао је, поред осталог, др Килибарда.

Киша слети на добро, биће берићетан сајам - прокоментарисао је директор Културног центра Милун Лутовац и погодио - први Медитерански сајам књижа у потпуности је испунио очекивања.

Прва издавачка кућа која је имала своје вече на сајму била је „Магор“ из Скопља. Ту привлегију Македонци су добили на свој велики национални празник 2. август - Илинден или Свети Илија. О издваштву „Магора“ говорио је Роберт Алађозовски.

Идуће вечери, на мјесту гдје је послје дугогодишњег успијања Созином, почивао воз „хино“ представила се издавачка кућа Службени лист Србије и Црне Горе из Београда. Одржана је промоција књижа „Луча микрокозма“ на четири језика - енглеском, француском, немачком и српском. Одавно једно предавање „из главе“, у Бару није одслушано са више пажње од оног које је поводом „Луче“, барској публици подарио проф. др Мило Ломпар.

„Луча микрокозма“ представља, несумњиво, аутентични дио европског pjesничства. Осјетио је то у својој изузетној анализи још Алојз Шмаус, објавивши 1927. године малу, али предрагоцјену књижу „Његошева Луча микрокозма“. Он је време настава једну започету линију истраживања Његошевог spjeва, продубио је и обилежио, коју је отворио Николај Велимировић својом студијом „Читања Његошева“ да би у читавом двадесетом вијеку наша

великим тиражима и више од 50 комплета сабраних дјела, међу којима су и писци са овог подручја, попут Риста Ратковића и Душана Костића - рекао је уредник у „Универксу“ pjesник Драгомир Брајковић. Барској публици се представила и издавачка кућа „Јасен“ из Никшића. Никшићани (сарадници и асистенти на Филозофском фа-

културног центра Бар, да ће овогodiшњи „Барски летопис“ традиционална манифестација културе, свој зенит доживјети у августу, за вријеме првог Медитеранског сајма књижа, у потпуности се обистинила. Пуних 15 дана, од 1. до 15. августа, у нестварно лијепој амбијенту парка дворца краља Николе на Тополици, доминирало је њено величанство књижа и богоугодне и разборите ријечи умних људи поводом ње.

Сваке ноћи на импровизованој бини под крошњама платана, у парку дворца у којем је столовао последњи црногорски суверен, једна или двије издавачке куће промовисале су своју продукцију и ексклузивне писце. За микрофоном су се смјењивали писци, књижевни критичари, историчари, уредници, новинари, глумци и други који су имали што да кажу пред, из ноћи у ноћ, својом публиком.

„Модел демократије“ и „Источно питање“

Демократија није само владавина већине. Она мора да подразумева поштовање мањине, плус поштовање људских и грађанских права. Једна од ствари која је убрзала крах друге Југославије 1998. године јесте то да су све хетерогене републике, мишљим прије свега на Србију и Хрватску, покушале да већинским принципом регулишу ствари ондје гдје је требала толеранција, консензус и договор. Таљеран каже да можете много и већинском одлуком и силом и бацијонети имају једну слабост, са-

да видимо и епилог тога - на њима не можете дуго да сједите, истакла је проф. др Владимир Гоати.

Дан касније, говорено је о капиталном дјелу руског историчара Фјодора Успенског „Источно питање“. Бесједили су Зоран Живковић, др Живко Андријашевић и академик Драган Вукчевић.

Угао гледања овог великог и знаменитога руског истори-

Са отварања изложбе Драшка Драгића и Рајка Огалоновића

кулету у овом граду) промо-висали су три издања своје куће. О „Критици балканског стичког дискурса“ проф. др Богољуба Шијаковића, говорио је Душан Кривошеја, а о „Аретологији Евагрија Понтија“ Бориса Брајковића, предавао је одржа Драган Бојовић. Часопис за филозофију и социологију „Луча“ представио је Драго Петровић.

Много аплауза побили су и овдашњи писци Божидар Филиповић, Милица Вукановић, Мирослав Јовановић Тимотијевић и Рајко Јолић, њихов гост из Београда Неђељко Попадић, као и издавачка кућа „Босанска ријеч“ из Тузле и њени писци Мехмед Ђедовић, Сафет Сирић и Фериз Софтић.

Књижевник Мехмед Ђедовић је једини од свих издавача све вријеме био у Бару поред свог штанда. Нагласио је да је задовољан сајмом и посебно одзивом издавача, али ће највише упамтити људе које је упознао око сајма, са којима је водио дуге интелектуалне, поштене разговоре. Промовисао је своју одличну збирку приповиједака „Ослушкивања“.

При крају сајма 11. и 12. августа публика је имала прилику да се упозна са заједничком продукцијом Службеног листа ЦСГ из Београда и ЦИД-а из Подгорице. Најприје је представљено дјело истакнутог теоретичара и истраживача демократије Аренда Лајпхарта „Модел демократије“ о којем су говорили Зоран Живковић, замјеник директора Службеног листа ЦСГ, проф. др Владимир Гоати и др Срђан Дармановић.

Демократија није само владавина већине. Она мора да подразумева поштовање мањине, плус поштовање људских и грађанских права. Једна од ствари која је убрзала крах друге Југославије 1998. године јесте то да су све хетерогене републике, мишљим прије свега на Србију и Хрватску, покушале да већинским принципом регулишу ствари ондје гдје је требала толеранција, консензус и договор. Таљеран каже да можете много и већинском одлуком и силом и бацијонети имају једну слабост, са-

да видимо и епилог тога - на њима не можете дуго да сједите, истакла је проф. др Владимир Гоати.

Дан касније, говорено је о капиталном дјелу руског историчара Фјодора Успенског „Источно питање“. Бесједили су Зоран Живковић, др Живко Андријашевић и академик Драган Вукчевић.

Угао гледања овог великог и знаменитога руског истори-

вазходно мора да има елементе самоспознаје и инстинкције које ту самоспознају, на неки начин, идентификују. У схватању модерног грађанског друштва, као друштва које, прије свега, његује специфичности и посебне врсте идентитета и у оквиру тих различитих идентитета ради на њиховој хармонизацији, „Алманах“ је прије десет година започео једну мисију за коју са поносом можемо да кажемо да је релеативно успјешна и зашто не рећи - „Алманах“ је данас најреферентнија тачка мултикултурне Црне Горе - саопштио је, поред осталог, др Шербо Растодер.

Извршни директор сајма био је Будислав Краљ, који је често и разговарао са својим гостима на промоцијама издавачких кућа или трибина (због перманентног, конструктивног учешћа публике) програм је водила Весна Шошкић, а помаго јој је глумац Драгиша Драгић.

Сви издавачи су отишли уз поздрав: „Довиђења до другог Медитеранског сајма књижа - Бар 2004!“

С обзиром на буџет - одличан „Летопис“

Упоредо са сајмом на „Барском летопису“ одвијали су се и други програми, па је било ноћи и са четвороструким дешавањима, као 9. августа када осим двије промоције на сајму (роман „Теута“ и издавачка кућа „Јасен“) одржани и концерт пијанисте Владимира Домазетовића и позоришна представа младих глумаца из Тузле „Аквариј“.

Музички програм наставио је традицију квалитета и отмености на „Летопису“. У културној унијек препуној сали барске културе - у дворцу краља Николе, музицирали су, осим Домазетовића, дуо Жана Маринковић - флаута и Бојана Брајовић - гитара, као и гудачки квартет Т.А.М.А. који чине студенти Музичке академије са Петиња Тања Шеваљевић - виолина, Андрија Станковић - виола, Марија Ракочевић - виолина и Ана Маринковић - виолина. Осим озбиљне музике публици се допао и бубњарски спектакл - концерт Драгољуба Ђурић.

У јулском дијелу „Летописа“ представљен је опус филмских стваралаца краткотрајних филмова Петра Лаловића и Момира Матовића, док је у августовском направљен омаж Живку Николићу. Приказана су три његова филма „Чудо невиђено“, „Лепота порока“ и „У име народа“ и опет су антологијска Николићева дјела сакупила бројну публику.

Од нешто слабије позоришне продукције издвајамо представу „Љубави Црња Вашингтона“ по драми Мире Гаврана и у адаптацији и режији Стева Бардака. Бардак је послје прошлогodiшњег гостовања на „Летопису“ са представом „Три високе жене“ потврдио да је мајстор театарске авангарде. Направио је допадљиву представу, максимално користећи свјетлосне и музичке фекте, гласове из офа и пријатан изглед својих глумаца Иване Вукчевић из Подгорице и Десанке Беландић из Суботице.

Аплаузе је побрала и наша велика српскоцрногорска глумица Јелисавета Сека Самблић, која је монодрамом „Ухо, грло, нож“, и затворила ову љетњу манифестацију културе.

На овогodiшњем „Барском летопису“, приказано је шездесетак програма, са више од 150 учесника. С обзиром на буџет који је имала, манифестација је била - одлична!

Милан Вујовић

ИЗЛОЖБЕ

Веомо запажено биле су изложбе на „Барском летопису“. Своје радове заједнички су изложили Драшко Драгаш и Ратко Одаловић, који, како је рекао Балша Бркић, отварајући изложбу, „на најбољи могући начин настављају бриљантно родословље црногорске личковне умјетности“.

У галерији „Велимира А. Лековић“ постављена је и изложба под називом „Педесет година италијанске графике“, као и изложба фотографија Љубинка Кожула. Посебан печат дала је Госпођа Симон Лоранс из Париза са својом изложбом слика „Записи из Црне Горе“. У холу Дома културе своје радове изложила је Баранка Тања Секулић. Изложба „Чувар мога сна“ пријатно је изненадила и њене дугогодишње пријатеље.

Директор Културног центра Милун Лутовац на отварању „Барског летописа“

краља Николе јесте савршена. Чињеница да је Медитерански сајам организован у парку једног дворца подиже значај читаве манифестације. Ово ипак није прича о уличним штандовима, поред којих неко прође и успут баца

од три деценије наставља традицију „Универзитетске ријечи“ чији је власник и директор „Универкса“ Јанко Брајковић.

За протекле 33 године „Универкса“ је објавио преко пет хиљада наслова у врло

КУЛТУРА И УМЈЕТНОСТ

ОКРУГЛИ СТО О КЊИЖЕВНИМ НАГРАДАМА

„ЉУБИША“, ДА – АЛИ, КАКО?!

Округли сто на тему „Књижевне награде“ био је организован 10. августа у оквиру програма Града театра, са циљем да се покушају промислити естетички стандарди књижевног вредновања и могућност успостављања нових, од политике независних, модела награђивања. Учесници округлог стола су били: Александар Јерков, књижевни критичар и професор на Филолошком факултету у Београду, Сретен Угричић, књижевник, Неџад Ибрахимовић, књижевни теоретичар и професор на Филозофском факултету у Тузли, Божо Копривица, књижевни критичар, Балша Брковић, књижевник, и Александар Бечановић, књижевник и филмски критичар, док је водитељ округлог стола био Маринко Воргић, савјетник у Министарству културе Републике Црне Горе.

По мишљењу Александра Јеркова неопходно је одвојити политичку пропаганду на дневном нивоу од књижевних награда, јер се спорови једног друштва не рјешавају наградама, иако се код нас жалост друштвени спорови управо ту најјасније одсликавају.

При додјеливању награде „Стефан Митров Љубиша“ ваља имати на уму да је тај чин у првом реду културна промоција средине, а да одговорност према награди није само одговорност тренутка, већ одговорност према цјелини традиције коју та награда баштини. Због тога треба избјегавати опа-

сност пада у банални провинцијализам, треба избјегавати лажну интернационализацију сходно којој ћемо, на примјер: додјелити награду писцу који никада није чуо за Љубишу. Морамо поштовати име награде, јер смо то име позајмили од аутора и његовог дјела – истакао је Јерков.

Неџад Ибрахимовић тврди да су награде код нас у ствари легитимизација друштвених група које имају своје јасно дефинисане политичке интересе, а да се писаца и литературе то најмање тиче.

Немамо прецизно успостављене културне стандарде, нити је наше културно поље дефинисано на одговарајући начин, због тога се не можемо спасити опасности да наша друштва настала након ратова непрекидно посрћу под теретом наслијеђених модела понашања. Докле год се не успијемо изборити за нову стратегију развоја, основни проблем награда на овим ех-Ју просторима биће у томе што оне не одражавају ништа осим дневне политике, и то оне најпримитивније којој је једини циљ да добије наредне изборе – нагласио је Ибрахимовић.

Највећа опасност од свих које угрожавају интегритет књижевних награда и жирија, сматра Балша

Брковић, је партиократска свијест у Црној Гори.

Овдје имамо случај да политичке парламентарне партије именују чланове жирија, а комисија Министарства културе тај састав доцније усаглашава и компонује. Тиме се на одређени начин унапријед одлучује добитник, тачније: мјера његове политичке употребљивости. Када је, на примјер, требало намигнути српском бирачком тијелу у Црној Гори, то је учинио Мило Ђукановић додјеливши „Љубишину“ награду Матији Бећковићу. И то ће бити важећа пракса докле год дилетантска политичка елита буде настојала себе да легитимише кроз неку врсту лажног књижевног мецената. Умјесто да се цијела ствар препусти на старање искључиво људима из струке: критичарима, теоретичарима књижевности, удружењима књижевника и ПЕН центрима, а потом нека они у јавности снесу одговорност за своје одлуке. Што се тиче награде „Стефан Митров Љубиша“ сматрам да постоје три рјешења: национални контекст, ех-ЈУ оријентација, или интернационализација. Од понуђених могућности, најнесрећнија је ова национална јер у Црној Гори и Србији очито не постоји задовољавајућа књижевна продукција. Интернацио-

нална димензија награде је упитна због тога што наша култура у потребној мјери не прати збивања на свјетској књижевној сцени да би релевантно могла реаговати наградом. Преостаје упућеност на ех-ЈУ сцену, и она ми изгледа као најсрећније рјешење – казао је Брковић.

Иако је ове године направљена пауза у додјеливању награде „Стефан Митров Љубиша“, то на дамо се да не значи и њено укидање, већ да то прије ваља разумјети као настојање Града театра да добије на времену које ће искористити да би промишљено дефинисао промоцију, и следеће године додјелио награду по много јаснијим правилима него што је то био случај до сада. Учесници округлог стола нијесу прецизно одредили услове награде, остало је непознато да ли ће бити додјеливана за драмско стваралаштво, збирку прича, или роман. Да ли ће се односити искључиво на постојећу државну заједницу СЦГ или ће укључити и ствараоце са ех-ЈУ простора, или ће бити интернационализована? Много тога је остало не(до)речено, и захтијева још озбиљних размјена идеја, још округлих столица и пажљивог промишљања. Јер, награда „Стефан Митров Љубиша“ нипошто није ексклузивитет Града театра, већ се тиче и Будве као културне заједнице. Оно што ипак радује, јесте сазнање да је то, послје девет година, напосок и одговорностима постало јасно! Д. Р.

„ПЈЕСНИЧКА РИЈЕЧ НА ИЗВОРУ ПИВЕ“

СТАНКИ РАЂЕНОВИЋ
НАГРАДА ЗА НЕОБЈАВЉЕНУ
ЗБИРКУ ПОЕЗИЈЕ

Са уручивања награде

Овогодишњи добитник награде „Спасоје Пајо Благојевић“ за најбољу необјављену збирку поезије на конкурс „Пјесничка ријеч на извору Пиве“ је Станка Рађеновић, млади пјесник из Светог Стефана. Награда, коју традиционално додјељује Међурејубличка за-

једница за културно-просвјетну дјелатност Пљевља, свечано је уручена 19. јула, а подразумева и штампање награђене збирке. Она се зове „Пјесме“ и садржи четири циклуса са 30 пјесама.

Награда „Спасоје Пајо Благојевић“ биће нови подстицај Станки Рађеновић која објављује поезију од својих гимназијских дана. Прва њена пјесма објављена је у књижевним новинама „Свита“ у Пожеги, а објављивала је и у школском листу „Пепчаник“. Учествовала је на више пјесничких манифестација. На „Пјесничкој ријечи на извору Пиве“ 1998. и 2000. године освојила је трећу награду, била је финалиста на „Макаријевој слову“ у оквиру Децембарских дана културе у Подгорици 1998. године и на Ратковићевим вечерима поезије 2000, 2001. и 2002. године.

Објавила је збирку стихова „Нијемо говори љубав“ (Inter nos) 1998. године у издању Међурејубличке заједнице за културно-просвјетну дјелатност Пљевља.

В.М.С.

НЕСТАЈУ БОЈЕ

Одавно ниси
самовао;
и сада оћеш
исте шуте,
исте слухе,
исти дан –
и све без боје,
а ти си сам.
А шта би дао
за један смијешак
дивног а јуче,
које ниси примјетио,
а да си знао...
Но, оћеш си сам;
и не знаш шта те
назад вуче,
и зашто желиш
да бојама изведиш
и ушћиниш овај дан –
а оне оћичу у океан
и несташу са твоје
палете...
И поново си сам.

(из награђене збирке „Пјесме“)

ПРОМОЦИЈА КЊИГЕ ЂУРА ШУШЊИЋА У БУДВИ

На тргу испред спомен дома „Стефан Митров Љубиша“ у Старом граду, 8. августа свечано је представљена нова књига професора др Ђура Шушњића „Сократ – живот за истину“. Књига је недавно објављена и ово је било њено прво представљање у нашој земљи, а уприличено је у оквиру дјелатности РЈ „Музеји“ ЈУ ж/Музеји, галерије и библиотеке из Будве. О књизи су говорили професор др Ратко Божовић и аутор.

Професор Божовић је о новој књизи овог аутора, подјећајући публици на наслове из богатог опуса филозофа Ђура Шушњића и указујући на његов марљиви истраживачки рад и посвећеност научном сазнању рекао – Не изненађује што је тема овог рада управо Сократ, јер је у животу и мишљењу тог античког филозофа још и данас могуће препознати низ тема чија вредност подстиче на рефлексију, и од чијег рјешавања умногосте зависи и наш, савремени однос према свијету. Ту, савременост Сократа и његову присутност, аутор је прецизно идентификовао у својој књизи и на јасан начин изнио пред читаоца.

Критикујући етички и сазнајни релативизам софиста, Сократ је оспоравао тврдњу да због разлике која постоји међу људима сасвим легитимно постоје и појединачни погледи на оно што је добро и истинито, на морал и сазнање, погледи који се међусобно искључују и потиру, а који никако не могу бити обухваћени рационалним конструкцијама који имају своју нужност и опште важење. Сократ је сматрао да истина није производност чије усвајање у првом реду зависи од човјековог социјалног по-

СОКРАТ – НАШ САВРЕМЕНИК?!

ложаја, интереса, употребљивости за постизање циљева који су нерационални и нечовјечни, јер Сократ је знао – и на то његово сазнање прецизно указује аутор ове књиге – да у човјеку нема истине уколико она није истина за све људе, дакле универзална и обавезујућа, истакао је професор Божовић.

Ђуро Шушњић је нагласио у свом обраћању вриједност Сократове методе, у првом реду његове вјештине дијалога.

Мени је било стало да покажем и докажем, како се од старих Грка свијет учио разговору, а од старих Римљана говору. Због тога су Грци имали мудраце и учењаке, а Римљани правнике и говорнике. Грци су знали све о моралу, а Римљани све о праву. Умјети искрено разговарати са другим, ма ко био тај други, то је умјешће које је Сократ довео до савршенства. Дијалог као игра питања и одговора, дакле као увјежбавање мишљења у супротностима, оно знаменито кретање мишљења од мњења према знању, била је крајња сврха и смисао испитивања Сократових. Стога, када год поставимо право питање и на њега добијемо исправан одговор, ми се налазимо на Сократовом трагу – рекао је Шушњић додајући да му се чини да је мали број људи данас спреман да истину тражи на овај начин.

У поглављу књиге које излаже Сократово схватање морала, професор Шушњић је, како је рекао, настојао да укаже на неке недостатности и ограничења његове теорије. Укратко, Сократ сматра да нико не би чинио зло ни себи ни другом, само ако би знао шта је добро за њега и

друге. Дакле, из незнања људи чине грешке и праве грехове. Незнање није само сазнајни, већ и морални недостатак, тврди Сократ. Врлина је знање, тако постаје његов темељни став о моралу. Међутим, часни нагон за сазнањем овог мислиоца, спријечио га је да уочи релативно просту чињеницу: пошто има оних који не знају шта је добро, а јесу добри, и оних који нијесу добри иако знају шта је добро – то знање не може бити основа морала. Знање, дакле, није врлина, јер подједнако знање могу стећи и добри и зли људи. Дobar човјек не зна да је добар,

каже Јов у Старом зајету, и можда је Хегел читајући Стари зајет то пренио на свијет античке Грчке, када је рекао да су стари Грци били добри а да то нијесу ни знали – рекао је др Шушњић истичући да се, на крају, чини да Сократ није мртав. – Он је жив, више од многих живих чије присуство на овом свијету и није нужно, јер су прије терет него радост живљења. Сократ јесте живио у својему времену, али су питања која је поставио – питања за сва времена. Сваки човјек који се срео са Сократовом мишљу, није могао а да се не замисли.

Д. Р.

У КОТОРСКОМ СТАРОМ ГРАДУ 15. АВГУСТА ОДРЖАНО КЊИЖЕВНО ВЕЧЕ

ПРИНЦЕЗА ЈЕЛИСАВЕТА ПИШЕ ЗА ДЈЕЦУ

Њено краљевско височанство, принцеза Јелисавета Карађорђевић и овога љета бораваила је једно вријеме у Котору. Али, не само одмора ради већ је представила двије књиге које је у последње вријеме написала за дјецу ЈА-БУКА И ЛЕПТИР и друга САША, ЦИГАНСКИ ПАС.

О жељи принцезе Јелисавете Карађорђевић да литературом за дјецу обогати њихов свијет говорио је издавач Јован Ђорђевић који је посебно истакао хуманост, доброту и племенитост које посједује принцеза Јелисавета и што је унијела у своје бајке. На веома посјећеној промоцији књига, у амбијенту Старог града, на Пјаци од кина, принцеза Јелисавета само је поздрављала дјецу и друге посјетиоце, пожељела им

срећно дјетињство, а поново изражавајући дивљење Котором градом изузетне љепоте. Захва-

лила је такође, породици Боривоја и Душанке Хомен на меценарском раду у области културе и ства-

рању богатијег културног програма у Котору.

Прилагођен потребама дјеце и љетној атмосфери, у програму промоције књига Јелисавете Карађорђевић учествовали су Радика Стевовић, сопран, Марија Поповић, клавир, Бојана Јовановић, виолина, Јован Ђорђевић, издавач и балетска група „Мала сирена“ из Котора.

Послије завршетка представљања двије књиге и најаве да је у припреми и трећа, принцеза Јелисавета Карађорђевић је подијелила стотину примјера књиге окупљеним малишанима што су младича читаоци одушевљено прихватили, поготово што су добили и аутограм принцезе Јелисавете Карађорђевић.

Д.Д.

ИЗ СТРУЧНОГ УГЛА

МЕДИЦИНА

КАСНЕ ПОСЉЕДИЦЕ
НЕКОНТРОЛИСАНОГ ИЗЛАГАЊА
СУНЦУ: МАЛИГНИ МЕЛАНОМ

Малигни меланом (melanoma malignum) је злоћудни тумор меланоцита, ћелија носилаца пигментних гранула коже - меланозама које садрже пигмент који кожи даје боју - меланин. Карактерише се изразито високим малигним потенцијалом и могућношћу да даје метастазе па се сматра најзлоћуднијим тумором људског организма. Иако наше подручје не спада у географске ширине са епидемијом повећања инциденције меланомом, значајно је истаћи изразито повећање броја обољелих у последње двије деценије, по стопи од 3 до 7% годишње у општој популацији, као и податак о постотку петогодишњег преживљавања обољелих који зависи од стадијума болести, а креће се од 75% до 0-5%.

Фактори ризика настанка ове опаке болести су: присуство меланоцитних невуса (младежа) у смислу тзв. синдрома атипичног меланоцитног невуса или велики број обичних стечених невуса (више од 50 или 100 или 120) као и велики урођени меланоцитни невуси, ултравиолетно зрачење, фенотипске карактеристике (особе свијетле боје коже - фототип коже I и II, са пјегама, плаве или црвене косе, плавих очију, са немогућношћу тамњења и послије излагања сунцу), као и јасан утицај генетских фактора, тако да се може рећи да је малигни меланом генетско обољење које пролази кроз различите стадијуме прогресивних измјена генетског материјала, тј. DNA, уз директан или индиректан утицај фактора околине. Повезаност меланомом са излагањем сунцу је веома комплексна, од кумулативног ефекта хроничног излагања сунцу уоченог као етиолошки фактор лентигинозних меланомом да ефекта интензивног интермитентног (повременог) излагања сунцу (одлазак на љетовање са сунчањем), нарочито ако је праћено понављањем тежим облицима опекотина у настанку површински ширећег малигног меланомом. Механичка траума постојећег младежа није повезана са малигном алтерацијом. Резимирано, малигни меланом се може развити "de novo" (у 50 - 80% случајева) или малигном измјеном претходно постојећих младежа (20 - 50% случајева). Корисно правило за процену сумњивих пигментованих промјена на кожи је тзв. ABCDE 'правило' (које укључује налаз асиметрије промјена, неправилних, назупчених ивица, неравнојерност боје, дијаметар већи од 5 односно 6 мм, уздигнутост промјена - енгл. Asymetry, Border, Color, Diameter, Elevation). Знак малигне алтерације може бити брз пораст постојеће промјене, крварење, улцерација, круста, црвенило, болност, свраб и најчешће, појава тамно пигментованог чворића на једној зони постојеће промјене. С друге стране, у случају

развијања меланомом "de novo" појава нове пигментоване лезије, као и многобројних "хало невуса" (младежи са зоном депигментације околу) код особа старијих од 30 до 40 година захтјевају неодложан љекарски преглед.

Очигледна предност у односу на друге малигне туморе је доступност промјене самопрегледу болесника и љекара; самопраћење пигментних промјена на кожи је један од основних начина превенције. Основне негативне клиничке одлике меланомом су непредвидиво понашање, мноштво клиничких и хистолошких облика који узрокују тешку препознатљивост болести, висок степен малигнитета, често подмукао ток болести и могућност давања метастаза, локално, у регионалне лимфне чворове, као и у удаљене органе (кожа, поткожно ткиво,

најчешћи облик код црнаца, касно препознатљив, са високом стопом смртности, а јавља се на длановима, табанима, прстиима шака и стопала и испод нактију (у виду пигментоване уздужне бразде испод нокта са пигментацијом заноктица).

Врло инвазиван је модуларни меланом који се од настанка шири вертикално, локализован најчешће у предјелу главе, врата и трупа у виду пигментованог чворића који у знапредовалој фази егзулцерише и крвари или у виду амеланотичне форме, што отежава дијагнозу. У највећој мјери посљедица дуготрајног, кумулативног ефекта излагања UV зрацима је лентигинозних меланомом који настаје малигном измјеном премалигног стања епидермалног лентигинозних меланомом, а јавља се најчешће на лицу (образи!) и другим фотоекспонираним предјелима особа старих 60 до 70 година. Премалигни облик се препознаје као мања, мрко пигментована пјега која постепено расте у црну пјегу неправилног облика, неравнојерне пигментације, неправилних ивица.

Основ лијечења примарног меланомом коже је потпуно хируршко уклањање тумора са обавезним уклањањем дијела клинички здраве коже око тумора, ев. неки од дерматолошких процедура (криотерапија, површинска радиотерапија, примјена крема са 20% азелаичном киселином) које треба избјежавати због немогућности патохистолошке евалуације. Код постојања метастаза у регионалне лимфне чворове одлука о њиховом одстрањивању је вишефакторна. Додатна терапија меланомом подразумева првенствено примјену интерферона (IFN-2b), хемотерапију (декарбазин и сл.), изоловану перфузију екстремитета, адјувантну хормонску терапију, а последњих десетак година интензивно се проучава могућност ефикасне примјене вакцина. Метастатски меланом се лијечи хируршки уз примјену полихемотерапије (блеомисин и др.).

Др Оливера Симић
- Ковачевић

ИЗ СТРАНЕ ШТАМПЕ

ИЗУЧАВАЊЕ ШИЗОФРЕНИЈЕ ПРЕКО МИШЕВА

Укидање једног специфичног гена код мишева изазива шизофрено понашање. То су утврдили француски научници у Греноблу и Лиону. Реч је о гену STOP, локализованом у ембрионалним ћелијама, који постоји и код човека. Глодари измијењени на такав начин постају изузетно активни, узнемирени, недруштвени и, уколико је реч о женкама, губе интерес за свој пород. Фармацеутске лабораторије испитују мишеве у нади да ће тако боље упознати ту опаку болест.

МЕД ЗА РАНЕ

Да ли су пчеле пронашле решење за супротстављање бактеријама? Једна англо-зеландска екипа испитивала је *in vitro* деловање меда на бактеријске сојеве, попут стафилокока, које карају по болницама, и ентерокока. Док антибиотици, као што је ванкомицин, не успијевају да униште те врло отпорне сојеве, пчелињи мед са њима лако излази на крај. Остаје сада да научници наставе са истраживањем, како би на дјелу идентификовали антибактеријски фактор у меду.

ПОЉОПРИВРЕДА

У претходном броју било је ријечи о производњи лозних калемова у расаднику, производњи прпорака, о резницама, времену калемљења и др. У овом броју биће ријечи о припреми ластара подлоге и вијоке (калем границе) о техници калемљења простим спајањем на зелено, и калемљењу на зелено очеењем и др.

Припрема ластара подлоге врши се непосредно пред калемљење простим спајањем. Са ластара подлоге уклања се све лишће почев од основе па све до мјеста гдје ће се извршити калемљење. Висина калемљења од земље треба да буде 10-15cm. Високе сорте морају бити исте дебљине као и ластар подлоге. Високе треба скидати истог дана када се врши калемљење. Ако се транспортују или остају за следећи дан добро се овлаже етикетају сорте и умотавају у полиетиленске кесе и чувају у прохладним просторијама.

Калемљење и спајање подлоге са вијоком може бити преко чланка (интернодија) или преко коленца (нодуса). Пресјек се прво направи на подлози а затим на вијоци. Дужина пресека спојног мјеста треба да буде 2-3 пута већа од пречника подлоге односно вијоке. Пресјек се прави оштрим калемарским ножем и мора бити једнак на подлози и вијоци. Ако се калем преко коленца на подлози се одбацује окце, а на вијоци супротни део окца.

При калемљењу преко чланка пресјек се може правити супротно од окца или пак на подлози и на вијоци са оне стране на којој се налази окце. Важно је да се задржи природан редослед окца. Са вијоке се скида лист остављајући лисну дршку, која код примљених калемова опада лаганим додиром прста послје десетак дана. Вијока има један пупољак а изнад њега се оставља 1-2cm вијоке. Пресеци подлоге и вијоке се споје и вежу - најбоље гуменом траком, а могу и рафијом или траком од пластичне фолије. Код нас ово калемљење врши се од краја маја до половине јуна а сезона калемљења траје од 10-20 дана што зависи од метеоролошких прилика и зрелости ластара и вијоке за калемљење.

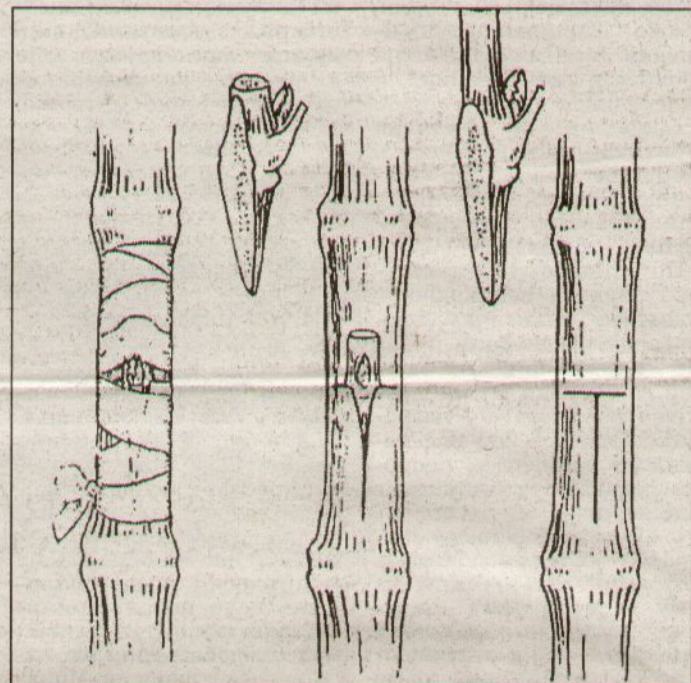
На око један сат по калемљењу може се оцијенити успјех калемљења. Ако се на врху вијоке појави влажење значи да су сокови подлоге прешли у вијоку и да је калемљење успјело. Ако у року 24 сата сокови из подлоге не пређу

КАЛЕМЉЕЊЕ
ВИНОВЕ ЛОЗЕ

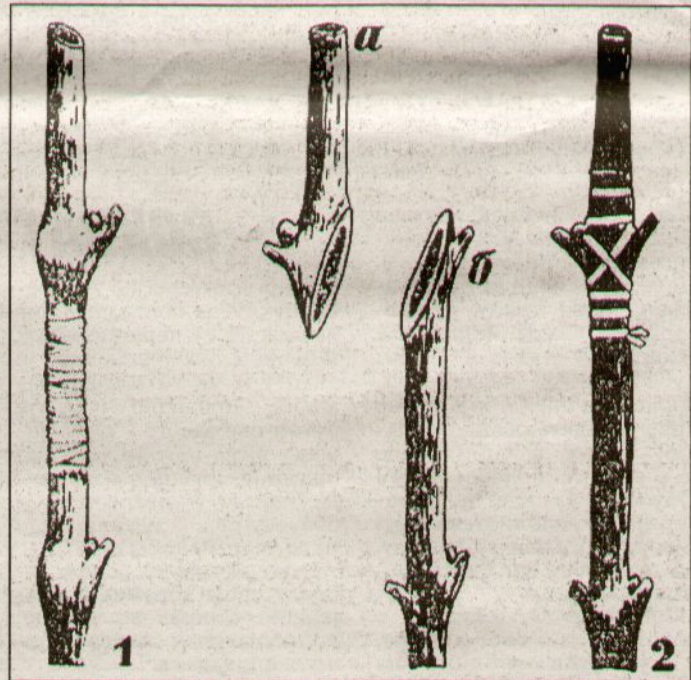
у вијоку и не појави се на врху влажење калемљење треба поновити. Најбоље је да се калемљење обавља по облачном времену или у поподневним часовима. Сунчане припеке негативно утичу на пријем калемова, па је пожељно заштитити калем од сунца лишћем и сл.

стара који се везују за наслон. Следећег прољећа (друге године) ластари се орежу на два резника са по једним пупољком. Лачењем се остављају два ластара.

Кад они достигну висину 40-50cm са њих се уклања све лишће и запреци до мјеста калемљења. Изнад

Калемљење на зелено очеењем

Калемљење лозе на зелено: 1 - преко чланка, 2 - преко зајавка

Послије неколико дана од калемљења из окца вијоке избити ће веома њежан ластар. Ластаре треба штитити од пламењаче. У циљу заштите од очеења ластари се везују за кочиће. Из подлоге ће се појавити лишће и запреци које треба до основе уклањати. Земљиште се редовно обрађује да се чува влага и уништавају корови. Калем се према потреби прихрањује и залива. У току јесени по опадању лишћа најбољи ластар калема се ореже на 2-3 пупољка а сви остали се уклањају.

Калемљење на зелено очеењем се користи доста често а примјењује се у следећим случајевима: при попуњавању празних мјеста у винограду, при подизању новог винограда, при прекалемљивању сората и убрзаног размножавања нових сората. Код подизања винограда и попуни празних мјеста засаде се пропорци дивље лозе ујесен или рано у прољеће. Прије садње ластар прпорка се ореже на два окца.

Кад из њих избију ластари и порасту 20-30cm врши се лачење с тим да се оставе два најјача ла-

мјеста гдје ће се обавити калемљење оставља се једно коленце са листом. За очеење се користе свјеже вијоке са којих се скида лист а остави дио петелке листа. Дебљина вијоке (сорт) треба да буде као и дебљина ластара подлоге.

Очи се тако што се на интернодији направи урез у облику слова Т с тим да је дужина уреза 2,5-3cm. Окце са вијоке се скида као при калемљењу спајањем преко коленца. Кора на мјесту уреза подлоге мало се одвоји и у њу се увлачи окце. После тога изврши се везивање калема гумицом или провидном пластичном траком ширине 7-8mm и дужине 25 cm и калем се премазује течним парафином. Након 15 дана из окца ће се развити ластар. Ластари се везују за наслон, запреци скидају на 2-3 листа и врши лачење избојака из подлоге. Веома је важно заштитити калем од пламењаче као и спровести остале агротехничке мјере у винограду. У следећем броју говорићемо о прекалемљивању винове лозе на зелено и зредло.

Јован М Медивођић
дипл. инт. пољ.

удаљени лимфни чворови, плућа, јетра, мозак, кости и танко цријево). При постављању дијагнозе неопходна је детаљна лична и породична анамнеза, потпуни физички преглед коже, стандардни интернистички физикални преглед, дерматоскопија, обавезна хистопатолошка дијагностика у потпуности одстрањене промјене, а могуће су и имунохистохемијске методе итд. Значајне патохистолошке карактеристике тумора које имају пресудан значај у одређивању стадијума и прогнозе болести су максимална дебљина тумора измјерена по Breslow-у и ниво инвазије одређен према Clark-у. Постоје три, односно четири стадијума болести на које утичу и пол, узраст, локализација, постојање улцерација и сл. Клинички се разликује неколико типова меланомом. Најчешћи облик код бијелаца је површински ширећи меланом, најчешће на леђима мушкараца и поткољеница жена између 40 и 50 година у виду пјега неправилног облика, пречника 1 до 2 cm, чија боја је неравнојерна и варира од црне и мрке до плавичасте, а шири се радијално (хоризонтална фаза раста) неколико мјесеци или година, до појаве чворића на површини, што је знак вертикалне фазе раста и напредовања тумора. Најподмуклији је акрални лентигинозни меланом,

СПОРТ

ПРЕД КАДЕТСКО ПРВЕНСТВО ЕВРОПЕ У ШАХУ У БУДВИ

Учествује 35 земаља

• Очекује се долазак око 500 играча – најбројнији Пољаци

За европско кадетско првенство у шаху које ће од 13. до 23. септембра бити одржано у Будви пријавио се 381 играч до осамнаест година, из 29 земаља и Интернационалне школе шаха из Москве. Очекује се и учешће седамдесетак шахиста и шахисткиња из Србије и Црне Горе, као и наднадне пријаве из шаховских федерација Русије, Немачке, Шпаније, Македоније, Босне и Херцеговине и Алжира, па организатори рачунају на око 500 такмичара из 35 земаља. Међу њима су и двоје Египћана, који ће као и двоје Алжирца бити гости Европске шаховске уније.

Рок за пријаву екипа је истекао 20. августа, али ће организатори, по ријечима Јелене Милорадовић, секретарице Организационог одбора, сачекати најављене пријаве и тек тада комплетирају листу учесника.

Највише пријављених играча послала је шаховска федерација Пољске – 28, а бројне ће бити и селекције Словеније и Азербејџана – по 24, Румуније – 21, Хрватске и Француске – по 19, Мађарске – 18, Украјине –

16, Холандије и Турске – по 15, Енглеске и Грузије – по 14, Грчке – 13, итд. У Будви је најављен и долазак око 200 пратилаца младих шахиста.

Последњих дана влада велико интересовање за сајт европског шампионата, који свакодневно на адреси: www.eurobudva2003.com – има више од двеста посетилаца.

Све партије играће се у климатизованој сали Медитеранског спортског центра у Будви, а у оближњој средњој школи „Данило Киш“ биће организовани пратећи програми и свакодневни брзопотезни турнири.

Покровитељ ове најзначајније шаховске манифестације у Србији и Црној Гори ове године, од које се очекује да означи коначни узлет нашег шаха у организационом смислу јесте Влада Црне Горе.

Шаховска федерација Југославије дуго је уживала углед најбоље у свијету у организовању шаховских представа. У минутих петнаестак година, због познатих догађаја, у Србији и Црној Гори није било великих међународних приред-

би. Зато је сада главни циљ да се оправда повјерење Извршног бироа Европске шаховске уније и њеног председника Словенца Бориса Кутина, који су додјелили Будви да буде домаћин кадетског првенства Европе. Тако би се отворила врата да наша земља организује и нека друга цијењена шаховска такмичења.

Задатак је веома озбиљно схваћен, о чему свједочи и покровитељство Мила Ђукановића.

Генерални директор Организационог одбора је истакнути шаховски последик и ФИДЕ мајстор Срђан Драгашевић, Пљевљак, који сада живи и ради у Београду и Букурешту. Он је направио екипу која би требало да изнесе терет организовања ове спектакуларне шаховске представе. У тој екипи су и „црногорски кадрови“ – Владимир Шакоћкић је директор првенства, Марко Марковић секретар, Милан Вујовић шеф прес центра, Максим Лутовац уредник Билтена, а судије Јасна Шакоћкић, Лука Милуновић и Веселин Балшић.

М.В.

НОВИ ВЈЕТРОВИ У КОШАРКАШКОМ КЛУБУ МОГРЕН

ПОЧЕК ПОНОВО НА КЛУПИ

Док су се кошаркаши Могрена налазили на (не)заслушеном одмору врели јулски дани донијели су многе промјене у будванском лигашу. Изгледа да су овај пут кошаркашки радници кренули обрнутим смјером. Прво су ријешили проблеме унутар својих редова, па тек онда кренули у стварање новог тима и стручног штаба. За новог председника Управног изабран је Жељко Божовић, успјешни привредник, бивши кошаркаш Могрена. На функцији председника Скупштине и даље је остао Драган Миковић, док ће први оперативци клуба у наредном периоду бити: Буро Ракећић и Милан Балевић.

Жеља нам је да клуб поново приближимо будванској омладини. Без било каквог императива улазимо у наредно првенство. Покушаћемо да оживимо будванску школу кошарке и да што више младих пониклих у нашој кошаркашкој школи регрутујемо у први тим. Сматрали смо да у том правцу морамо створити јак стручни штаб, па смо се одлучили да на чело стручног штаба поново ангажујемо Љуба Почека, који је прије двије године са великим успјехом радио у клубу – изјавио је председник Жељко Божовић.

Већ је извјесно да ће се бивши капитен Могрена Веско Дулетић веома лако

договорити са новим челницима око поновног повратка у клуб. За сада тренер Почек, изузев на Дулетића, од прошлогodiшњег састава, може још да рачуна на: Томашевића, Симоновића, Божовића и Никића.

Скромни буџет клуба диктираће и могућа појачања у прелазном року. Међутим, сигуран сам да Могрен више неће бити пролазна, успутна, станица у којој ће поједини играчи свраћати и у њој се задржавати само толико колико им је било потребно да пронађу нови клуб или да на измаку каријере зараде још коју пару – истакао је Божовић.

Д. Кларић

48. БОЋАРСКА ОЛИМПИЈАДА У ТИВТУ

БАРОК ЗАСЛУЖЕНО ПРВИ

Екипа Барок побједник је 48. боћарске олимпијаде – традиционалног спортског такмичења које је протеклих мјесец дана на зоговима у Доњој Ластви окупило 45 екипа из Тивта. Након вишечасовног одмјеравања снага и вођства екипе Брђанина од 1:0 боћари Барока – Роберто Синдик, Мирослав Петковић, Томо Елказ, Гојко Давидовић, Вицко Крстовић и Трипо Оџић преокренули су резултат и на крају заслужено славили са 2:1.

Док се спуштала застава 48. тиватске боћарске

Олимпијаде пехаре најбољима на пригодној свечаности уручили су секретар Боћарског савеза Србије и Црне Горе Мишко Милошевић и председник Боћарског савеза Тивта, Еди Гверовић. Пехаре су добили нови првак екипа Барока, другопласирани Брђанин, екипа Младости која је освојила треће мјесто, екипа Отписани која је била четврта и по многима најпријатније изненађење олимпијаде, женска екипа Адидо Маре.

Док је на зоговима трајала борба између финалиста за побједнички пе-

хар у организацији тиватског туристичког центра поред терена одвијала се изузетно добро посјећена туристичка фешта. Гости су забављали тиватски модно плесни студији, глаубено просвјетно друштво „Тиват“, „Театар 303“ из Котора, Културно умјетничко друштво „Бока“ и група Exodus.

Одличан организатор овогодишње олимпијаде био је Боћарски клуб Палма из Доње Ластве, а домаћин наредног, 49. по реду боћарског такмичења, биће БК Брђанин.

Ж.К.

ДАНИЦА КРСТАЈИЋ ЗАБИЉЕЖИЛА ВРИЈЕДАН УСПЈЕХ У БЕЛГИЈИ

ДЕБИ НА ПРОФЕСИОНАЛНОМ ТУРНИРУ

• У финалу њојив Аустралијанке Ван Елден Кристјер Даница њонесћало снаје

По први пут Даница Крстајић, најбоља тенисерка Црне Горе, измјерила је снагу и знање у сениорској професионалној конкуренцији. У белгијском граду Ребек, млада Петровчанка наступила је на сателит турниру, на коме је учествовало 128 тенисерки, а чији је наградни фонд износио 10.000 долара. На путу ка финалу, Крстајићка је одиграла осам мечева, а да при том није изгубила ниједан сет. У полуфиналном сусрету

била је боља од земљакиње Милице Копривице (6:4, 6:4) и тако изборила право да се први пут у досадашњој каријери бори за освајање професионалног турнира.

Испуњена полуфиналним сусретом, у финалном мечу, против Аустралијанке Ван Елден Кристјер, Даница је понесла снаге, поготово у последња два сета, а можда је и важност сусрета учинила своје, па се на крају турнира радовала шест годи-

на старија тенисерка из Аустралије (6:3, 0:6, 1:6). Ипак, да ће и у сениорској конкуренцији направити блиставу каријеру Даница Крстајић наговјестила је игром и побједом у првом сету (6:3) када је у свим елементама тениске игре надиграла много искуснију Ван Елден Кристјер.

Послије турнира у Ребеку тенисерка Будванске ривјере укњижила је и прве професионалне ВТА поене.

Д. К.

ЦРНОГОРСКА ГРУПА ДРУГЕ ЛИГЕ

У БУДВИ САМО ПЕТ ЕКИПА

Такмичење у црногорској групи Друге лиге биће одржано по завршетку Прве лиге, од 10. до 15. септембра, такође у Будви. Како нас је информисао секретар ШСЦГ Марко Марковић, неће бити попуњавања ове лиге из Црногорске, послје пласмана Електропривреде из Никшића у Прву лигу. Учествоваће само пет екипа: „Лјубомир Ђурђић“ из Бијелог Поља

и четири приморске клуба – Шахматик из Будве, Котор, Херцег Нови и Корали Морнар из Бара.

Биће одиграно пет кола по Бергеровом систему, са једним слободним даном. О поретку на табели одлучиваће, као први критеријум, меч бодови. Првотласира на екипа иде у бараж за Прву лигу, а најслабија се сели у нижи ранг – Прву црногорску лигу.

Све екипе су се појачале и предводиће их велемајстори, с тим да су неки клубови најавили и долазак странаца. За сада је извјесно да ће Бјелополје предводити Драган Косић, Которане Владимир Раичевић, Новљане Драгољуб Велимировић и Милан Матуловић, Будване Небојша Никчевић и Баране Милан Драшко.

М.В.

УЧИ ТАКМИЧЕЊА У ЦРНОГОРСКОЈ ГРУПИ ДРУГЕ ЛИГЕ

Будвани желе у елиту

• Предсједник и власник „Шахматика“ Мишо Радоњић саставио екипу од велемајстора и интермајстора – Великов на првој шабли

Један од највећих фаворита за прво мјесто на првенству црногорске групе Друге лиге и пласман у плеј оф јесте будвански Шахматик. Власнику овог клуба, угоститељу Мишу Радоњићу, животно је жеља да Будва добије прволигаша у шаху. Сада је на добром путу да ту своју жељу преточи у стварност. Боје Шахматика браниће велемајстори Петар Великов из Бугарске и Небојша Никчевић, интермајстори Миладин Гаврић, Миленко Шибаревић, Јован Тодоровић и Славиша Дујковић, као и ФИДЕ мајстор Мирко Кокеза, с тим да је Радоњић, који је мајсторски кандидат – друга резерва.

Мислим да ћемо се са Баранима надметати за прво мјесто. Вјерујем да смо у предности на нижим таблама – каже Радоњић, власник мотела „Будва“. Овај угоститељски објекат је сав у функцији шаха и промоције древне игре на овим просторима.

Шахматик је основан у децембру 1995. године. Све вријеме се такмичио у Другој лиги, осим 1998. када је био у Црногорској лиги. Без обзира на континуитет успјеха, Шахматик и његов власник, председник, секретар и једини службеник Мишо Радоњић препуштени су сами себи.

Од 17 будванских клубова које дотира Општина ми смо на 15. мјесту. Из општинског буџета прошле године добили смо само хиљаду евра. Сав расположиви новац за спорт односе локални моћници за своје клубове. Шах је маргинализован и овдје у Будви. Овдје се најтеже опрашта успјех. Шахматик је успио да на велика врата уведе шах у Будву и покрене са мртве тачке и другог овдашњег лигаша – Будву, која се такмичи у Црногорској лиги. Шахматик заслужује, објективно, третман на општинском буџету између 4. и 6. мјеста. Уколико овај напис у Приморским новинама буде схваћен добронамјерно, надамо се бољим и срећнијим данима за будвански шах. Уз помоћ Општине, лако ћемо изнијети терет такмичења у Првој лиги. Животно ми је жеља да се пласирамо у елитни ранг. Онда ћу се сасвим посветити стварању правих услова за дугорочни живот будванске школе шаха, коју ће водити велемајстор Небојша Никчевић. У Будви има много талентоване дјеце за шах. Прије три године наши пионири били су други у Црној Гори – испричао је у једном даху Мишо Радоњић, који каже да никако не може да схвати како то да фудбалер научи десет гего-

ва, односно потеза и обезбјеђује материјално и своју унучад, а шах се учи годинама да би се стигло до резултата и ни врхунски велемајстори не могу да живе од њега.

М. Вујовић

ПРИПРЕМЕ КАРАТЕ РЕПРЕЗЕНТАЦИЈА У СУТОМОРУ

СА МОРА У ПОХОД НА НОВЕ МЕДАЉЕ

Карате репрезентација Србије и Црне Горе боравила је на деветодневним припремама на Црногорском приморју. Дobar домаћин за око 120

такмичара у свим узрасним категоријама од нада, кадета и јуниора до сениора био је хотел „Никшић“ у Сутомору. Наше каратисте наред-

ног мјесеца очекују значајна такмичења и нови поход на медаље.

Тренирали смо два до три пута дневно. Сви потенцијални кандидати за државни тим марљиво су вјежбали и „напунили батерије“ пред предстојећа важна такмичења. Радили смо подједнако на физичкој и техничко-тактичкој припреми кандидата. Имали смо одличне услове за боравак у хотелу „Никшић“, а задовољни смо и условима за тренинг у сали Основне школе „Кекец“ у Сутомору, с тим да нам је велику потешкоћу на тренинзима представљала неснасна врућина – информисао нас је савезни тренер Драгољуб Фатић. Он је задовољан одзивом каратиста и њиховим залагањем на припремама, а то је основни предуслов за успјех и медаље на такмичењима.

Сениорска репрезентација Србије и Црне Горе учествује од 4. до 7. септембра на првом Универзитетском првенству у Подгорици, а кадетска и јуниорска, од 11. до 14. септембра, такође у Подгорици, на 12. Медитеранском шампионату и у октобру на свјетском првенству у Марсеју.

У експедицији „плавих“ у Сутомору били су, осим Фатића, и селектори у борбама Рајко Вујовић и катама Ливијус Бунда, као и савезни тренери Југослав Букелић и Предраг Стојадинов. Овдје су били и наш познати судија Миодраг Пешић и спортски директор репрезентације Зоран Јерковић, као и председник техничког комитета Драгољуб Копитовић. У посјети је био и председник карате савеза СЦГ Драгослав Божовић.

М.Вујовић

СПОРТ

ДРУГА САВЕЗНА ФУДБАЛСКА ЛИГА - ГРУПА ЈУГ

У ДОЈУЧЕРАШЊЕМ БУДВАНСКОМ ПРВОЛИГОЛИГАШУ БЕЗ ВЕЛИКИХ АМБИЦИЈА

МОГРЕНУ ДРУГА ЛИГА
ПРАВА МЈЕРА

● По први пут сезону започињемо без било каквог империјализма - изјавио директор Боро Лазовић ● Дванаест Нигеријца на стадиону Лутови.

Одмах након завршетка прволигашке сезоне већина фудбалера Могрена извадила је возне карте у једном правцу, из Будве, подразумијева се. Њих чак седам изабрало је прволигашке клубове. На Луговима од стандардних првотимаца су остали једно: Рађеновић, Туфегџић и Миличковић.

По први пут такмичарску сезону дочекујемо без било каквог империјализма што се тиче пласмана, свјесни чињенице да за сада немамо услова да се боримо за улазак у Прву лигу. Започињемо посао на стварању "новог" Могрена. Рад са млађим селекцијама и подмлађивање тима наш је главни приоритет. Мислим да смо за такво опредјељење изабрали правог стручњака - изјавио је директор Боро Лазовић представљајући новог тренера Могрена Димитрија-Дима Митровића.

Након краћег упознавања и неопходних тестирања нови стратег Будвана своје изабранике, у друштву фудбалера Петровца, одвео је у хотел Бистрицу на Јахорини, стару базу фудбалера из Будве. Са Јахорине, фудбалери Могрена пут су продужили у Аранђеловац, гдје су наставили започети рад трагајући за најбољим тимом и препознатљивом игром.

На старту првенства, на Цвијетином бријегу, у утакмици против Младости, нови тим Могрена играо је неријешено (3:3) и маштовитом, прије свега ефикасном игром, скренуо пажњу друголигашке фудбалске јавности. И поред водства домаћих фудбалера (2:0), Рађеновић и другови смогли су снаге да постигну три узастопна гола и преокрену резултат у њихову корист. Ипак, подјела бодова на крају, била је најправеднији исход утак-

мице. Са нестрпљењем су симпатизери Могрена очекивали сусрет са нишњим Челиком на Луговима. Жељели су да се увјере у прав снагу "новог" Могрена. Могућност да се у тиму појави и неки од играча из Нигерије будила је додатно интересовање фудбалске јавности. Око 500 поклоника фудбалске игре, колико их се окупило на стадиону Лутови присуствовали су још једном "ремију" фудбалера Могрена (1:1). Евро гол Туфегџића у 10. минути са преко 25 метара био је довољан за побједу. Ипак, више од резултата и једног бода, утамица против Челика биће упамћена и по томе што је на њој по први пут у дресу Могрена заиграо један тамнопутни фудбалер. Наиме почетком другог полувремена тренер Митровић умјесто Ђуричића у игру је увео младог Нигеријца Суламина Акема Ома. Драган Кларић

Дебакл на старту - један од најтежих пораза у историји клуба на свом терену од Будућности (0:5) и неуспјех у Пљевљима од Рудара (0:2), жестоко су уздрмали редове барског друголигаша. Председник и један од тројице (уз Милодрага Гвозденовића, извршног директора АД "Лука Бар" и мр Младена Мирановића, директора барске "Вектре") власника клуба - Драган Никезић, фајтер по природи, спреман је на резове, али их неће предузимати, како нас је информисао, прије утакмице трећег кола са Могреном у Бару.

Изузетно сам незадовољан стартним учинком Морнара. Ружно је погледати табелу на којој смо на последњем мјесту, уз катастрофалну гол-разлику 0:7. Све оно што ми се таложи већ дуже времена - о бесперспективности овог посла, о непотребном уништавању сопственог здравља, о тоталној препуштености самом себи, јер нико неће ни прст подићи да пружи, а камоли руку или да подметне раме, готово се обруши на мене послје овако депримирајућих пораза. Мало ми фали да дигнем руке од свега и предам Морнарове печате Општини и људима који су у њој задужени за спорт. Сем неколицине мојих искрених пријатеља који знају право стање ствари, сви остали вјерују да смо згрнули "грдне" паре од фудбала и Морнара. Е, па неко други сада узима тај новац, ми смо се уморили од згртања. Истина је да сам и сопствени кафе бар "НН" ставио у функцију фудбала и понекад од пазара исплаћивао фудбалере. То ми се више никада неће десити, од сада ми је фамилија на првом мјесту, а не фудбал - у даху је причао Никезић, још увијек под утиском фреквентних пораза у Пљевљима, гдје је Морнар имао много шанси да постигне гол или два и освоји макар бод.

ПОВОДОМ СЛАБОГ СТАРТА МОРНАРА

СВЕ ЗАВИСИ
ОД УТАКМИЦЕ
СА МОГРЕНОМ

● Предсједник и један од тројице власника клуба Драган Никезић, најавио одлазак из Морнара, док секретар клуба Светозар Јоветић вјерује у тренера Младена Вукићевића и његове изабранике

Како је јутро вазда паметније од ноћи, вјерујемо да ће Никезић остати и даље за кормилом Морнара, веома добро организованог друголигаша. То што су успјели Никезић и његови сарадници, као и тренери у свим селекцијама - да око двеста дјечака одвоје од кафе и улице и потенцијално лошег друштва и вежу их свакодневно за травнате терене Спортског центра "Бар" и фудбал - прави је подвиг, који нема цијену. Али, у Бару готово нико томе не придаје значај.

Имамо фантастичну сарадњу са родитељима наших дјечака и то је оно што ме мотивише да не клонем и покушам да створим јаки Морнар, најјачи клуб на Јадрану, казави нам је једном Никезић. Вјерујемо да тај мотив није напустио челног човјека Морнара и да ће под његовом палицом барски друголигаш ове јесени прославити 80 година постојања и да ће бити још много августовских међународних кадетских турнира у фудбалу, чији је идејни творац управо Драган Никезић. Да се у Морнару добро ради потврдио је и последњи турир кадета, половином августа у Бару, када је Морнар освојио друго мјесто, иза београдског Партизана, а испред дјечака из шампионских екипа бивше СФРЈ Сарајева и Војводине.

- Морнар готово сваку

сезону овјери слабијим стартом. Нису Будућност и поготово Рудар толико били добри колико смо били слаби и неефикасни. Не вјерујем да тако лоше игре можемо поновити. У то ће се већ у наредном, трећем колу увјерити Могрен у комшијском, приморском дербију пред нашим навијачима. Атмосфера у екипи је стабилна. Протеклих дана Драган Никезић и тренер Младен Вукићевић имали су више отворених разговора са играчима. Они су спремни да дају све од себе против Могрена и нивелишу почетне неуспјехе - каже вјечити оптимиста, секретар клуба Светозар Јоветић, који увијек о играчима Морнара и њиховим могућностима има лијепо мишљење.

Од приморског дербија са бившим прволигашем Могреном, у Морнару дакле, много што зависи. Неспорно је да су Барани разочарали на старту друголигашког првенства, али и да се од Марчића, Мерковића, Радловића, Михаљевића, Радоњића, Мрваљевића, Љутице, Ђетковића, Челебића, Љумовића, Миловића, Божићевића, Марстијепојевића, Франовића и осталих првотимаца и кандидата за први тим, очекује да покажу да нису заборавили да играју фудбал и да потврде да приче о добрим припремама нису биле само пушта варка.

М. Вујовић

ЛОШ СТАРТ ПЕТРОВЧАНА У НОВОМ ПРВЕНСТВУ

НАДОКНАДИТИ ПРОПУШТЕНО

● По први пут Петровчани припреме обавили ван Црне Горе ● Пораз њихов Бокела у Петровцу добра ојмена пред наредне утакмице.

Прије првог окупљања фудбалера Петровца, управа клуба изашла је са јасном поруком: нема пара за "тепке" уговоре и звучнија појачања. Тако су на стадиону Под малим брдом остали они фудбалери који су прихватили нови курс управе клуба. Међутим, на прозивку тренеру Душку Влаисављевићу, изузев: Влада Вујовића, Љуцковића и Митровића, који су још раније напустили Петровца, јавили су се сви играчи који су прошле године носили плаво-бијели дрес. Да љути ривали на терену могу бити, и јесу, добри пријатељи ван њега, показали су фудбалери Могрена и Петровца који су 20. августа отпутовали на заједничке припреме на Јахорини. На списку тренера Влаисављевића нашла су се имена 23 фудбалера. У Петровцу је једино остао Раковић који се опорављао од повреде. Након четири

дана боровка у хотелу "Бистрица", на босанској љепотици Јахорини, фудбалерима Петровца придружили су се: Стаматовић из пљеваљског Рудара и Вуковић из Морнара из Бара. Тако је конкуренција, поготово у одбрамбеној линији, постала знатно јача.

Пуни снаге и орни за рад, након обављених базичних припрема на Јахорини, Петровчани су започели посао наставили на стадиону Под малим брдом, одигравши при томе и већи број припремних утакмица.

И поред добро одрађених припрема, на премијерној утакмици овогодишњег првенства, Петровчани су доживјели прави бродолом на свом терену у одмјеравању снага са комшијама из Котора. Фудбалери Бокела током свих девет минута играли су "бокељско коло" на зеленом тепиху стадиона Под малим брдом и заслужено у Котор одијели сва три бода (1:3). Ово је у ствари била реприза прошлогодишњег првенства када су Которани већ на самом старту првенства, на истом ста-

диону, до ногу потукли фудбалере из Петровца. Било је очигато да су: Вранеш, Вујовић, Масловарић, Сели... платили данак великој жељи да првенствено започну сигурном побједом. Седам дана касније, Петровчани су се из Грбља вратили са бодом у цепу (0:0) и донекле се искупили за лош старт и пораз од Бокела. Очито да је тренер Влаисављевић за кратко вријеме успио да поврати попуљано самопоуздање својим играчима.

Одлука да првенство почне половином августа по тропским врућинама у супротности је са интересима фудбала. Ми није смо професионалци, на фудбал је спао на ниске температуре, па не видим разлог зашто се првенство није помјерило за двије недеље. Моји фудбалери по овим врућинама свакодневно колима долазе из тренинга из Подгорице, Цетиња и Бара. Међутим, уколико желимо да се боримо за врх табеле пропуштене бодове са старта првенства морамо брзо надокнадити - изјавио је тренер Петровца Душко Влаисављевић.

Д. Кларић

НИГЕРИЈЦИ ОСТАЛИ У БУДВИ

Док су фудбалери Могрена по врлетима Јахорине пунили батерије за искушења која их очекују у наредном првенству нису ни слутили да их у

Будви чега нових 12 играча, још један комплетан тим. Наиме, фудбалери Кинг Емануела из Лагоса на заиста мистериозан начин, само дан након од-

ласка за Београд, поново су се појавили на стадиону Лутови и почели да тренирају са помоћним тренером Станком Думнићем.

ДРУГОЛИГАШИ ИЗ КОТОРСКЕ ОПШТИНЕ БОКЕЉ И ГРБАЉ НА СТАРТУ НОВОГ ПРВЕНСТВА ДРУГЕ ЛИГЕ - ЈУГ

БОКЕЉ ПОБЈЕЂУЈЕ, ГРБАЉ РЕМИЗИРА

На старту новог првенства друголигаша из општине Котора забиљежили су различите резултате. Бокел је два пута победио, у Петровцу и Младост у Котору, док је Грбаљ, иако домаћин, оба пута играо неријешено - са Јединством и Петровцем.

На почетку нове сезоне тренер Бокела Иво Донковић је остао без девет играча који су бранили боје Бокела у минулој сезони. Тим је подмлађен, прилику да играју добили су младићи који су поникли у Бокелу, уз неке искусне играче који су остали вјерни клубу из Котора. Бокел је у двије одигране утакмице показао допаљиву игру, тим је добро припремљен, једино

још стријелци нису сасвим концентрисани у гол приликама. То се бар, могло уочити у утакмицама које су до сада одигране, мада на почетку нове сезоне у Котору нису онако говорљиви као раније и не обављају јуриш на висок пласман. Чак је било скромних предлога да је циљ Бокела опстанак у лиги. Но, лига дуго траје, па ће се видјети што су били реални, а што планови жеља.

Тим из Грбља са спортским директором Ненадом Масловаром знатно се појачао у прелазном року. Имао је и добар распоред - двије утакмице код куће на старту, али само два ремија. Тренер Милорад Маловразић треба да

укомпонује битно промијењени играчки састав и то ће изазвати, по својој прилици доста реакција. Јер, навијачи су нестрпљиви - очекивали су двије побједи на старту, а дошла су два ремија.

У сваком случају, фудбал је опет заинтересовао љубитеље спорта у Котору, али и онерасположило. Наиме, редовно коло игра се петком што не одговара никоме, а у шест кола Бокел и Грбаљ ће бити у исто вријеме домаћини. ФСЦГ, који води такмичење за то не мари, па ионако мали број гледалаца сада је преполовљен. Као да су надлежни функционери ФСЦГ заборавили - фудбал се игра због гледалаца! Д.Д.

РЕЗУЛТАТИ ТРЕЋЕГ КОЛА

МЛАДОСТ-ГРБАЉ	1:2(1:1)
ЧЕЛИК-БОКЕЉ	1:2(0:0)
ПЕТРОВЦА-ЈЕДИНСТВО	2:2(1:1)
МОРНАР-МОГРЕН	2:0(2:0)

СПОРТ

ДИРЕКТОР ПРИМОРАЦ ЈУГОПЕТРОЛА ИВО ЖУПАНОВИЋ УЧИ НОВЕ СЕЗОНЕ КЛУПСКИХ ОБАВЕЗА У СРБИЈИ И ЦРНОЈ ГОРИ

ВЈЕРУЈЕМ У ИГРАЧЕ И ТИМ У ЦЈЕЛИНИ

●Приморац јачи за 20%, али јачи су и дрући ● Очекује се експлозија Николе Јановића ● Вајтероло играчи бољи шрејман.

Продужен уговор: Иво Жупановић, Никола Јановић и Ајнос Панајотис

У сусрет обавезама на клубској сцени, у Котору се све више концентрише снаге за оно што предстоји. Такмичења на домаћој и међународној сцени и провјеравање тима који је битно промијењен у односу на прошлу сезону. У паузама између двије сезоне кључна дужност директора клуба повјерена је Иву Жупановићу /27/ који је начинио више потеза са снажним одјеком у јавности. На мјесто тренера првог тима поставио је Слободана Мачића умјесто Веселина Марковића. Мачићу ће то бити деби у раду са првим тимом, па су разумљиве и одређене зебње - како ће се снаћи?

Слободан Мачић је десет година имао успеха у раду са свим младим селекцијама нашег клуба које је водио. Завршио је Факултет физичке културе, стасао је у клубу и то би требало да буде модел за будуће тренере. Уосталом, и Партизан на тај начин производи тренере и резултати су евидентни. Ево, погледајте и селекторска места: Ненад Манојловић, Дејан Удовичић, Ненад Василовски - сви кадрови створени у Партизану. Вјерујем да ћемо изградити тај стил - објашњава Иво Жупановић, који има пуно повјерења у Мачића. А, у одређеним моментима, Мачићу ће помагати спортски директор Андрија Поповић, најављује Жупановић.

У ватерполо клубовима коментарише се да сте пуно новца потрошили, па, можда, и прецијенили и претплатили поједине ватерполисте?

- Не бих се сложио са тим. Други клубови имају

буџет, можда, и већи од нашег. Ја вјерујем у све момке које сам довео, а вјерујем и у тим у цјелини. Да смо преплатили - нисмо. Ето, за Удовичића нисмо имали новца колико је добио од Јадрана. У току су разне репрезентативне акције, када ће ваш тим коначно бити на окупу?

- Вјерујем да ће све бити у пуном погону око 5. септембра. Током сезоне, наших 16 играча било је укључено у све програме репрезентације. То је добро. Али, сада нас чекају, у септембру припреме и турнир у Мађарској, а крајем септембра традиционални Меморијал Зоран Гопчевић на који смо позвали наше најбоље клубове: Јадран, Партизан и Нишкласик. А, онда почиње првенство, куп и обавезе у Европи - подсјећа Жупановић.

Када сте завршили куповину играча, рекли сте да је тим за 20% јачи него прошле сезоне. Значи ли то да су и амбиције веће него прошле такмичарске сезоне?

- Ми смо јачи, али јачи су и други. Погледајте како се појачао Јадран. Има пет репрезентативаца, тренера репрезентативног формата. Они су главни фаворити. Појачао се и Нишкласик, а не треба подјенивати ни Партизан. Они су увијек јаки. Ми ћемо се борити за врх и у Купу, а и у првенству. Имамо јаку конкуренцију за свако мјесто у тиму, процјењује Иво Жупановић, који је био посебно активан у прелазном року.

Доста су се "ломили" копља око Николе Јановића. Има процјена да је у његовом интересу било боље да

промијењени средину?

- Учинио сам велике напоре да Никола остане у Котору. То је наше највеће појачање и очекујем "експлозију" његове игре и пуну афирмацију. Добиће мјесто у тиму које му највише одговара и вјерујем да ће показати колико вриједи - тврди Жупановић.

Ватерполо као да није увијек миљеник државних органа, а односи међу клубовима нису увијек за примјер?

- Ватерполо је најуспјешнији спорт у Црној Гори, а и у државној заједници. Погледајте само љетошње резултате. У Црној Гори, Јадран је шампион, наш клуб побједник Купа. Два представника у Евролиги из Црне Горе нема нико у другим спортовима, нити ће имати. Зато и тражимо одговарајући третман и савим се слажем са Петром Поробићем у том правцу. Осим тога, сарадња са Јадраном је у нашем, али у њиховом интересу. Вјерујем да ће од сарадње наша два клуба, и уопште сарадње у ватерполо организацији сви имати користи. Ватерполо породица је мала, резултати су сјајни, али то никако да на одговарајући начин у друштву валоризујемо. Млади директор которског клуба сматра да у његовим годинама има највише енергије и жеље да помогне афирмацији клуба који је један од темељних ослонаца ватерполо спорта у нас. Иво Жупановић је за то амбициозно прихватио мјесто директора, а сезона која је пред нама биће и за њега велико искушење.

Д. Давидовић

ОБЈАШЊЕЊЕ

На дио текста "Никола међу свјетским великанима" (Приморске новине, 31. јула 2003. године, страна 19) "У полуфиналу ме сачекао Украјинац Машкин, мој стари знанац још из јуниорских дана, који ме до сада увијек побјеђивао" реговао је тренер боксерског клуба Будва Павле Бучај наводећи да је своје јуниорске дана Сјклоће провео у БК Будва од 1990. до 1997. године, да му је он у то вријеме био тренер, и да је Сјклоћа побједио у свих осам међународних мечева.

У том периоду никада се није срио у рингу са Олем Машкином, а самим тим није могао ни претпјети пораз. Тренер Бучај је тражио да се ова исправка објави у циљу тачнијег информисања о успјесима Николе Сјклоће и о стручном раду у БК Будва у коме је он провео шест година.

Накнадном провјером изјаве Николе Сјклоће утврђено је да се ради о малој непрецизности у изјави - умјесто да му је Машкин знанац "из јуниорских дана" треба да стоји "из млађих дана".

ОДБОЈКА: БУДВАНСКА РИВИЈЕРА ПОНОВО СТВОРИЛА МОЋАН ТИМ

Мало ко је могао и претпоставити, након одласка готово комплетне прве поставе, да ће актулни освајач Купа за кратко вријеме средити своје редове и створити моћан тим, кадар да се поново упусти у борбу за шампионску титулу. Сеобе из табора Будванске ривијере започео је ко-ректор Младен Мајдак, годинама љубимац публике, недуго за њим сигра су подигли: техничар Синиша Гавранчић и средњи блокер Часлав Перошевић. Одласком либера Васа Мијића у новосадску Војводину и другог "средњака" Милана Марковића у грчки Олимпијакос завршена су путовања у једном правцу из Будве. Од прошлогodiшње прве поставе остао је усамљен Драган Ристић. Ангажовањем Владимира Батеза, челници клуба наговјестили су да тако лако, и то без борбе, неће препустити примат у нашој одбојци неком другом клубу, па звао се он: Војводина, Црвена звезда или, пак, Будућност. Долазком интернационалца Ђорђа Ђурића, почеле су се полако склапати коцкице прве поставе. Техничар Милан Илић, по мишљењу одбојкашких стручњака, адекватна је замјена за Синишу Гавранчића. И док је тренер Цветко Пајковић

НА ПОМОЛУ ЈОШ ЈЕДНА УСПЈЕШНА СЕЗОНА

●Бајез, Ђурић, Кардаш, Модев... Јаранција за висок иласман ● По иети иуи за редом у нове изазове Будвани кренули из Колашина.

своје изабранике повео на базичне припреме, у стару базу у Колашин, из канцеларије клуба стигла је вијест да је постигнут договор са бугарским интернационалцем Христом Модевом, средњим блокером, високом 217 цм, који је прошлу сезону са великим успјехом играо у скопском Работничком. А када су многи очекивали да је посао у прелазном периоду завршен, да је створен нови тим спреман и за највећа искушења, одбојкашку јавност додатно је узнемирила вијест да се Вадимс Кардаш поново враћа у Будву. Долазак Кардаша у Колашин примљен је са посебним одушевљењем међу млађим играчима који су се својевремено дивили мајсторијама ливанског репрезентативца.

Тако је све што се дешавало пред сам крај

прелазног рока тренеру Цветку Пајковићу донијело слатке муке. На позицији примача, на пријем, сада ће равноправно конкурисати: Ристић, Кардаш и Батез. Не треба, међутим, заборавити ни младе Ђулафића и Никића, који су поникли у млађим селекцијама клуба.

Створили смо тим за велике домете. Мислим да ћемо у припремном периоду имати довољно времена да пронађемо идеалну поставу и дођемо до жељене игре. По пети пут за редом из Колашина хватамо залет за нове трофеје. Претходне четири године, када смо кретали из Колашина, освојили смо шампионску титулу и два пута Куп, па нема разлога да и ове године буде лошије - казао је тренер Будвана Цветко Пајковић.

Драган Кларић

ЗАВРШЕН 9. ОДБОЈКАШКИ ТУРНИР "ПОРТ КУП" У БОРУ

ПОБЈЕДЕ БЕОГРАЂАНА У ОБИЈЕ КОНКУРЕНЦИЈЕ

● У финалним утакмицама: Железничар - Лука Бар 3:0 (25:21, 25:21, 26:24) и код одбојкашица Раднички Југопетрол - Лука Бар 3:1 (19:25, 25:21, 25:15, 25:22) ● Владимир Шкундрић проглашен за најбоље играча, а Ива Вујосевић за најбољу играчицу

На терену за мале спортове лучког хотела "Сидро" од 22. до 24. августа одржан је девети "Порт куп", традиционални одбојкашки турнир у Бару, који је све три ноћи, под светлосну рефлекторску посмартало око три хиљаде гледалаца. Код одбојкаша, који су се први пут надметали на барском турниру, београдски Железничар је и у финалној утакмици остварио максималан резултат и сасвим заслужено освојио прво мјесто. Београђани су предвођени капитеном Владимиром Шкундрићем нешто тежи посао у дуелу са Луком Бар имали једино у трећем сету, који су добили на рашлику, искористивши разлику меч-лопту.

Железничар - Лука Бар 3:0 (25:21, 25:21, 26:24)

Терен: хотела "Сидро". Гледалаца: 1.000. Судије: Соња Симоновска и Јелена Тијанић (Бар).

Железничар: Шкундрић, Лечић, Милић, Стокућа, Михаиловић, Томић, Бичков, Ђорић, Сикимић, Марковић, Антић, Попов.

Лука Бар: Милић, Дабовић, Булатовић, Ђулафић, Пјешчић, Пуловић, Јовановић, Јукић, Јаничић, Реновица, Вучићевић, Лукшић.

Резултати одбојкаша: Лука Бар - Београд 3:1 (25:19, 25:23, 21:25, 27:25), Железничар - Будућност-

Подгоричка банка 3:0 (25:20, 25:18, 25:21). За треће мјесто: Будућност-Подгоричка банка - Београд 3:2 (20:25, 15:25, 25:17, 25:20, 16:14). За прво мјесто: Железничар - Лука Бар 3:0 (25:21, 25:21, 26:24).

Конечна табела код одбојкаша: 1. Железничар 2. Лука Бар 3. Будућност Подгоричка банка 4. Београд.

У одлучујућој утакмици код одбојкашица Раднички Југопетрол је, предвођен капитеном Ивом Вујосевићем и Соњом Симанић, лакше него што се очекивало, посебно последице првог сета, савладао Луку Бар са 3:1 (19:25, 25:21, 25:15, 25:22).

Терен: хотела "Сидро". Гледалаца: више од 1.000. Судије: Драган Грбић (Београд) и Ана Рајковић (Бар).

Раднички Југопетрол: Инић, Шмигић, Раонић, С.Асиманић, Живковић, Војводић, Ераковић, Вујосевић, Б.Симанић, Шевардија, Валчић, Тројанчевић.

Лука Бар: Штефанац, Вуловић, Бокан, Влаховић, Стојановић, Вучићевић, Радовић, Миливојевић, Рајковић, Павловић, Јосифова, Тиквицки.

Резултати одбојкашица: Лука Бар - Подгоричка 3:1 (25:5, 23:25, 25:16, 25:11), Раднички Југопетрол - Подгоричка 3:0 (26:24, 28:26, 25:20) и Раднички

Југопетрол - Лука Бар 3:1 (19:25, 25:21, 25:15, 25:22).

Конечна табела код одбојкашица: 1. Раднички Југопетрол 2. Лука Бар 3. Подгоричка.

На крају турнира проглашени су и најбољи играч и техничар Владимира Шкундрић (Железничар), смечер Александар Јаничић (Лука Бар) и играчица - Ива Вујосевић (Раднички Југопетрол), техничарка Јелена Рајковић (Лука Бар) и смечерка - Соња Симанић (Раднички Југопетрол).

На отварању турнира говорили су Миодраг Гвозденовић, извршни директор АД "Лука Бар", који је нагласио да је "Порт куп" увек био добар спој спорта, туризма и промоције Луке Бар и Душан Симоновић, председник Црногорског олимпијског комитета, који је турнир званично прогласио отвореним. Онда је уследио величанствени ватромет.

Затварајући "Порт куп 2003" секретар Секретаријата за спорт у Влади Црне Горе Драган Дробњак је најавио још већи и бољи јубиларни, десети "Порт куп 2004", мада је и овај заслужио све похвале за организацију, посету и квалитетну одбојку у обије конкуренције.

М.Вујовић

МАРКЕТИНГ

КНЕЗ МИЛОШ АД

БУКОВИЧКА БАЊА - АРАНЂЕЛОВАЦ

ПРОДАЈНИ ЦЕНТАР

БУДВА

МИНЕРАЛНА ВОДА

СОКОВИ

ПИЋА ДРУГИХ ПРОИЗВОЂАЧА

Продајни центар у Ластви грдањској
ТЕЛ. (086) 451-297, факс 452-518

Дисконт у Будви, ЦДС Подкошљун
ТЕЛ. (086) 452-378

BUDVA

SCI

VAŠ PARTNER

SHOP COMMERCE INTERNATIONAL

JUGODRVO RADANOVICI (082) 325-271
RK "KAMELIJA" KOTOR (082) 325-682
RK "BEOGRAD" BIJELO POLJE (084) 32-350

U SALONIMA NAMJEŠTAJA:

- SPAVAĆE SOBE
- GARNITURE
- KUHINJE
- TEPIŠI I ITISONI
- KANCELARIJSKI NAMJEŠTAJ
- LUSTERI I BIJELA TEHNIKA

ZA GOTOVINSKO PLAĆANJE 5-10% POPUSTA
KREDITI NA 12 MJESECI BEZ UČEŠĆA

VAŠ SCI BUDVA

B "BANEX"

STANOVI ZA TRŽIŠTE

GRADJEVINSKI I
ZANATSKI RADOVI
SA INSTALACIJAMA

POSREDOVANJE U PROMETU:

cafe-bar "ODISSEY"

Tel: 086/452-790 069/023-569

banexgradnja@cg.yu

BUDITE SPONZOR PRVOG TELETEXTA U CRNOJ GORI

TV Budva

MARKETING
086/ 454 - 811

Info 101

>>